СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

Матеріали IX-ої Міжнародної науково-практичної конференції (07 травня 2021 р., м.Афіни, (Греція), дистанційно)

2021 р.

Central European Education Institute (Братислава, Словаччина)
Національний інститут економічних досліджень (Батумі, Грузія)
Батумський навчальний університет навігації (Батумі, Грузія)
Регіональна Академія Менеджменту (Казахстан)
Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)
Громадська організація «Асоціація науковців України» (Київ, Україна)
у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Матеріали IX-ої Міжнародної науково-практичної конференції (07 травня 2021 р., м. Афіни (Греція), дистанційно)

2021 р.

Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration" (Kyiv, Ukraine)
Public Organization Organization "Association of Scientists of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF MODERNIZATION OF SCIENCE: STATUS, PROBLEMS, DEVELOPMENT TRENDS

Materials of the 8th International Scientific and Practical Conference
(May 7, 2021, Athens (Greece), remote)

2021

УДК 001.3-048.35:0/9](06)
С91

Схвалено до друку Президією Громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення № 18/21 від 05.05.2021 р.).

Матеріали підготовлені за підтримки Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

Редакційна колегія:

Є.О. Романенко (голова) д-р держ. упр., проф., Заслужений юрист України, *О.М. Непомнящий* (заступник голови) д-р держ. упр., проф., Заслужений будівельник України, *О.І. Дацій* (заступник голови)д-р економ. н., проф., Заслужений працівник освіти України, *В.Л. Федоренко* (заступник голови) д-р юр. н., проф., Заслужений юрист України, *О.М. Макаренко* (заступник голови) д-р мед. н., *І.В. Жукова* (заступник голови) канд. н. держ. упр., доц.

Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Афіни**,** 07 травня 2021 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Афіни: ФОП КАНДИБА Т.П., 2021. 158 с.

У матеріалах IX-ої Міжнародної науково-практичної конференції висвітлені: проблемні аспекти комунікативної взаємодії громадянського суспільства та публічної влади; питання визначення основних аспектів з якісного поліпшення процесу надання адміністративних послуг у нашій країні; дослідження ефективності проведення семінарського заняття, що залежить від методичної тактики дій викладача; перспективні напрями формування та розвитку міжнародного гуманітарного права; особливості дослідження рівня та структури професійної захворюваності у працівників сучасного гірничо-металургійного комплексу тощо.

Матеріали будуть цікаві науковцям, громадсько-політичним діячам, студентам, а, також, усім, хто цікавиться розвитком української держави і світовим досвідом реалізації інноваційних процесів.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

© автори, 2021
© Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління», 2021
© Громадська організація «Асоціація науковців України», 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. 11

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О., Непомнящий О.М. 11
В УКРАЇНІ БУДЕ СТВОРЕНО ДЕРЖАВНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ РЕЄСТР ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ

Акімова Т.Ю. 17
ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Антоненко Д.С. 24
СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ – КОМУНІКАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРЕДСТАВНИКІВ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Артеменко А.І. 27
ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Безбородова О.Л. 29
ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Денищенко Л.В. 33
ІНДЕКС ПОДАТКОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГОРИЗОНТАЛЬНОГО ВИРІВНЮВАННЯ ГРОМАД В УМОВАХ РЕФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Кантур О.М. 38
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ МОБІЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ПОЛІТИЧНИХ ПРОТЕСТІВ У БІЛОРУСІ (НА ПРИКЛАДІ ВИКОРИСТАННЯ TELEGRAM)

Костюченко О.Д. 43
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЗАРТНИХ ІГОР: СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

Кошова С.П., Кошовий М.О. 47
ПРИНЦИПИ І ДЖЕРЕЛА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОСМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Лиховідова І.Е. 52
СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕСТОРІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Махінчук Н.В. 58
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

Мохова Ю.Л. 63
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТРАТЕГІЇ

Петринська В.В. 67
МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ НА ЗАСАДАХ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ

Слюсарев І.О. 72
ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОЇ НАУКИ

СЕКЦІЯ 2. 77

ЕКОНОМІКА Й УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Помазан Л.М. 77
ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПІДВИЩЕНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ

СЕКЦІЯ 3. 80

МЕДИЦИНА

Коломієць А.К., Санжаревська В.С., Куршук І.Ю., Глухова О.І. 80
ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВІРУСОЛОГІЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ ПАЦІЄНТІВ ХВОРИХ НА COVID-19

Мельник О.О. 85
ДІЯ COVID-19 НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ДОРОСЛИХ ТА ДІТЕЙ

СЕКЦІЯ 4. 90

МЕНЕДЖМЕНТ

Kovalova O.P. 90
DISCLOSURE AND TRANSPARENCY OF THE STATE-OWNED COMPANY AS A KEY PRINCIPLE OF CORPORATE GOVERNANCE: CURRENT STATUS IN UKRAINE

Ринкова А.А. 94
ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РИНКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПИ

СЕКЦІЯ 5. 98

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Агафонова М.В. 98
KYIV SMART CITY СЕРЕД РОЗУМНИХ МІСТ СВІТУ

СЕКЦІЯ 6. 103

ПРАВО

Бабіна В.О., Горбачова О.І. 103
МІЖНАРОДНЕ ПРАВО: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Комнатний С.О. 109
ЖИТЛОВА ПОЛІТИКА У СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Пухтецька А.А. 113
ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЕКТУ КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОСТУПКИ

Шаповал А.А. 117
МЕТА ДОКАЗУВАННЯ ТА СТАНДАРТ ДОКАЗУВАННЯ «ПОЗА РОЗУМНИМ СУМНІВОМ»: ВІД ЙМОВІРНОСТІ ДО ВІРОГІДНОСТІ

СЕКЦІЯ 7. 122

ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Безлуцька О.П. 122
ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ РІЧКОВОГО ТА МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Борисенко А.О. 126
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Глухова О.І., Потій В.В., Куницька О.С. 130
ВИКОРИСТАННЯ ОКРЕМИХ ФОРМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ ТА ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ ДОНЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Мартиненко О.П. 135
ПОСТСЕКУЛЯРНИЙ ДИСКУРС ЯК ДЖЕРЕЛО НОВОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПАРАДИГМИ В ДІАЛОЗІ РЕЛІГІЇ ТА НАУКИ

Прозоровська І.М. 139
СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Савченко Ю.В. 143
МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Черевко О.В. 149
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ У СТАРШОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

СЕКЦІЯ 8. 153

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Краєвська Г.О. 153
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ОТГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Шановні колеги!

Прийміть щирі вітання із виходом матеріалів IX-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку» (07 травня 2021 р., м. Афіни (Греція)). Така стабільність виходу матеріалів міжнародних наукових заходів – показник правильної стратегії роботи та професіоналізму людей, які своєю щоденною працею допомагають науковцям рухатися в правильному руслі до представлення своїх професійних здобутків на міжнародній арені.

У матеріалах конференції Ви познайомитися із правовими основами регулювання відносин та діяльності, пов'язаних із встановленням назв географічних об'єктів; дослідженням соціальних мереж як засобу політичної взаємодії у різні періоди часу; економічними факторами, що впливають на ефективність виробництва зернових культур; особливостями умов в яких працюють фахівці річкового та морського транспорту; діалогом науки і релігії на ціннісному полі західноєвропейської культури та ін.

Бажаю міцного здоров’я, щастя, успішної і якнайшвидшої реалізації нових проєктів та всебічного розвитку.

З повагою,

Головний редактор, кандидат наук з державного управління, доцент **Ірина Жукова**

СЕКЦІЯ 1.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О.
доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений юрист України, Президент,
громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук державного управління»
м. Київ, Україна

Непомнящий О.М.
доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений будівельник України,
професор кафедри публічного адміністрування,
Міжрегіональна академія управління персоналом
м. Київ, Україна

В УКРАЇНІ БУДЕ СТВОРЕНО ДЕРЖАВНИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ РЕЄСТР ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ

Правові основи регулювання відносин та діяльності, пов'язаних із встановленням назв географічних об'єктів, а також унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв визначено Законом України "Про географічні назви" [1]. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

- географічні назви - власні назви географічних об'єктів, що застосовуються для їх розпізнавання та встановлення відмінності від інших об'єктів;

- географічні об'єкти - цілісні і відносно стабільні утворення Землі природного або антропогенного походження, що існують або існували в минулому і характеризуються певним місцеположенням: орографічні - материки, гори,

хребти, скелі, ущелини, льодовики, рівнини, низовини, яри, балки, острови, коси, вулкани, печери тощо; гідрографічні - океани, моря, затоки, протоки, лимани, озера, болота, водосховища, річки, канали тощо; адміністративно-територіальні - держави, автономні території, області, райони, міста, селища, села тощо; соціально-економічні - залізничні станції, роз'їзди, порти, пристані, аеропорти тощо; природно-заповідні - природні парки, заповідники, заказники, заповідні урочища та інші подібні об'єкти;

- найменування та перейменування географічних об'єктів - присвоєння назв географічним об'єктам відповідними органами державної влади або органами місцевого самоврядування;

- унормування географічних назв - вибір найбільш вживаних і прийнятних географічних назв та визначення їх написання мовою, якою вони вживаються, за встановленими правилами

Достовірні та однозначні назви географічних об'єктів мають важливе значення для прийняття управлінських рішень державними органами, економічного розвитку, охорони навколишнього природного середовища, торгівлі, збереження культурної спадщини, міжнародного співробітництва, координації служб екстреної допомоги, економії часу та коштів при надзвичайних ситуаціях тощо [2].

Відповідно до частини третьої статті 4 Закону України "Про географічні назви" спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань географічних назв здійснює координацію діяльності, пов'язаної з встановленням, унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв, організовує проведення відповідної експертизи географічних назв, забезпечує створення та ведення Державного реєстру географічних назв, контролює використання та збереження географічних назв.

Положенням про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. N 15, ці

функції покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері топографо-геодезичної і картографічної діяльності - Держгеокадастр.

Статтею 9 Закону України "Про географічні назви" встановлено положення щодо здійснення обліку та державної реєстрації географічних назв, але не визначено норми щодо надання доступу до відомостей Державного реєстру географічних назв.

Державний реєстр географічних назв створено у вигляді автоматизованої системи обліку унормованих географічних назв, яка передбачає постійну актуалізацію відомостей за офіційними даними. Електронна база даних назв географічних об'єктів України Державного реєстру географічних назв складає понад 100000 географічних назв. Відомості Державного реєстру географічних назв сформовані у форматі pdf та розміщені на офіційному вебсайті Держгеокадастру (http://land.gov.ua).

Водночас, відомості Державного реєстру географічних назв є складовою частиною Національної інфраструктури геопросторових даних і сучасні потреби вимагають забезпечити доступ до відкритих даних за допомогою онлайн сервісів.

Проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про географічні назви" щодо удосконалення діяльності, пов'язаної із встановленням, унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв" було зареєстровано у Верховній Раді України минулого скликання (реєстр. № 10239 від 23.04.2019) та повернуто відповідно до пункту 2 § 121 Регламенту Кабінету Міністрів України [3].

3 лютого 2021 Верховна Рада прийняла за основу проект закону №4079 «Про внесення змін до Закону України «Про географічні назви» щодо удосконалення діяльності, пов'язаної із встановленням, унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв» [4; 5]. На сьогодні такі географічні назви і означення, як назви річок,

озер, міст, селищ, фактично не внесені в Єдину інформаційну систему. Даний законопроект дозволить внести всю інформацію про географічні назви в національну інфраструктуру геопросторових даних, визначає адміністратора цього реєстру, закріплює принцип відкритостей відомостей про назви географічних об'єктів і, що важливо, забезпечує безкоштовний та вільний доступ до відповідних відомостей. Проектом закону пропонується внесення змін до статей 4, 7, 8 та 9 Закону України "Про географічні назви" стосовно здійснення державного управління у сфері діяльності, пов'язаної з встановленням, унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв, а також встановлення правових підстав створення та ведення Державного реєстру географічних назв в електронному вигляді, здійснення обліку та державної реєстрації географічних назв.

Метою законопроекту є підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері діяльності, пов'язаної з встановленням, унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв, задоволення потреб органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та громадян на отримання актуальної і достовірної інформації про географічні назви.

Законопроектом пропонується врегулювати питання:

- щодо державного управління у сфері діяльності, пов'язаної із встановленням назв географічних об'єктів, а також унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв;

- щодо повноважень Кабінету Міністрів України у цій сфері;

- щодо повноважень спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань географічних назв стосовно експертизи пропозицій та рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо найменування та перейменування географічних об'єктів і надання відповідного

висновку;

- порядок найменування та перейменування географічного об’єкта;

- створення та ведення Державного реєстру географічних назв в електронному вигляді, здійснення обліку та державної реєстрації географічних назв, забезпечення доступу до відомостей цього реєстру, визначити його держателя та адміністратора.

Законопроектом пропонується також встановити принцип відкритості відомостей про назви географічних об’єктів і забезпечити безкоштовний та вільний доступ до відомостей Державного реєстру географічних назв, визначити держателя та адміністратора Державного реєстру географічних назв.

Таки чином законопроєкт №4079 є продовженням реалізації програми Президента України Володимира Зеленського щодо формування прозорого ринку землі. Весною 2020 року було схвалено створення національної структури геопросторових даних. Був підтриманий у другому читанні та в цілому законопроєкт щодо можливості внесення державного кордону в Державний земельний кадастр. Ці всі кроки є логічним продовженням необхідності створення прозорих умов і доступності всієї інформації, яка пов’язана із землекористуванням і з усіма ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Про географічні назви: Закон України від 31 травня 2005р. № 2604-IV

2. В Україні розпочато роботу над новою генеральною схемою планування території (Романенко Є.О., Непомнящий О.М.)//Сучасні аспекти науки: VI-ий том колективної монографії / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. − Київ; Братислава: ФОП КАНДИБА Т.П., 2021. 178 с.

3. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про географічні назви" щодо удосконалення діяльності, пов'язаної із встановленням, унормуванням, обліком,

реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв: від 23.04.2019 №10239.. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65838

4. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про географічні назви" щодо удосконалення діяльності, пов'язаної із встановленням, унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв**:** від 10.09.2020 №4079 . Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69896

5. Жукова І.В. Напрями удосконалення механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2020. № 6 (2020). – URL: https://www.inter-nauka.com/ua/issues/administration2020/6/6905/

Акімова Т.Ю.
кандидат наук з державного управління,
доцент б.в.з. кафедри соціальної роботи,
управління і педагогіки,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна

ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІ ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Ефективна участь молоді полягає у створенні можливостей для молодих людей брати участь у розробці державної політики та розвитку послуг і програм. Ці можливості створюються шляхом впровадження ряду формальних та неформальних механізмів участі молоді: від молодіжних консультативних груп до фокус-груп, від постійної консультаційної роботи до підтримки проектів, що реалізуються молоддю.

Відповідно до Європейської хартії участі молоді в місцевому та регіональному житті «участь молоді та активна громадянська позиція передбачають наявність прав, засобів, простору і можливостей, а де необхідно – підтримку для участі і впливу на рішення і участі в акціях і заходах з тим, щоб сприяти побудові кращого суспільства» [1]. Участь молоді також визначають як постійний динамічний процес, в ході якого відбувається обмін інформацією між дітьми/молоддю і дорослими з метою прийняття рішення, що максимально враховує найкращі інтереси дитини/молоді [2]. Молодь реалізує право вільно висловлювати свої погляди у питаннях, що стосуються догляду, захисту чи добробуту у сфері соціальних послуг, охорони здоров'я, освіти, безпеки тощо [3].

Є багато **причин** для залучення молоді до прийняття управлінських рішень.

1. Залучення молоді до прийняття рішень – це право.

Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини в 1991 році. Відповідно до статті 12 Конвенції всі молоді люди віком до 18 років мають право брати участь у прийнятті рішень, право вільно висловлювати свої думки, а органи державної влади та місцевого самоврядування враховувати думки молоді в рішеннях, що їх стосуються, а також отримувати та надавати інформацію [4].

2. Залучення молоді до прийняття рішень – це ухвалення ефективніших рішень як для молоді, так і для громади в цілому.

Консультуючись з молоддю при розробці програм чи політики органи державної влади та місцевого самоврядування з більшою ймовірністю ухвалять ефективне рішення, не витрачаючи час і гроші на послуги, якими молодь не захоче користуватися. До прикладу, за результатами всеукраїнського соціологічного дослідження «Молодь України – 2017», проведеного на замовлення Міністерства молоді та спорту, майже половина молоді, що мешкають в ОТГ, зазначає відсутність змін для молоді після створення громад, а більше третини молоді вважають, що місцева влада не враховує їхню думку при ухваленні рішень [5].

3. Залучення молоді до прийняття рішень зміцнює спроможність громади.

Залучення молоді до прийняття рішень - необхідна умова для розвитку активної громадянської позиції, оскільки вона врівноважує соціальні права молодих людей та їхні обов'язки. Оскільки молодь становить значну частину населення, то її залучення у процеси прийняття рішень створить ширшу базу активних громадян і більш сильні та інклюзивні громади. За згаданим вище дослідженням майже 52% молодих людей готові особисто долучатися до ініціатив у громаді. І це вагомий показник того, що молодь хоче змінювати своє життя та життя своїх громад [5].

4. Залучення молоді до прийняття рішень сприяє позитивному розвитку молоді.

Молоді люди, яким надається залучені до прийняття

рішень, більш вмотивовані та впевнені у собі, здійснюють позитивний вибір кар'єри, відповідальні за своє майбутнє.

5. Залучення молоді до прийняття рішень збільшить довіру до влади.

Залучення молоді до прийняття рішень допоможе подолати бар'єри між органами державної влади та місцевого самоврядування та молоддю, покращить ставлення до молоді та створить більшу обізнаність щодо питань молоді.

У 2018 році Міністерством молоді та спорту України у партнерстві з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та спільно з представниками органів державної влади, асоціацій органів місцевого самоврядування, молодіжних громадських організацій, молодіжних консультативно-дорадчих органів, науковців та активної молоді з різних регіонів протягом двох стратегічних сесій у Києві та Львові напрацьовано модель участі молоді, яка є описом теоретичних та практичних інструментів для участі молодих людей в процесах ухвалення рішень на національному, регіональному, місцевому рівнях [6].

Важливим елементом моделі є визначення ключових завдань. Вони багато в чому є подібними на усіх рівнях, проте можна виділити основні:

– підвищити рівень участі молоді в управлінських процесах та ухваленні рішень;

– донести думки та бачення молоді щодо основних питань, які її

хвилюють;

– захистити права молодих людей;

– сприяти залученню молоді до здійснення моніторингу та адаптації молодіжної політики відповідно до реальних потреб молоді;

– створити можливості щодо соціального ліфту та розвитку для

молодої людини;

– створити умови відкритої двосторонньої комунікації між органами влади, органами місцевого самоврядування та молоддю [6].

У даній моделі велика увага приділяється співпраці суб'єктів, які взаємодіють із молоддю, залучають молодих людей до ухвалення рішень, а також формують активну життєву позицію молоді. Співпраця між молодими людьми і суб'єктами молодіжної взаємодії, відповідно до моделі участі молоді, відбувається залежно від рівня молодіжної активності і може мати як односторонній вплив, так і двосторонню партнерську взаємодію (див табл. 1).

Таблиця 1

Суб'єкти забезпечення участі молоді та взаємодії з молоддю

	Місцевий рівень	Регіональний рівень	Національний рівень
Органи влади	місцеві органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування	місцеві органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування	орган законодавчої влади (Верховна Рада України); центральні органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування
Молодіжне представництво	молодіжні консультативно-дорадчі органи		
Інститути громадянського суспільства	громадські об'єднання, що здійснюють діяльність у сфері молодіжної політики (громадські організації, асоціації, спілки, товариства; молодіжні політичні громадські організації тощо); органи учнівського та студентського самоврядування;		
Молодіжна інфраструктура	молодіжні центри		

Джерело: Модель участі молоді в процесах ухвалення рішень [6]

Окрім суб'єктів, які безпосередньо взаємодіють із молоддю, також запропоновано виділити партнерів взаємодії. На регіональному та національному рівнях партнерами є: засоби масової інформації, політичні партії, бізнес-структури, окремі експерти. На місцевому рівні до визначеного переліку додаються колективи закладів освіти, учителів та батьківські

комітети [6].

Успішне функціонування даної моделі можлива через підтримку та впровадження основних форм участі молоді, а саме:

1. Створення молодіжних рад, молодіжних парламентів та центрів, як органів, що офіційно представляють інтереси молоді та об'єднують соціально активну молодь навчального закладу, міста, громади,регіону.

2. Спільне управління та співпраця. Форми, в яких молодь та органи державної влади і місцевого самоврядування спільно беруть участь у прийнятті рішень, розподіляють виконання завдань/повноваження щодо управління на постійній основі. Прикладом таких завдань можуть бути розробка пріоритетів молодіжної політики, бюджету молодіжного сектору, стратегії, проведення досліджень або запуск проекту.

3. Дорадча участь молоді. Дана форма участі має включити молодь по процесу прийняття рішень до публічних дебатів та діалогу. Якісна дискусія з молоддю повинна впливати на рішення, які обговорюються.

4. Цифрова участь молодих людей. Така форма участі передбачає використання інтернету, соціальних медіа та мобільних застосунків для зв'язку з молоддю з метою залучення її до процесу прийняття рішень. Цифрова участь може існувати поряд з з традиційними формати участі і використовуватися для організації опитувань громадської думки, консультацій або краудсорсингу ідеї. Цифрова участь також може бути ініційована і самою молоддю.

Як висновок, можна констатувати, що успішне залучення молоді до прийняття управлінських рішень залежить від трьох принципів: організаційної прихильності, створення простору для залучення молоді та дружнього до молоді середовища Є багато причин для включення молоді у процес прийняття управлінських рішень: сприяння розробки кращих рішень та підвищення ефективності управлінських рішень, зміцнення потенціалу громади, позитивному розвитку молоді,

формування відносин між органами влади та молоддю.

Список використаних джерел:

1. Переглянута Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні. Конгрес місцевих та регіональних влад Європи, 21 трав. 2003 р. – Режим доступу : http://humanrightsinukraine.org.ua/wpcontent/ uploads/2015/10/ eu_charter_ukr.pdf.

2. Kennan D. Space, Voice, Audience and Influence: The Lundy Model of Participation (2007) in Child Welfare Practice / D. Kennan, B. Brady, C. Forkan. // Practice Social Work in Action. – 2018. – С. 1–14 https://doi.org/10.1080/09503153.2018.1483494.

3. Kennan D. Supporting Children's Participation in Decision Making :A Systematic Literature Review Exploring the Effectiveness of Participatory Processes / D. Kennan, B. Brady, C. Forkan. // British Journal of Social Work. – 2018. – С. 1–18. https://doi.org/10.1093/bjsw/bcx142.

4. Конвенція про права дитини (ООН, 1989 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

5. Активізація молоді та залучення до діяльності з розвитку громад : практичний посібник для місцевої влади. (2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/405/Youth_ Engagement_Practices.pdf

6. Модель участі молоді в процесах ухвалення рішень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dsmsu.gov.ua/ index/ ua/material/40791

7. Розпорядження КМУ № 1669-р від 23 грудня 2020 року «Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021-2025 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 1669-2020-%D1%80#Text

8. Участь молоді в процесах реформування держави. Щорічна доповідь Президентові України, Верховній Раді

України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2017 року) / Держ. ін-т сімейної та молодіжної політики. – [Електронний ресурс]. –Режим доступу: http://dsmsu.gov.ua/media/2018/12/18/3/Dopovid_.pdf.

Антоненко Д.С.
аспірант кафедри мовної підготовки і
комунікації в публічному управлінні,
Національна академія державного управління
(нині Навчально-науковий інститут публічного
управління та державної служби
Київського національного університету ім. Т. Шевченка)
Київ, Україна

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ – КОМУНІКАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРЕДСТАВНИКІВ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Вплив представників органів публічної влади корелює з концепцію впливу соціальних мереж як нової та пріоритетної тенденції формування комунікаційного процесу з громадянами. Сьогодні соціальні мережі є однією із ключових форм не лише неформального спілкування, а й офіційного діалогу представників органів державної влади. Крім того, саме соціальні мережі дають можливість якісно відцифрувати результати взаємодії з аудиторією. У свою чергу, правильно сформированный образ "онлайн" публічного представника є невід'ємною частиною ефективної роботи з прихильниками та опонентами.

Проте, незважаючи на потребу цифрової комунікації у діяльності публічних, і зокрема державних установ, бюджетування діяльності не розглядає таку форму витрат. Це окреслює проблему онлайн-діалогу не лише з громадянами, а й рамки рівня інформування всіх учасників конкретної структури, коли за рахунок покрокової ієрархічної передачі втрачається загальний обсяг інформації [1]. Нині соціальні мережі у світі змінюють орієнтованість цілих представництв і стають критичним фактором впливу для багатьох з них. Проте в Україні культура і свідомість використання онлайн-платформ відрізняється з рівнем обізнаності та залученістю громадян європейського суспільства.

Результати досліджень підтверджують пріоритет популяризації публічних осіб у соціальних мереж та їх вплив на розвиток комунікацій між представниками органів публічного управління та громадськістю. За даними незалежної маркетингової компанії Nielsen, більше ніж 90% аудиторії у всьому світі мають вищий рівень довіри до рекомендацій та будь-якого контенту, який продукується у форматі "з уст в уста", коли публічний лідер думки особисто звертається та інформує на своїх платформах [2]. Це вказує на ефективний вплив публічної особи на покращення обізнаності аудиторії та дієву маніпуляційну взаємодію під час здійснення вибору. Хоча з іншого боку, це зазначає також і небезпеку доступу до точно обраних груп в онлайн-просторі: чим більша можливість взаємодії з ними онлайн, тим більша вірогідність отримання бажаного результату (без диференціювання та контролю самого замовника інформаційної хвилі).

Враховуючи результати дослідження [3], можна виокремити ключові особливості та нагальність присутності представників публічної влади у соціальних мережах:

1) Публічні особи в соціальних мережах мають вагомий вплив на ефективність комунікаційних заходів установ, до яких вони приналежні.

2) До основних критеріїв впливу у соціальних мережах можна віднести: наявність комунікаційних платформ, форми взаємодії в залежності від аудиторії, кількість послідовників на обраних платформах та рівень включення послідовників.

3) Фактором ефективної комунікації публічнохї особи у соціальних мережаї є авторитет у формі довіри послідовників, достовірність інформації та відповідність інформаційних повідомлень конкретній особі.

4) Найближчим часом діяльність представників органів публічної влади та посилення їх впливу на аудиторію матиме розвиток саме за рахунок соціальних платформ мережі Інтернет.

5) Результатом активізації діяльності соціальних мереж, яку здійснюють публічні особи, є не лише обмін інформацією та взаємодія з аудиторією, а вплив на підвищення іміджевого статусу установи, представником якої і є публічна особа.

6) Вдосконалення системи конфіденційності у соціальних мережах впливатиме на роль публічних осіб в інформаційних онлайн-заходах.

З огляду на вищевикладене, для налагодження державної та публічної комунікації доцільно запровадити ряд ініціатив та затвердити реалізацію плану цифровізації громадян, зокрема представників органів влади, а саме: підвищення обізнаності у питаннях взаємодії у соціальних мережах та використання інформаційних технологій; впровадження соціальних мереж як форми зворотного зв'язку громадян та інформування населення; про ведення навчальної діяльності з кібербезпеки та інформаційної етики для протидії ризикам, пов'язаних з використанням соціальних мереж.

Список використаних джерел:

1. Почепцов, Г.Г. Іміджелогія. / Г.Г Почепцов – Київ. : Ваклер, 2014. –574 с.

2. Сайт маркетингової платформи Influencer Marketing Hub "Звіт про бенчмаркінг маркетингових досліджень із впливу: 2020" [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://influencermarketinghub.com/Influencer_Marketing_Benchmark_Report_2020.pdf

3. Сайт міжнародної маркетингової компанії SECL GROUP "Все про соціальні мережі. Вплив на людину." [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://seclgroup.ru/article-vse-o-socialnyh-setjah-vlijanije-na-cheloveka.html

Артеменко А.І.
старший викладач,
Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана
Київ, Україна

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ДЕМОКРАТИЧНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Для сучасного етапу розвитку демократичної держави обов'язковим елементом виступає ефективне державне управління. Ефективність державне управління в демократичному суспільстві визначається демократичною державною службою, яка обговорює економічні проблеми суспільства та демократичність суспільства.

Зазначимо.що не існує єдиного погляду на те, що собою представляє демократичне державне управління і в чому проявляється його сутність. Важливим є встановлення сутності демократичного державного управління, характерних його особливостей, моделі демократизації державного управління, яка б забезпечувала баланс між центральними органами влади шляхом координації та управління всіма процесами у суспільстві і можливостями автономних одиниць різного виду та рівнів вирішувати свої власні проблеми. На основі цього розроблено алгоритм реалізації децентралізованого управління, який би враховував: перелік державних повноважень суб'єктів децентралізованого демократичного управління та його нормативне закріплення; визначення об'єму реалізації матеріальних та фінансових засобів та механізмів контролю та звітності про їх використання; інституційне закріплення передачі державних повноважень відповідно до діючих законів та вироблення ефективних критеріїв здійснення делегування [1].

Всі ми живемо в системі управлінських та організаційних відносин, які стають усе більш складними, і ніякий минулий досвід окремого керівника або цілої організації не може бути

адекватним тим різноманітним і неординарним управлінським ситуаціям, що вимагають від влади уміння правильно й ефективно на них реагувати, уміння формулювати стратегії їх подолання й ухвалювати єдино правильне рішення.

Уникнути управлінських помилок, ціна яких для демократичного суспільства дуже велика, можна тільки в тому випадку, якщо врахувати теорію управління, загальні закони й принципи науки управління, розуміння ролі суспільних інститутів, уміння керувати суспільними справами в різних сферах: виробництві, освіті, промисловості, бізнесі, політиці, дипломатії тощо [2].

Сучасна концепція розвитку передбачає єдину сукупність вимог до інститутів держави: відкритість правової та фінансової систем; прозорість механізму державного регулювання; наявність чесного уряду, який керується у своїй роботі інтересами своєї держави; кваліфікований персонал державної служби з високим рівнем соціального статусу державних службовців; непримиренність лідерів нації до проявів корупції; захист історичного, культурного надбання як основного джерела самопізнання та гідності народу [3].

Таким чином, ефективність державного управління в демократичному суспільстві залежить від ефективних демократичних механізмів управління державою.

Список використаних джерел:

1. Власенко С. Оптимізаційні напрямки демократизації державного управління України/Ефективність державного управління.2016.Вип.3(48).С.219-296.

2. Євтушенко О.Н. Державне управління (Основи теорії державного управління):навчальний посібник.2013.-268 с.

3. Рубцов В. П. Державне управління та державні установи:навч.пос.для дистанційного навчання.2008.-440 с.

Безбородова О.Л.
здобувач кафедри соціальної та
гуманітарної політики,
Харківський регіональний інститут
державного управління Національної
академії державного управління при
Президентові України,
м. Харків, Україна

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

При формуванні та реалізації державної гендерної політики, роль громадських об'єднань у є дуже важливою. Громадські організації виступають як ініціаторами політики, так і її імплементаторами, одночасно виконуючи моніторингову функцію. Інструменти співпраці органів влади та громадських організацій є різноманітними й не вичерпуються участю в консультативно-дорадчих органах.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», громадські об'єднання та іноземні неурядові організації можуть:

– брати участь у розробці рішень, що приймаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування з питань ґендерної рівності, запобіганні та протидії насильству за ознакою статі;

– брати участь у реалізації загальнодержавних та регіональних програм;

– делегувати своїх представників до складу консультативно-дорадчих органів, що створюються при органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування;

– проводити моніторинг з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобіганні та протидії насильству за ознакою статі;

– здійснювати іншу діяльність відповідно до свого статуту та законодавства України щодо забезпечення ґендерної рівності, запобігання та протидії насильству за ознакою статі [5, ст. 14].

Консультативно-дорадчі органи – це колегіальна установа або орган, створені при органі публічної влади на постійній чи тимчасовій основі з метою забезпечення участі громадян в управлінні державними та суспільними справами шляхом проведення консультацій з громадськістю, попереднього обговорення питань, що належать до компетенції органу публічної влади, і здійснення громадського контролю за його діяльністю. Консультативно-дорадчі органи з питань гендерної політики (або органи, до компетенції яких належить розгляд таких питань) станом на кінець 2020 року сформовано у 9 центральних органах виконавчої влади та в усіх обласних державних адміністраціях.

Створення консультативно-дорадчих органів при центральних органах виконавчої влади під час розробки, впровадження, моніторингу та аналізу державної політики дозволяє залучати широке коло фахівців та експертів. Наявність лише 9 консультативно-дорадчих органів у міністерствах обмежує такі можливості.

Наступними важливими інструментами, що дозволяють застосовувати гендерний аудит, аналіз та вносити пропозиції у проекти нормативно-правових документів – є громадські консультації, слухання та обговорення. Законом України «Про місцеве самоврядування» зокрема передбачено: громадяни мають право проводити громадські слухання – зустрічатися з депутатами та посадовими особами місцевої ради, під час яких громадяни їх заслуховують та подають власні пропозиції до вирішення проблем міста [4, ст. 13]. Механізм реалізації такого права передбачено Порядком проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики [3]. Консультації з громадськістю проводяться з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до

інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості в діяльності цих органів.

У 2020 році Постановою Кабінету Міністрів України № 930 затверджено «Типове положення про радника керівника з гендерних питань» та «Типове положення про відповідальний структурний підрозділ» [2]. Це стало важливим кроком для посилення на галузевому та регіональному рівнях інституційного механізму державної гендерної політики.

Станом на 31 грудня 2020 року у 6-ти центральних органах виконавчої влади (Міністерство оборони, Державний комітет з питань телебачення та радіомовлення, Державну прикордонну службу, Державну службу з надзвичайних ситуацій, Державне бюро розслідувань, Державне агентство автомобільних доріг) призначено радників з гендерних питань. Радники працюють як на громадських засадах, так і у штаті.

Не зважаючи на прогрес щодо участі громадських об'єднань у державній політиці гендерної рівності, досі залишаються проблеми забезпечення роботи інституціонального механізму в усіх гілках влади. Серед основних проблем визначено [1, с. 48]:

1. Не створено правових підстав для наскрізності врахування гендерних підходів у різних напрямах у розрізі регіонів, що призводить до не урегульованості питання врахування гендерної складової у положеннях про центральні органи виконавчої влади та обласні державні адміністрації.

2. Загальна координація всередині інституційного механізму є не достатньою.

3. Гендерна компетентність уповноважених осіб (координаторів) з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків є не достатньою.

4. Призначення радників з гендерних питань є факультативним (не обов'язковим); компетентність радників з гендерних питань є не достатньою.

5. Відсутня чітка стратегія для консолідації і зміцнення потенціалу національного механізму впровадження

гендерної політики.

Для досягнення цілей політики гендерної рівності слід забезпечити і гарантувати належну дієвість національного інституційного механізму шляхом наявності достатніх людських та фінансових ресурсів.

Також має бути забезпечена ефективна координація та розроблено стратегію актуалізації гендерної проблематики, яка включає гендерне бюджетування, і яка може застосовуватися у всіх стратегіях і програмах на всіх рівнях для забезпечення різних аспектів життя.

Обов'язковою умовою досягнення позитивного результату є якісний збір даних з розбивкою за ознакою статі з урахуванням інших відповідних факторів, необхідних для оцінки результативності та ефективності таких стратегій і цільових програм.

Список використаних джерел:

1. Ґендерна політика в нормативно-правових документах. Частина 1. / за заг.ред К. Б. Левченко. Київ, 2020. 186 с.
2. Деякі питання забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 жовтня 2020 р. № 930. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2020-%D0%BF#Text (дата звернення: 28.04.2021).
3. Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики : Постанова Кабінету міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text (дата звернення: 28.04.2021).
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2005. № 52. ст.561.
5. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1997, № 24, ст.170

Денищенко Л.В.
аспірант кафедри міжнародної економіки і туризму,
Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля
м. Сєвєродонецьк, Україна

ІНДЕКС ПОДАТКОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ГОРИЗОНТАЛЬНОГО ВИРІВНЮВАННЯ ГРОМАД В УМОВАХ РЕФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Реформа місцевого самоврядування в Україні, яку ще називають реформою децентралізації, впровадила багато нововведень до механізмів місцевого самоврядування з метою посилення їх ролі в житті держави, повноважень у формуванні та використанні власних бюджетів, мотивації до саморозвитку та збагачення, збільшення рівня життя мешканців. В цілому це можна пояснити прагненням держави до зростання добробуту та спроможності громад.

В результаті впровадження та дії вказаної реформи в громадах залишається набагато більше коштів, що були сплачені їх платниками податків, ніж раніше. Разом з цим збільшились і обов'язки органів місцевого самоврядування щодо власного соціально-економічного розвитку, і відповідальність за їх результати власної діяльності.

Разом з тим стали більш помітними відмінності у розмірах отриманих коштів в бюджети між різними громадами. Деякі з них цілком впевнено заробляли кошти на власне існування та розвиток, а деякі опинилися у стані гострого дефіциту коштів. Це був тривожний сигнал про нерівномірний стан (фіскальний дисбаланс) та сумнівні перспективи подальшого існування різних громад, що могло призвести до загальних проблем у розвитку держави. Перед владою постало питання про пошук шляхів вирішення цієї проблеми, які б одночасно впорались з двома завданнями: покращити фінансових стан менш спроможних громад та не відібрати мотивацію у більш спроможних. Отже було вирішено

використати раніше вже визначений у Законі України «Про міжбюджетні відносини між районним бюджетом та бюджетами територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань» індекс відносної податкоспроможності, який є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності певної громади у порівнянні із середнім показником по Україні, але змінити його призначення. [1] Цей індекс розраховується як співвідношення 60% суми податку на доходи фізичних осіб (далі - ПДФО), яку фактично отримав місцевий бюджет, та чисельності населення громади. Нова редакція Бюджетного кодексу України (далі БКУ) у статтях 98 та 99 містить інформацію про необхідність горизонтального вирівнювання податкоспроможності громад на підставі розрахованого значення вищевказаного індексу. Горизонтальне вирівнювання - це процес отримання в державний бюджет надлишкових, згідно розрахованого індексу, коштів для перерахування їх у громади, що мають визначений їх дефіцит. Основна мета такого вирівнювання – перерозподіл фінансових ресурсів на користь тих місцевих бюджетів, які мають дисбаланс для їх усунення.

Згідно БКУ існує три інтервали значення індексу, а саме:

1. Якщо показник індексу визначено в межах від 0,9 до 1,1 – вирівнювання не здійснюється, тобто громада не віддає державі частину коштів та не отримує від держави додаткових. Тобто такі значення індексу є умовно нормативними.
2. Якщо показник індексу менше 0,9, місцевому бюджету надається базова дотація від держави, але не в повному обсязі від потреби до нормативу, а тільки 80% від неї.
3. Якщо показник індексу перевищує 1,1, то з відповідного бюджету передається до держави надлишок коштів, але не в повному розмірі з надлишку, а тільки 50%. [2]

Таким чином, горизонтальне вирівнювання місцевих бюджетів з одного боку дає можливість менш спроможним

громадам отримати більшу частину дефіциту, залишаючи його невелику частину (20%) для пошуку та використання власних резервів збагачення. В той же час, більш економічно спроможні громади віддають тільки половину надлишку, що залишає прагнення до подальшого збагачення.

Для розрахування індексу податкоспроможності використовуються тільки ті кошти, що були отримані в бюджети тільки від ПДФО, решта податкових надходжень не враховуються. Вважаю це стимулом до громад до сприяння розвитку підприємництва, яке має офіційне працевлаштування робітників.

З показниками надходжень від ПДФО на місцевому рівні та кількістю мешканців майже не виникають проблеми у їх визначенні. Для розрахунку на плановий рік беруться дані з отриманого ПДФО за останній звітний бюджетний період, а чисельність населення в громаді неважко визначити на 01.01 року, що передує плановому. На рівні держави потрібно використовувати наступні дані:

– про фактичні надходження ПДФО за останній звітний бюджетний період в частині, що зараховується до відповідного бюджету (наприклад, для 2020 р. -за 2018 рік, як і на місцевому рівні) згідно даних Державної казначейської служби України;

- щодо наявного населення на початок року, що передує плановому згідно Державної служби статистики України, тобто для 2020 року – на 01.01.2019 р.

Згідно даних офіційного сайту реформи місцевого самоврядування в Україні, місцеві бюджети, що отримують базову дотацію, складають біля 5% від їх загальної кількості. Це свідчить про успішність проведення реформи децентралізації як в її реалізації, так і у визначенні показників та методики визначення потенційної спроможності громад. [3]

Сучасні науковці України, зокрема, О. Заброцька, І. Волохова, О. Шишко, Л.Беновська, що слідкують за перебігом реформи та аналізують її перші результати, в цілому визначають доцільність та ефективність горизонтального вирівнювання. Але, на думку І. Волохової, є потреба у

зменшенні відсотків як реверсної, так і базової дотацій з метою збереження мотивації більш спроможних громад до подальшого розвитку, а менш спроможних – для збільшення зусиль для підвищення власної спроможності. [4] Л. Беновська також визначає, що горизонтальне вирівнювання знижує фінансову самостійність певних громад. [5] До того ж, дотаційні місцеві бюджети мають високу ступінь залежності від коштів, що мають бути отримані від державного бюджету, які можуть бути нестабільними як у сумах, так і у термінах отримання, зважаючи на постійні зміни законодавства, економічної ситуації в країні, виникнення непрогнозованих станів та криз, наприклад, виникнення пандемії COVID-19, на подолання якої держава витрачає значні ресурси.

Згідно проведеного дослідження вбачаю основними шляхами подолання низького рівня спроможності громад, що визначається шляхом розрахунку індексу податкоспроможності, наступні:

Дотримуватись існуючої методики об'єднання громад для уникнення суттєвих розбіжностей у розмірах території, економічному, демографічному стані та з урахуванням тенденцій до змін;

Створення та впровадження на державному рівні правил та умов для економічного розвитку громад, що сприятиме зменшенню рівня дотаційності;

Для розрахунку індексів податкоспроможності як загального в державі, так і в громаді, доцільно використовувати не статистичну, а наявну кількість населення, які здебільшого суттєво відрізняються;

Здійснювати бюджетне планування на підставі визначеної стратегії розвитку громади, що збільшить ефективність використання коштів та дозволить залучити кошти Державного фонду регіонального розвитку та, відповідно, сприятиме розвитку підприємництва та збільшенню кількості робочих місць, і, відповідно, податкових надходжень;

Зменшувати рівень базової дотаційності місцевого бюджету в наступні періоди у разі подальшого зменшення

податкоспроможності при відсутності на це об’єктивних причин.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про міжбюджетні відносини між районним бюджетом та бюджетами територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань», № 1953-IV від 01.07.2004 р. [Електронний ресурс] zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-15#Text

2. Бюджетний кодекс України. Закон України Закон від 21.06.2001 № 2542-III [Електронний ресурс]. zakon.rada.gov.ua/laws/show/2542-14

3. Оцінка фінансових показників бюджетів 872 ОТГ: рейтинг за 9 місяців 2020 року. [Електронний ресурс] decentralization.gov.ua/news/12952

4. Волохова І. С. Фінансове вирівнювання в Україні: пошук ефективної моделі. Проблеми економіки № 4, 2013, ст. 324-330.

5. Л. Беновська. Фінансове вирівнювання в контексті реформи децентралізації влади: проблеми та перспективи. Світ фінансів 2(59)/2019, ст. 85-97.

Кантур О.М.
аспірант кафедри мовної підготовки
і комунікації в публічному управлінні,
Національна академія державного
управління при Президентові України
м. Київ, Україна

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ МОБІЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ПОЛІТИЧНИХ ПРОТЕСТІВ У БІЛОРУСІ (НА ПРИКЛАДІ ВИКОРИСТАННЯ TELEGRAM)

Розвиток цифрових технологій став потужним фундаментом для появи нових каналів комунікації. На противагу традиційним ЗМІ дедалі більшого поширення набувають інноваційні медіа-технології, такі як соціальні мережі, блоги, мобільні месенджери. Завдяки ним істотно підвищується взаємодія влади та суспільства, зокрема, через використання права громадян на протест. Яскравим прикладом стали події «Арабської весни», які значною мірою стали можливими завдяки використанню соціальних мереж. Протестні рухи в Україні 2013-го року, що стали початком «Революції Гідності», також розпочалися із дописів-закликів у соцмережах долучитися до мирного зібрання. У 2017 році під час демонстрацій у Венесуелі опозиція через соціальні мережі намагалася активізувати громадян та привернути їхню увагу до мітингів, у той час як влада навпаки намагалася утримати власні позиції шляхом поширення відповідних інформаційних повідомлень. Зважаючи на це, аналіз ролі додатку для миттєвого обміну повідомленнями «Telegram» під час масових акцій протестів 2020 року в Республіці Білорусь, дає можливість дослідити функції новітніх медіа під час політичних конфліктів.

Дослідженням соціальних мереж як засобу політичної взаємодії в різні періоди часу займалися як зарубіжні (К. Ширка, М. Кастельс, А. Турен, М.Гладвелл та ін.) так і

вітчизняні (Г. Почепцов, Д. Іванов, О. Третяк, В. Щербина та ін.) вчені. Окремо слід зазначити дослідження швейцарських науковців О. Урман та С. Каца [5], які досліджують месенджер Telegram у діяльності різних громадських і соціальних груп за допомогою мережевого аналізу. Та, незважаючи на ґрунтовні розвідки діяльності громадських організацій у соціальних мережах вищезазначеними науковцями, усе ж функції Telegram як інформаційного інструменту координації та організації протестних акцій є малодослідженими.

Месенджер «Telegram» створений російським розробником П. Дуровим, колишнім власником відомої російської соціальної мережі «ВКонтакте», зі своїм братом у 2013 році. Однією із головних переваг додатку є захист конфіденційності, завдяки чому програма швидко набула популярності, особливо в колишніх радянських державах, а також у Гонконгу та на Близькому Сході. Користувачі можуть спілкуватися за допомогою секретних чатів, для яких налаштоване автоматичне стирання повідомлень. Telegram також забезпечує високий ступінь анонімності, оскільки користувачі можуть створювати групи, не розкриваючи своїх імен. Особливо це помітно в авторитарних країнах, таких як Білорусь.

Збільшення популярності Telegram у цій країні можна простежити за ростом кількості каналів, створених білорусами, або з білоруської тематики. «На момент осені 2017 року в Telegram існувало менше 100 таких каналів, до кінця 2018 року було відомо про існування вже більше 350 каналів. За 2019 рік кількість каналів подвоїлася і, за даними сервісу Telegram Analytics досягла показника в 716 каналів. Протягом 2020 року спостерігається приріст не лише кількості білоруських користувачів месенджера, а й кількість каналів у ньому. Так станом на листопад 2020 року каталог Telegram Analytics містив відомості вже про 1800 каналів у білоруському сегменті Telegram», — йдеться в дослідженні [2].

Із самого початку демонстрацій інформацію щодо координації та організації людей, що беруть участь у протестах

у найбільших містах Білорусі публікують у Telegram-каналах. Для прикладу — «NEXTA» та «NEXTA Live», загальна авдиторія яких налічує понад 2,5 мільйонів користувачів (станом на листопад 2020 року) [1]. Їхня популярність, доступність і непідконтрольність стали стали серйозною проблемою для авторитарного режиму О. Лукашенка. Так, 20 жовтня 2020 року суд Центрального району Мінська ухвалив рішення відповідно до якого інформаційний telegram-канал «NEXTA Live» і логотип «NEXTA» визнані екстремістськими матеріалами [1]. Популярність у месенджері Telegram мали й інші білоруські канали — «Мая краіна Беларусь» (391 тис), «Беларусь головного мозга» (198,1 тис), «Чай із малинавым варэннем» (196,3 тис). Вони оперативно повідомляли про протести та координували акції [2].

Вплив Telegram-каналів на інформаційне поле країни підкреслив і Президент Республіки Білорусь О. Лукашенко: «Telegram-канали, блоги, соціальні мережі за впливом як мінімум прирівнялись до традиційних ЗМІ. Молодь в основному там. Мобільний телефон із виходом до Інтернету в підпорядкуванні всіх бажаючих від дитини до літньої людини. І ці матеріали їм доступні в будь-який час доби» [3]. У результаті під час протестів, що охопили Республіку Білорусь, унаслідок авторитарного правління О. Лукашенка, саме телеграм-канали стали основними ЗМІ протестного руху, взявши на себе роль координаторів руху супротиву. Вони відіграли важливу роль у самоорганізації населення проти багаторічних репресій влади.

До того ж, починаючи з 9 серпня, коли влада обмежила доступ громадян до Інтернету, деякі служби віртуальної приватної мережі (VPN) працювали, хоча більшість користувачів не знали, як використовувати цей метод уникнення блокування. Доступ до Telegram не вимагає VPN, завдяки чому додаток допоміг багатьом білоруським користувачам залишатися в мережі. Відтак згідно з опитуванням Mobilezone приблизно 90 % протестуючих покладаються на інтернет для отримання інформації. Білоруси

розглядали Telegram як найбільш надійне джерело новин — і 85 % респондентів, які брали участь у протестах, повідомляють про використання додатку [4].

Із серпня 2020 акції протестів стали локалізованими, з'явилися сотні менших груп. Зараз існують канали Telegram для кожного міста, району, а у деяких випадках навіть окремих житлових будинків. Вони надають підтримку людям, котрі отримують детальну інформацію в міліції, на форумі для обміну ідеями, а також про місцеві акції протесту в багатьох районах Мінська, лекції чи концерти.

Можна констатувати, що в Білорусі за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій утворилося унікальне явище — децентралізований, горизонтальний громадський рух, який сильно відрізняється від усього того, що ми спостерігали в Україні, Грузії та інших країнах.

Інноваційні технології вже стали невід'ємною частиною процесу політичної комунікації. Особливо важливе місце серед яких належить соціальним мережам. Світовий досвід демонструє, що поява і використання нових медіа сприяє підсиленню процесу демократизації будь-якого суспільства. Так поширення мобільних технологій дозволило стати Telegram одним із провідних комунікаційних інструментів під час демонстрацій. Багатофункціональність та можливості анонімного використання дозволили месенджеру стати не лише однією із найпопулярніших цифрових платформ у Білорусі, а й найбільш затребуваним додатком у період протестів. Дослідники вже назвали це явище «Телеграм-революцією», коли рух без лідерів покладається на програми, які допомагають координувати протести.

Список використаних джерел:

1. Канал и логотип NEXTA признаны экстремистскими материалами. URL: https://www.belta.by/society/view/kanal-i-logotip-nexta-priznany-ekstremistskimi-materialami-411827–2020/ (дата звернення: 18.11.2020).

2. Мессенджер Telegram как средство коммуникации и самоорганизации в ситуации политического кризиса в Беларуси. Центр европейской трансформации. URL: https://cet.eurobelarus.info/files/userfiles/5/DOC/2020_TG_Belarus-I.pdf (дата звернення: 03.12.2020).

3. Нарада з кіраўнікамі вядучых дзяржаўных СМІ. Афіцыйны інтэрнэт-партал Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. URL: http://president.gov.by/by/news_by/view/narada-z-kiraunikami-vjaduchyx-dzjarzhaunyx-srodkau-masavaj-infarmatsyi-23019/ (дата звернення: 13.11.2020).

4. There's more to Belarus's 'Telegram Revolution' than a cellphone app / A. Herasimenka et al. The Washington Post. URL: https://www.washingtonpost.com/politics/2020/09/11/theres-more-belaruss-telegram-revolution-than-cellphone-app/ (date of access: 26.11.2020).

5. Urman A., Katz S. "No Central Stage": Telegram-based activity during the2019 protests in Hong Kong. https://osf.io/preprints/socarxiv/ueds4. URL: https://osf.io/preprints/socarxiv/ueds4 (date of access: 03.12.2020)

Костюченко О.Д.
аспірантка кафедри економічної
політики та врядування,
Національна академія державного
управління при Президентові України
м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АЗАРТНИХ ІГОР: СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

В липні 2020 року Верховною Радою України проголосовано закон «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор», яким визначено правові засади здійснення державного регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор в Україні, правові, економічні, соціальні та організаційні умови їх функціонування [1]. Тож нарешті гральний бізнес в Україні набув правового статусу, що за визначенням покликано створити умови, які задовольняють суспільство, державу та бізнес, а так само – убезпечити населення від можливих негативних проявів такого складного соціального явища, як азартні ігри.

На власному досвіді українське суспільство мало можливість переконатися, що на практиці жодна заборона на організацію чи здійснення азартних ігор не є дієвою. Попри тотальну заборону впродовж 2009-2020 років грального бізнесу, в Україні було достатньо осередків проведення нелегальних азартних ігор, як-то підпільних або замаскованих під точки розповсюдження лотерей, чи інтернет/спорт-клуби, а на просторах інтернету був відкритий постійний (навіть не замаскований) доступ до азартних ігор онлайн. Про кількісні масштаби цього явища можна судити з того, що лише наприкінці 2019 року за офіційною інформацією [2] припинено діяльність 911 нелегальних гральних закладів в рамках спільного заходу протидії незаконному гральному бізнесу Офісу Генерального прокурора та правоохоронних органів.

За даними, оприлюдненими на сайті національного регулятора – Комісії з азартних ігор та лотерей, станом на 29.04.2021 20 суб'єктів господарювання в Україні вже отримали дозволи на організацію та проведення азартних ігор, легально функціонує 13 гральних закладів казино (з яких 9 працюють онлайн і ще 4 офлайн: два в Києві, по одному в Одесі та Львові), 4 зали гральних автоматів (2 в Києві, по одному в Запорожжі та Львові); 1 букмекерський заклад онлайн [3].

Безсумнівно, що азартні ігри в правовому полі є більш безпечними, ризики прогнозованими, наслідки керованими, оскільки лише відповідним регуляторним актом можна визначити обов'язкові для виконання «правила гри», встановити рамкові обмеження та відповідальність. Ось тут ключовим моментом має бути врахування соціальної компоненти шляхом визначення комплексу необхідних заходів з обмеження діяльності грального бізнесу, коли поряд з високим рівнем сервісу громадянам ґарантується також безпека та обмежений доступ відвідувачів у залежності від визначених критеріїв, на кшталт обмеження за віком, контроль «ігроманії», інші превентивні заходи, правило соціально відповідальної гри тощо. У цьому контексті держава має створити умови, за яких окреме місце відводиться соціальній ролі та соціальній відповідальності організаторів азартних ігор.

Серед таких заходів зазвичай застосовують такі спеціальні законодавчі обмеження: обмеження доступу до азартних ігор за віком (заборона допускати до гри неповнолітніх); обмеження суми витрат гравця на гру у певний період (день, місяць тощо); обмеження доступу до азартних ігор осіб, у яких є непогашені фінансові зобов'язання; обмеження розміру ставок; заборона надавати позики гравцям (гра в борг); заборона надавати гравцям привілеї у вигляді знижок, гостьових фішок чи гри в борг постійним клієнтам; заборона розміщувати банкомати в гральному приміщенні; заборона продавати алкогольні напої гравцям; заборона реклами. Задля досягнення цієї мети спеціальне законодавство

має передбачати відповідні інструменти, як-то обов'язкова ідентифікація клієнта (гра не повинна відбуватися інкогніто), перевірка наявності у гравців непогашених фінансових зобов'язань, фіксація ставок, виграшів, програшів, відкриття спеціальних рахунків та інші.

Крім того, вбачається доцільним ввести заборону на гру «не власним коштом», тобто заборону на здійснення ставок в азартних іграх за кредитні кошти (кредитний ліміт, овердрафт та інші боргові інструменти). Це стосується використання банківських карток як для участі в онлайн іграх, де розрахунок можливий, у принципі, лише шляхом використання банківських карток, так і при здійсненні ставок (придбанні ігрових замінників) у гральних закладах офлайн. Для цього на законодавчому рівні потрібно лише зобов'язати банківські установи встановити заборону на списання коштів з рахунків клієнтів для розрахунків з суб'єктами господарювання, які займаються провадженням діяльності з організації та проведення азартних ігор. Разом з тим, такий простий крок не дозволить населенню створювати неконтрольовані борги та убезпечить від бажання виграти «будь-якою ціною», завдаючи незворотної шкоди собі та своїм сім'ям. Адже про азартні ігри можна скоріше говорити як про «податок на розкіш», а не як про «додатковий дохід».

Список використаних джерел:

1. Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор: Закон України від 14.07.2020 № 768-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text.

2. Прокуратура спільно з правоохоронними органами припинили діяльність 911 нелегальних гральних закладів. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/news?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=264342.

3. Інформація щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду діяльності, що підлягає ліцензуванню, та/або про рішення щодо наявності

у суб’єкта господарювання права на використання грального обладнання або букмекерського пункту, що передбачає отримання ліцензії. URL: https://gc.gov.ua/ua/Litsenziini-reiestry.html.

Кошова С.П.
кандидат наук з державного управління,
старший викладач кафедри управління
охороною здоров'я та публічного адміністрування,
Національний університет охорони здоров'я України
імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна

Кошовий М.О.
курсант Льотної академії,
Національний авіаційний університет
м. Кропивницький, Україна

ПРИНЦИПИ І ДЖЕРЕЛА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОСМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

В даний час регіональні інтеграційні організації стали невід'ємною частиною міжнародної системи. Європейський Союз (ЄС), що включає 27 держав-членів, є найбільш відомою і найрозвиненішою організацією інтеграційного типу. Зі вступом в 2009 році в силу Лісабонського договору про реформу ЄС розширилася сфера інтеграції держав-членів в усіх сферах суспільного життя, що дозволяє Європейському Союзу займати «все більш значуще місце в глобальній розстановці сил» [1].

Одним з напрямків інтеграції європейських країн в рамках Європейського Союзу є область дослідження і використання космічного простору. Лісабонським договором вперше була закріплена спільна компетенція Європейського Союзу та держав-членів в області космосу, яка дозволяє під егідою ЄС проводити дослідження в галузі космосу і здійснювати космічну діяльність.

Як зазначав засновник філософії космізму Н.Ф. Федоров, освоєння космосу є справою, яка об'єднує все людство. «Тільки така безмежна, що вимагає відваги сфера діяльності, як оволодіння космосом, приверне до себе і нескінченно примножить енергію розуму, відваги, винахідливості,

самовідданості, всіх сукупних людських сил, які зараз витрачаються на взаємну ворожнечу або витрачаються через дрібниці» [2].

Проблеми міжнародного космічного права були детально проаналізовані у літературі (В. Верещетін, Г. П. Жуков, Ю.М. Колосов).

Правовим проблемам діяльності ЄС в галузі освоєння космосу присвячені поодинокі наукові статті вітчизняних авторів (Н.Р. Малишева, О.М. Мещерякова). Проблеми правового регулювання діяльності ЄС в галузі дослідження і використання космічного простору вивчалися зарубіжними вченими, зокрема, М. Аранзаменді, В. бороду, П. Багліоні, Г. Ваго, В. де Вувер, Б. Гардини, Ф. фон дер Данк, Г. Кмінек, Ф. Ламберт.

Роль міжнародних організацій в області освоєння космосу збільшується з року в рік, представляючи «адекватну основу співпраці держав та всіх зацікавлених стррін в справі економічного використання найбільшого (і перспективного для інвесторів) простору, і, відповідно, сприяє забезпеченню більш ефективного регулювання комерційної космічної діяльності» [3].

Перші європейські організації в галузі дослідження і використання космічного простору з'явилися понад п'ятдесят років тому. Витоки формування європейської космічної політики беруть свій початок в 1962 році, проте офіційно термін «європейська космічна політика» був закріплений в 2003 році. Спільний розвиток європейської космічної політики її основними учасниками дозволило Європі конкурувати з лідерами сфери космічної діяльності – США, Китаєм, РФ. В даний час Європа здійснює активну співпрацю зі світовими лідерами космічної діяльності, такими як США, Китай і Росія [2].

Зазначені процеси потребують детального вивчення розмаїття інтересів всіх кран-лідерів в космічній промисловості, як «космічних супердержав», які відіграють важливу роль в освоєнні космосу. В даний час основною метою

політики цих держав в області космосу є «збереження позицій як космічних держави, їх впевнений соціально-економічне, інноваційний розвиток, забезпечення національної безпеки країн». Значиму роль в розвитку космічної діяльності відіграє тісне співробітництво всіх країн, зацікавлених в розвитку космічної гавлузі. Кооперація Європи та інших держав в галузі освоєння космосу здійснюється як в рамках відносин з ЄС, ЄКА, так і в рамках багаторівневого діалогу між сторонам. Співробітництво сторін, здійснюється «в високотехнічних сферах ... космос. Кожен має конкурентні великі проекти в цій сфері». Великими проектами в рамках європейсько-російської співпраці в галузі освоєння космосу є «діалог з питань співпраці в розвитку і експлуатації наступного покоління космічних кораблів, глобальної супутникової навігації (ГАЛІЛЕО і ГЛОНАСС) і моніторингових систем (Глобальний моніторинг в інтересах охорони навколишнього середовища та безпеки (ГМЕС)» [4].

Таким чином, вивчення інтеграційних процесів в області дослідження і використання космічного простору набуває не тільки теоретичного, а й практичного значення, заслуговує пильної уваги з боку світової науки, включаючи юриспруденцію. Необхідно відзначити, що до теперішнього часу правове регулювання діяльності ЄС в галузі освоєння космосу недостатньо досліджено як в науці Європейського Союзу, так і в інших державах. У зв'язку з цим представляється необхідним підготувати в рамках вітчизняної науки комплексне і системне дослідження правового регулювання діяльності ЄС в освоєнні космосу, в тому числі правових основ взаємовідносин ЄС з іншими міжнародними організаціями в космічній сфері, зокрема Європейським космічним агентством [5].

На нашу думку, основний акцент дослідження має бути спрамований на норми установчих документів і правових актів Європейського Союзу, його міжнародних договорів в області дослідження і використання космічного простору для формування загальних висновків про сутність, зміст і тенденції

розвитку правового регулювання діяльності ЄС в області космосу.

Особлива увага в має бути приділена правовому аналізу нормативної основи взаємовідносин Європейського Союзу з Європейським космічним агентством та іншими кранами-учасницями.

В подальших наших дослідженнях хотілося б зробити наголос саме на суспільних відносинах, які виникають в ході розробки і застосування установчих договорів ЄС, правових актів і міжнародних угод, в тому числі пов'язаних з космічною діяльністю Європейського Союзу та кранами-учасницями, здійсненні комплексного і системного вивчення основних аспектів правового регулювання діяльності ЄС в галузі дослідження і використання космічного простору.

Оскільки проблеми дослідження та використання космічного простору досліджуються в рамках різних суспільних наук, великий інтерес і допомогу у вивченні причин появи і тенденцій їх розвитку представляють роботи вітчизняних і зарубіжних філософів, представників економічних, історичних, політичних наук, а також представників інших юридичних наук, перш за все наук теорії та історії держави і права: Ю.А. Борко, В.І. Вернадського, Я. Децва, А.А. Зінов'єва, І.А. Ісаєва, О.Е. Кутафина, Н.А. Міхальової, Б.А. Страшуна, П. Тейяр де Шардена, Н. Ф. Федорова, А.Н. Чумакова, Е.С. Шугріна і ін. [3]

Як перспектива майбутніх досліджень – всебічна оцінка правового регулювання діяльності Європейського Союзу з дослідження і використання космічного простору. Наукове дослідження містить комплексний системний аналіз взаємозв'язків і взаємодій ЄС в галузі дослідження і використання космічного простору з міжнародними організаціями, зокрема Європейським космічним агентством. В рамках проведеного дослідження було проаналізовано стратегічне партнерство ЄС-ЕКА як правова форма взаємини міжнародних організацій в галузі космічної діяльності.

В наступних дослідженнях особливу увагу плануємо

приділяти комплексному дослідженню правових аспектів взаємовідносин Європейського Союзу, Європейського космічного агентства та інших країн-учасниць в області дослідження і використання космічного простору, з метою виявлення нових можливих форм практичного співробітництва між сторонами.

Список використаних джерел:

1. Кутафин О.Е. К читателю. Право Европейского Союза: Учебник для вузов. Под ред. С.Ю. Кашкина. М., 2010. С. 30
2. Федоров Н.Ф. Сочинения. М., 1982. С. 125
3. Вылегжанин А.Н., Юзбашян М.Р. Космос в международно-правовом контексте. *Международные процессы*. 2011, Т.9, №27. С. 27.
4. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union 26 October 2012. C 326.
5. Презентация Представительства Европейского Союза в Российской Федерации. От рамочных программ к горизонту 2020. Сотрудничество Россия-ЕС в области исследования и инноваций. Мануэль Халлен Министр-советник по науке и технологиям. URL:narfu.ru/international/structure/intProject/infa/horizons_2020.ppt

Лиховідова І.Е.
аспірантка кафедри державознавства і права,
Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
Україна, м. Одеса

СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНВЕСТОРІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Одним з найважливіших елементів зовнішнього середовища корпоративного управління є державне регулювання корпоративного сектора. Роль держави в процесах створення, регулювання та оптимізації діяльності корпоративного сектора економіки проявляється в тому, що з одного боку, держава виступає своєрідним регулятором його діяльності, застосовуючи різноманітні форми та методи регуляторного впливу, а з іншого боку, виступає суб'єктом корпоративних відносин як потужний акціонер та інвестор.

Сутність державного регулювання у сфері корпоративного управління полягає у схваленні законодавчих та нормативних актів, встановленні правил і стандартів та контролі за їхнім виконання, системі захисту прав інвесторів (акціонерів), розробці та контролі за дотриманням законодавчих норм при здійсненні діяльності емітентами та професійними учасниками ринку, контролі за оприлюдненням емітентами достовірної публічної інформації та контролі за діяльністю учасників ринку цінних паперів.

Сьогодні багато країн розцінюють корпоративне управління як складову частину ринкових реформ, умову розвитку приватного бізнесу, засіб підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках та поліпшення показників економічної діяльності загалом, а Україна ще й як один із шляхів виходу з фінансової кризи [1, с. 239]. Належна система корпоративного управління дозволяє

інвесторам бути впевненими у тому, що керівництво товариства розумно використовує їх інвестиції для фінансово-господарської діяльності і таким чином збільшується вартість частки участі інвесторів в акціонерному капіталі товариства. Разом з тим, держава за критерієм «рівень належного корпоративного управління» може ідентифікувати «добропорядність» та законослухняність учасника економічного сектору.

Державна система захисту інвесторів спирається на три стовпи:

- своєчасна, повна та коректна звітність і публікація, тобто презентація інформації щодо емітентів цінних паперів та самих цінних паперів;
- кваліфікація, знання та етична доброчесність професійних учасників ринку;
- попередження зловживань та маніпуляцій на ринку.

У всьому світі конкуренція щодо отримання інвестиційних коштів велика. Тому прихід інвесторів на вітчизняні підприємства залежить від налагодження системи розкриття інформації про їхню фінансово-господарську діяльність. Будь-яке рішення інвестувати у цінні папери за нормальних умов повинне базуватися на надійній інформації. Захист інвесторів у цьому сегменті досягається впровадженням єдиної системи подання інформації та постійним наполяганням на застосуванні цієї системи.

Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів закріплює один із принципів корпоративного управління – розкриття інформації, відповідно до якого товариство повинно своєчасно та доступними засобами розкривати повну і достовірну інформацію з усіх суттєвих питань, що стосуються товариства, з метою надання можливості користувачам інформації (акціонерам, кредиторам, потенційним інвесторам тощо) та приймати виважені рішення [2].

Відповідно до ст. 40 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», цілями розкриття інформації є допомога

кредиторам у оцінці ризику, забезпечення відповідальності керівництва компанії перед акціонерами і іншими особами, забезпечення функціонування ринків капіталу [3, ст. 40]. Розкриття інформації є вкрай важливим для оцінювання діяльності корпорації акціонерами, потенційними інвесторами й іншими зацікавленими особами, адже розкриття інформації про корпорації сприяє залученню капіталу і підтриманню довіри до корпорації. Недостатність, а іноді й суперечливість інформації про корпорації, одержуваної з різних джерел засобів масової інформації, напроти, може перешкодити формуванню об'єктивної думки і підтримці ділових відносин. А отже, розкриття інформації у річній звітності підприємства або на власному веб-сайті є позитивною ознакою для партнерів, перевіряючих органів, інвесторів та клієнтів, яка дає можливість підвищувати інвестиційну привабливість підприємства.

У зв'язку з вищезазначеним, інформація про результати фінансово-господарської діяльності емітента, повинна регулярно розкриватися на фондовому ринку, в тому числі шляхом подання її до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР). Крім того, на всіх фінансових ринках від емітентів цінних паперів вимагається укладати та публікувати проспекти цінних паперів під час випуску чи лістингу цінних паперів на фондовій біржі (а також обов'язкові елементи цих проспектів) та існує обов'язок публікувати періодичні ділові звіти та звітувати про всі події, які чинять суттєвий вплив на діяльність емітента.

Одним із ключових завдань корпоративного управління є нагляд та можливість здійснення контролю з боку держави за діями управлінського персоналу, здійснюваний з метою забезпеченням ефективності діяльності компанії та із захистом інтересів її власників, у тому числі регулювання внутрішніх і зовнішніх ризиків. Такий нагляд та контроль забезпечується на рівні державного регулювання через органи загальної та спеціальної компетенції, які створюють норми і правила корпоративного контролю, відповідальність корпорацій.

Зокрема, НКЦПФР у даній сфері має повноваження здійснювати нагляд за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу шляхом проведення планових та позапланових перевірок, в тому числі виїзних, здійснювати регулювання та нагляд з урахуванням політики, процедур та систем контролю, оцінки ризиків з метою визначення відповідності заходів, що здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу, та зменшення ризиків під час діяльності таких суб'єктів та вимагати від суб'єктів первинного фінансового моніторингу виконання вимог законодавства, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а в разі виявлення порушень вимог законодавства вживати заходів, передбачених законом [4].

Крім того, система захисту інвесторів доповнюється пруденційним наглядом, тобто наглядом на основі ризиків. М. В. Плотнікова та А. І. Калусенко зазначають, що пруденційний нагляд на фондовому ринку забезпечує прозорість та контрольованість діяльності професійних учасників ринку, а також є дієвим інструментом для захисту інтересів інвесторів, метою якого є захист інвесторів та забезпечення стабільності фондового ринку, яка є однією з умов забезпечення стабільності фінансового ринку України в цілому [5, с. 232].

Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимог до системи управління ризиками закріплює, що пруденційний нагляд є складовою частиною загальної системи нагляду державними органами на фінансовому ринку та базується на регулярному проведенні оцінки загального фінансового стану фінансової установи, результатів діяльності системи та якості управління нею, дотриманні обов'язкових нормативів та інших показників і вимог, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами [6].

НКЦПФР встановлює пруденційні нормативи та здійснює пруденційний нагляд за професійними учасниками фондового ринку в межах діяльності, яка провадиться таким учасником на

підставі виданої ліцензії. Професійні учасники подають до НКЦПФР інформацію про результати розрахунку пруденційних нормативів та дані, на основі яких здійснюється їх розрахунок.

На сьогодні, корпоративне управління у діяльності професійних учасників фондового ринку, яке враховує вимоги пруденційних нормативів, потребує запровадження світових стандартів. Створення нової системи корпоративного управління передбачає перебудову інфраструктури корпоративного управління на ринках капіталу для професійних учасників, а саме: підвищення ролі та функцій, зміна підходів до структури наглядових рад, впровадження пропорційного підходу, нові вимоги до систем внутрішнього аудиту та контролю, комплаєнсу та керування ризиками, підвищення ролі стейкхолдерів.

Список використаних джерел:

1. Ровинська К.І. Державне регулювання капіталізації банків (організаційно-корпоративні засади) [Електронний ресурс] / К.І. Ровинська // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. – 2010. – Вип. 1. – С. 237-243. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/ UJRN/ Nvamu_upravl_2010_1_33.

2. Про затвердження Положення про розкриття інформації емітентами цінних паперів [Електронний ресурс] : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 03 грудня 2013 р. № 2826 : ред. від 24.04.2020 / Офіційний Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-19.

3. Про цінні папери та фондовий ринок [Електронний ресурс] : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV : ред. від 24.09.2020 / Офіційний Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15.

4. Офіційний веб-сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: https://www.nssmc.gov.ua/.

5. Плотнікова М.В. Поняття та зміст пруденційного нагляду за професійними учасниками фондового ринку [Електронний ресурс] / М. В. Плотнікова, А.І. Калусенко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – № 6. С. 230-233. – Режим доступу: http://lsej.org.ua/6_2017/68.pdf.

6. Про затвердження Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимог до системи управління ризиками [Електронний ресурс] : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 01 жовтня 2015 р. № 1597 : ред. від 24.07.2020 / Офіційний Веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1311-15.

Махінчук Н.В.
аспірантка кафедр публічного управління
та публічної служби,
Національна академія державного управління
при Президентові України
м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ

Система стоматологічної допомоги населенню (СДН), як один із складників сфери охорони здоров'я, підлягає управлінню та регулюванню з боку держави. З огляду на те, що державне регулювання в умовах сучасних трансформаційних процесів має відігравати роль "арбітра" у відносинах між державою і суб'єктами господарювання та населенням, проблема пошуку оптимального поєднання державного регулювання і саморегулювання в системі СДН в умовах становлення ринкових відносин залишається однією з базових.

На сьогодні загальна теорія державного регулювання у сфері охорони здоров'я досить ґрунтовно досліджена й викладена в наукових працях вітчизняних дослідників і відомих управлінців-практиків, таких як: М. Білинська, С. Гладун, Н. Кризина, Н. Нижник, Ю. Ридзель, Н. Чала та інші. У свою чергу, важливість наукових досліджень альтернативних і дієвих механізмів державного регулювання системи СДН відзначена в наукових доробках О. Вахненка, М. Голубчикова, Л. Литвинової, О. Мельниченка, О. Павленка, О. Савчука, В. Чопчика, В. Шевцова та ін. Хоча у вітчизняній науці проблематика державного регулювання СДН поки ще перебуває в епіцентрі серйозних наукових дискусій і вимагає більш ретельного вивчення.

Стоматологічна допомога населенню − це комплекс заходів, які проводяться на підставі локальних та уніфікованих протоколів, щодо проведення оцінки, діагностики,

профілактики та лікування (хірургічних та не хірургічних) захворювань порожнини рота, щелепово-лицьової області та суміжних і пов'язаних з ними впливів на організм людини, з метою задоволення потреб людини у підтриманні та відновленні її стоматологічного здоров'я [1]. При цьому загалом систему СДН доцільно розглядати у складі сфери охорони здоров'я як одну з підсистем соціальної політики суспільства, що взаємопов'язана з багатьма іншими підсистемами та інститутами соціуму.

Власне поняття "державне регулювання системи стоматологічної допомоги населенню" розглядається нами як складна категорія, що обумовлено, перш за все, особливостями управлінської діяльності, яка реалізується органами державної влади, і якістю конкурентного середовища, а також ефективністю господарської діяльності суб'єктів системи СДН у динамічно мінливих умовах вищезгаданого конкурентного середовища.

Отже, державне регулювання системи СДН пропонуємо розглядати як вплив держави (органів державного управління та/або уповноважених державою суб'єктів) на створення правових, економічних і соціальних передумов, необхідних для забезпечення /стабілізації/ впорядкування діяльності в системі СДН, що здійснюється в динамічно мінливих умовах конкурентного середовища, згідно завдань і функцій державної політики в цій сфері. При цьому важливо відзначити, що вплив органів державного управління та/або уповноважених державою суб'єктів на суспільно-економічні відносини в системі СДН здійснюється за допомогою сукупності взаємопов'язаних форм, принципів, інструментів/засобів, методів і важелів державного регулювання.

Звідси метою державного регулювання системи СДН є створення сприятливих передумов, необхідних для забезпечення /стабілізації/ впорядкування діяльності в системі СДН, що здійснюється в динамічно мінливих умовах конкурентного середовища, згідно завдань і функцій державної політики в цій сфері.

Реалізація означеної мети значно мірою визначає місію державного регулювання системи СДН, а саме − якісне задоволення потреб людини у підтриманні та відновленні її стоматологічного здоров'я.

Водночас головна мета державного регулювання системи СДН визначає його завдання та функції, що відображають об'єктивні тенденції, соціальні та економічні закони, рекомендації теорії управління у сфері стоматологічної діяльності загалом. Пошуки у колі даної проблеми дозволили нам виокремити ряд завдань державного регулювання системи СДН, серед яких:

− встановлення конкурентних "правил гри" в системі СДН за допомогою розробки й затвердження регуляторних нормативно-правових актів (законів, програм розвитку, стандартів та ін.), а також погодження документів професійного самоврядування стоматологів, що спрямовані на формалізацію та оптимізацію взаємовідносин у ланцюгу "пацієнт – стоматолог – стоматологічний заклад – громадське об'єднання стоматологів – органи публічного управління";

– виявлення потреб населення у стоматологічних послугах з урахуванням досягнення оптимального балансу публічних і приватних інтересів у системі СДН та забезпечення їх реалізації у правовому полі (наприклад, держава зобов'язана визначити гарантований мінімум СДН (профілактичної, лікувальної, хірургічної й ортопедичної), яка має надаватися за рахунок бюджетних коштів чи коштів обов'язкового медичного страхування (якщо таке буде запроваджене);

– сприяння інноваційному розвитку системи СДН та забезпеченню населення якісними стоматологічними послугами;

– забезпечення цільового та прозорого розподілу та використання бюджетних коштів у системі СДН (повне/часткове бюджетне фінансування: підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації стоматологів і допоміжного персоналу стоматологічних закладів; витрат на утримання стоматологічних клінік державної та комунальної

форм власності, а також розвиток їхньої матеріально-технічної бази; компенсування витрат на надання стоматологічної допомоги соціально незахищеним верствам населення та ін.);

– здійснення нагляду за дотриманням законодавства в системі СДН (зокрема за процесами ціноутворення на стоматологічні послуги, атестації, ліцензування, акредитації та сертифікації у сфері стоматологічної діяльності; у сфері виробництва (поставок) продукції стоматологічного призначення тощо);

– удосконалення організації та керування системою СДН, а також стимулювання розвитку системи безперервного професійного й особистісного розвитку персоналу у сфері СДН (у т.ч. й підвищення кваліфікації), визначення кількісних та якісних параметрів підготовки (у т. ч. за бюджетні кошти) для надання сучасних стоматологічних послуг) та ін.;

– забезпечення ефективного соціального захисту як працівників у сфері СДН, так і забезпечення державою гарантованої безкоштовної СДН;

– посилення соціального діалогу щодо здійснення державної політики в системі СДН та підвищення на цій основі рівня суспільної довіри до функціонування такої системи з метою забезпечення прав людини у сфері охорони здоров'я та балансу у взаєминах "стоматолог-пацієнт" (ефективна профілактика хвороб, доступна та якісна діагностика та лікування та ін.);

– поліпшення міжнародного співробітництва у сфері СДН та ін.

Враховуючи викладене вище, вважаємо, що сучасній парадигмі державного регулювання системі СДН притаманні такі особливості:

1) результативне й ефективне функціонування системі СДН на інноваційних засадах в умовах реформування сфери охорони здоров'я не може обійтися без активної регулюючої ролі держави, яка виконує насамперед функції компенсатора недосконалостей ринкового механізму господарювання;

2) у процесі історичного розвитку системи СДН постійно

змінюються й моделі державного регулювання цієї діяльності, тобто трансформуються основні напрямки, форми, методи, інструменти та функції державного регулювання;

3) характер державного регулювання системи СДН залежить насамперед від визначених пріоритетів соціально-економічного розвитку загалом та особливостей реформування сфери охорони здоров'я зокрема;

4) державне регулювання СДН носить системний характер, що пов'язано з наявністю у цій сфері відповідної структури, єдності зв'язків між елементами тощо;

5) у процесі державного регулювання держава контролює соціальну спрямованість діяльності у сфері СДН. Відповідно механізми державного регулювання системи СДН, як правило, вміщують вбудовані соціальні методи та інструменти (державні соціальні програми та гарантії, соціальне страхування, соціальна адаптація та реабілітація, соціальний розвиток тощо);

6) масштаби державного регулювання системи СДН, його конкретні форми, методи та функції суттєво відрізняються в різних країнах.

Таким чином, можемо стверджувати, що раціональне державне регулювання системи СДН не протистоїть механізму її ринкового регулювання (саморегулювання) й не підміняє його, а свідомо використовує його регулюючий потенціал, надає ринковим регуляторам цілеспрямований характер. У кінцевому підсумку це сприяє досягненню поставлених державою цілей і пріоритетів у системі СДН з меншими економічними та соціальними витратами.

Список використаних джерел:

1. Про стоматологічну діяльність : проєкт закону України № 4736 від 31.05.2016. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59262 (дата звернення: 25.04.2021).

Мохова Ю.Л.
кандидат наук з державного управління,
доцент магістратури державного управління
Центру післядипломної освіти,
Донецький національний технічний університет
м.Покровськ, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТРАТЕГІЇ

Інформаційні технології дозволяють використовувати сучасні методи та засоби обробки інформації в державному управлінні та висувають нові вимоги та очікування до державного сектору. Цифровізація – це впровадження цифрових технологій в усі сфери життя суспільства. Це один із головних факторів зростання світової економіки та розвитку публічного управління в країнах світу.

Важливу роль в розвитку держави відіграє цифрова трансформація державного управління, головним фактором якої є інформація та знання, шляхи доступу до них. В сучасних умовах цифрова трансформація державного управління необхідна для забезпечення швидкої та якісної роботи органів державного управління. Ефективна цифрова трансформація передбачає залучення органів державної влади та місцевого самоврядування, відповідальних за впровадження державної політики в усіх сферах суспільних відносин.

Цифрові технології, продукти і послуги вважаються інноваційними трендами сучасного соціально-економічного середовища. Криза COVID-19 довела необхідність ефективного управління цифровими технологіями у всіх країнах світу. Прагнучи до цифрового лідерства, уряди країн реалізують політику щодо розвитку та популяризації цифрових технологій. У 2020 р. за даними Європейської комісії до країн з найкращими показниками цифрової трансформації державного управління відносять Естонію, Іспанію, Данію, Фінляндію та Латвію [1].

Естонія характеризується найдосконалішим цифровим суспільством у світі. Країна створила ефективну, безпечну та прозору систему, де 99% державних послуг працюють в онлайн режимі. З метою подолання кризи пандемії COVID-19 уряд Естонії запустив електронну платформу, яка поєднує волонтерів з людьми, які потребують допомоги у кризі (онлайн-хакатон Hack the Crisis, державний чат-бот Suve щодо вирішення питань, пов'язаних з пандемією) [2].

Іспанія фокусується на створенні нових каналів зв'язку та нових локальних, більш простих та ефективних процесів в державному секторі, використанні даних для вдосконалення планування, моніторингу та управління послугами, що дозволяють уряду та державним органам передбачати потреби громадян та реагувати на них швидко і гнучко. До таких інструментів можна віднести: національний портал General Access Point, створений з метою взаємозв'язку громадян та бізнесу з органами державного управління, забезпечення доступу до державної інформації, оформлення документів (у 2019 році портал налічує 112 млн. користувачів); eGovernment Portal (у 2019 році 33144 зареєстрованих користувачів та більше 1,75 млн. відвідувань); Обсерваторія електронного урядування, Datos.gob.es (національною платформа Іспанії, що розміщує Національний каталог відкритих даних з понад 25 тис. наборів даних та 700 тис. відвідувань у 2019 році) [3].

Данія вже визнана найбільш оцифрованою європейською державою. Маючи 94 відсотки населення, які отримують державні та приватні послуги через Інтернет, країна постійно удосконалює власну цифрову стратегію, впроваджуючи нові технології у державному секторі. Наприклад, проект електронної ідентифікації NemID, через який 88% населення активно взаємодіють із цифровими органами влади, NemKonto – обов’язковий рахунок громадянина для платежів від влади. Створено загальні міжгалузеві веб-портали із доступом до персональних даних про здоров'я (sundhed.dk), єдиний пункт доступу до всіх цифрових державних послуг (borger.dk) та веб-портал державних служб для бізнесу (virk.dk). Телемедицина

для людей з хронічними розладами і цифрові засоби навчання та матеріали стають все більш поширеними в Данії [4].

Уряд Фінляндії прискорює розвиток кращих цифрових послуг. Урядові установи Фінляндії активно впроваджують технології штучного інтелекту та інші нові технології для вдосконалення державних послуг, а також впорядковують функції державної підтримки. До інфраструктури цифрової трансформації державного управління Фінляндії відносять: національний сервіс державних послуг для громадян та підприємців, який надає інформацію про пункти обслуговування та дані реєстру користувачів (eServices, eMessages, Suomi.fi eAuthorisations, Suomi.fi Messages, Myregisterdata Suomi.fi, Suomi.fi Maps, Suomi.fi Payments), Demokratia.fi (портал, який містить інформацію про демократію, новини у сфері прийняття політичних рішень уряду), Paikkatietoikkuna.fi (національний портал, що містить просторові дані, карти фінського суспільства), Interoperability Platform (служба підтримки та розвитку інформаційного менеджменту в державному управлінні, підтримка співпраці та прозорості в управлінні даними), Työmarkkinatori (національна платформа для об'єднання державних та приватних можливостей працевлаштування на ринку праці) [5].

Інфраструктура цифрової трансформації державного управління Латвії включає: Портал служб держави та місцевого самоврядування (у березні 2020 року портал запропонував 122 електронні послуги, 672 зовнішні електронні послуги та 4213 загальнодоступних описи послуг), eHealth, веб-сайт Online Latvia, Національний портал відкритих даних (портал містить 371 набір даних), Платформа для розробки віртуальних помічників для установ державного управління, Електронна система декларування. Впорядкований обмін даними між органами державного управління, органами місцевого самоврядування, а також приватним сектором сприяє вдосконаленню існуючих комерційних послуг та формуванню нових послуг [6].

Цифровізація є ключовим фактором здорового розвитку

інформаційного суспільства та дозволяє підвищити ефективність роботи державного сектору і конкурентоспроможність країни.

З метою досягнення ефективного та інноваційного розвитку країни цифрова трансформація повинна стати ключовим об'єктом стратегій державного управління. Державне управління має зосередитися на знятті бар'єрів на шляху до цифровізації публічного адміністрування, корегуванні вад ринкових механізмів, підтримці добросовісної конкуренції, залученні інвестицій, розвитку цифрової інфраструктури та цифрової економіки з метою досягнення національних пріоритетів.

Список використаних джерел:

1. Digital Public Services. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-public-services (дата звернення 12.05.2020).

2. Innovation to combat the Covid-19 crisis. e-Estonia. URL: https://e-estonia.com/innovation-to-combat-the-covid-19-crisis/ (дата звернення 12.05.2020).

3. Digital Public Administration factsheet 2020 Spain. European Commission. URL: https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/inline-files/Digital_Public_Administration_ Factsheets_Spain_vFINAL_1.pdf (дата звернення 12.05.2020).

4. Digital Public Administration factsheet 2020 Denmark. European Commission. URL: https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/inline-files/Digital_Public_Administration_ Factsheets_Denmark_vFINAL.pdf (дата звернення 12.05.2020).

5. Digital Public Administration factsheet 2020 Finland. European Commission. URL: https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/inline-files/Digital_Public_Administration_Factsheets_Finland_vFINAL.pdf (дата звернення 12.05.2020).

6. Digital Public Administration factsheet 2020 Latvia. European Commission. URL: https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/inlinefiles/Digital_Public_Administration_Factsheets_Latvia_vFINAL.pdf (дата звернення 12.05.2020).

Петринська В.В.
магістр публічного управління та адміністрування;
Головний спеціаліст відділу розвитку культури
та мистецтва управління культури і туризму,
Кропивницька міська рада,
м. Кропивницький, Україна

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ НА ЗАСАДАХ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ

З початку становлення України як незалежної, правової та демократичної та держави в суспільстві відбуваються активні зміни та модернізаційні реформи в системі державного управління. У свою чергу, важливим "фокусом" реформ державного управління є "створення спроможної, стійкої, професійної та незалежної вітчизняної державної служби, сучасних процедур для ухвалення й виконання ефективних рішень, іміджу державної служби як конкурентного роботодавця, привабливого для мотивованих і компетентних фахівців, створення якісних державних послуг для громадян та бізнесу, формування зважених і прорахованих державних політик" [1, с. 24].

При цьому важливо відзначити, що "на сучасному етапі суспільного розвитку (визначальним атрибутом якого є невизначеність та турбулентність, пов'язані зі стрімким поширенням пандемії COVID-19) державне управління в Україні переживає ситуацію, коли всі його підходи все більше переміщуються в антропологічну площину" [2]. Все це актуалізує доцільність осмислення прогресивних тенденцій модернізації державної служби та управління її людськими ресурсами (HR – human resources (людські ресурси)) безпосередньо через формування нової системи HR-менеджменту.

На наше переконання, HR-менеджмент – це одна з головних функцій будь-якої сучасної організації, оскільки він може виявитися тим критичним фактором, що визначає успіх

або невдачу сучасної організації. Відповідно професіонал у сфері HR-менеджменту може стати дійсно лідером майбутнього.

У контексті вищевикладеного нагадаємо, що ст. 1 Закону України "Про державну службу" передбачено функцію з управління персоналом державних органів [3]. При цьому чинним законодавством до персоналу державного органу віднесено як державних службовців такого органу, так і інших працівників, що виконують функції з обслуговування [3, ст.ст. 2 (п. 8, ч. 1) та 3 (ч. 4)]. Проте, управління персоналом в державних органах вужче за змістом діяльності, порівняно з управлінням людськими ресурсами. Саме тому, з метою успішної модернізації державної служби доцільно здійснити перехід від роботи з управління персоналом до системи управління людськими ресурсам (HR-менеджменту).

На сьогодні серед основних відмінностей в концепціях "управління персоналом" та "управлінні людськими ресурсами" (HR-менеджмент), як правило, відзначають такі [4]:

– HR-менеджмент зорієнтований не на потреби в персоналі в цілому, а на потреби в конкретній робочій силі;

– управління персоналом розглядає задіяний потенціал організації, в той час як HR-менеджмент розглядає персонал з точки зору наявних та нових робочих місць;

– при управлінні персоналом застосовується пасивна, а при HR-менеджменті – активна кадрова політика;

– при HR-менеджменті створюється інтегрована система кадрового менеджменту, в той час коли управління персоналом передбачає здійснення кадрової політики службою управління персоналом;

– управління персоналом на відміну від HR-менеджмент не зацікавлене в довгострокових інвестиціях у людський капітал;

– система кадрового менеджменту при управлінні персоналом зорієнтована на колективні цінності, при HR-менеджмент – на індивідуальну роботу з персоналом тощо.

Відомі українські науковці Н. Гончарук Н. та Л. Прудиус зауважують, що управління людськими ресурсами на державній службі – це здійснення всіх функцій менеджменту, пов'язаних із плануванням, добором, розвитком, раціональним використанням, оцінкою, мотивацією та винагородою, вдосконаленням потенціалу людських ресурсів державних органів. Управління людськими ресурсами можна розглядати і як частину стратегії державного органу, що включає цілеспрямоване комплексне забезпечення його функціонування необхідним складом персоналу, а також створення сприятливих соціально-психологічних умов для його продуктивної діяльності [5, с. 44].

Визнання людських ресурсів як ключових передбачає застосування стратегічного підходу до управління ними. Отже, доцільно звернути увагу на найбільш загальні ймовірні тенденції, що будуть властиві змінам у HR-менеджменті найближчим часом. Серед них [6]:

− внутрішня система HR буде зменшуватися, а аутсорсинг − збільшуватися. Разом з тим, внутрішня функція HR департаментів залишиться;

− стратегічне мислення стане основною внутрішньою компетенцією HR. Прогнозується тенденція до посилення стратегічної HR-функції та стимулювання створення нових посад. У той же час, професіонали з управління персоналом, очевидно, перейдуть у бізнес-професіоналів HR, які не лише розуміють наслідки HR-менеджменту, але й здатні управляти бізнес-операціями та формувати стратегію розвитку бізнесу;

− маятник спрямований на фахівця (зникне генеральне управління);

− HR-менеджмент все більше використовуватиме аналітику та великі дані, щоб збільшити свою цінність для організації;

− гнучкість – важлива якість для організацій. Саме тому, більшість компаній починає створювати інноваційні осередки цифровізації управління HR;

− дистанційне управління віддаленою робочою силою стане нормою;

− HR-менеджмент буде більше схожий на маркетинг. Тобто наймання працівників буде подібним до маркетингу. Так, експерти компанії Buck Consultants стверджують, що HR-менеджмент має на меті розвивати внутрішній маркетинг, включаючи координацію соціального маркетингу та власність бренду, тобто купівлю "талантів у бренд-компанії";

− співробітники майбутнього. Зауважимо, що у багатьох випадках штучний інтелект здатний замінити людей в повторюваних завданнях;

− зміщення фокусу управління з автоматизації на продуктивність.

Насамкінець, неможливо не згадати про те, що протягом останнього часу весь світ спостерігав за стрімким поширенням пандемії COVID-19, яка розпочалася на початку 2020 року і назавжди його змінила. У результаті протягом 2020 року на державній службі значна частина робочих процесів (у т.ч. й у системі навчання та підвищення кваліфікації державних службовців) дуже швидко була переведена в онлайн, що обумовило переосмислення традиційних HR-підходів до роботи з персоналом у державних органах, пошук і закріплення цифрових HR-практик, які б враховували потреби державних службовців та створювали умови для їх постійного самовдосконалення, самопізнання й самореалізації в умовах нових вимог і викликів. Тобто поточна криза, якій пандемія додала багато емоційних аспектів, представила унікальну можливість подолати традиційне ставлення до людини й технологій як до окремих складових і поєднати їхні можливості задля майбутньої синергії [2].

Резюмуючи вищевикладене, зауважимо, що на сьогодні пріоритетом модернізації державної служби в Україні є формування результативної та ефективної системи HR-менеджменту. При цьому практична реалізація HR-менеджменту на державній службі в умовах її модернізації має охоплювати: тактичний напрямок, спрямований на реалізацію

поточних функцій управління персоналом; стратегічний напрямок, орієнтований на розробку та реалізацію стратегії розвитку персоналу державної служби в цілому з урахуванням вищезгаданих загальних ймовірних тенденцій, які будуть властиві змінам у HR-менеджменті найближчим часом.

Список використаних джерел:

1. #PARoverview – дослідження експертної думки щодо реалізації однієї з найважливіших для України реформ – реформи державного управління (Public Administration Reform). 2021. URL: http://constructive.institute/projects/paroverview? fbclid= IwAR2LI2Bbu7Thlu6L9jmhc5g-yGpY6lQGXhJQKfuuMexj6YK xxdGdDkINfZQ

2. Обушна Н.І., Теплов С.О. Цифровізація управління HR-процесами на державній службі. *Наукові перспективи*. 2021. Випуск 3 (9). С. 157–172.

3. Про державну службу : Закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-19 URL : http: zakon.rada.gov.ua/go/889-19 (дата звернення: 15.07.2020).

4. Грідін О. В. HR-менеджмент в сучасних організаціях: особливості та перспективи впровадження. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. Харків, 2017. Вип. 185. С. 160–172.

5. Гончарук Н.Т., Прудиус Л.В. Модернізація державної служби та управління людськими ресурсами в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2018. Т. 6, № 1–2. С. 42–51.

6. Millet Josh. The 2018 Human Resources Trends To Keep On Your Radar.URL: www.talent-management.com.ua/4524-4524-hr-trends-2018/ .

Слюсарев І.О.
аспірант кафедри регіонального управління,
місцевого самоврядування та управління містом,
НАДУ при Президентові України
м. Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТАМИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ КАРАНТИНУ ЯК ВИКЛИК СУЧАСНОЇ НАУКИ

Відповідно до пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. №1236 «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» [1] передбачено установити з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 (далі - COVID-19), з 19 грудня 2020 р. до 30 квітня 2021 р. на території України карантин, продовживши дію карантину, встановленого постановами Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 р. № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», від 20.05.2020 р. № 392 «Про встановлення карантину з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» та від 22.07.2020 р. № 641 «Про встановлення карантину та запровадження посилених протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2».

Так, слід наголосити, що карантинні обмеження стосуються органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, що

обумовлює актуальність у вивченні питання щодо організації управління конфліктами в органах місцевого самоврядування в зазначених умовах як виклик сучасної науки.

Т. Карловим у статті [2, с. 69] визначено змістовні ознаки механізмів державного управління конфліктами, їх види, аналіз відмінностей організаційно-правового та соціально-психологічного механізмів взаємодії влади та громадськості та визначення шляхів їх удосконалення на регіональному рівні. О. Олешко у статті [3, с. 254] розглядає конфлікт як загальну категорію, визначає специфічні особливості конфліктів на державній службі та описує їх типологію. Здійснює аналіз існуючих означень конфлікту інтересів на державній службі, пропонує структурно-функціональну модель механізму управління конфліктом інтересів. Однак, слід зазначити, що дослідження згадуваних науковців не розкривають питання організації управління конфліктами в органах місцевого самоврядування в умовах карантину як виклик сучасної науки, що актуалізує його дослідження.

Як переконливо доводить проведений аналіз, найбільш часто згадуваною стороною проблеми управління конфліктами, є конфлікт інтересів. З метою надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги, а також для формування єдиного підходу до розуміння і дотримання правил запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та пов'язаних з ним обмежень, Національним агентством затверджено Методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів затверджених рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 29.09.2017 р. № 839 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» [4], що не є нормативно-правовим актом, не встановлюють нових правових норм та відтворюють позицію Національного агентства як центрального органу, що формує та реалізує антикорупційну політику.

Аналізуючи приклади, наведені у вищезазначених методичних рекомендаціях, можна дійти висновку, що

більшість з них пов'язані з конфліктом інтересів в системі органів місцевого самоврядування, що дає можливість напрацьовувати практичні інструменти для підвищення ефективності його виявлення, запобігання та врегулювання.

Так, організація управління конфліктами в органах місцевого самоврядування в умовах карантину пов'язується з корупційними ризиками, що передбачаються у можливості невжиття своєчасних заходів самостійного або зовнішнього врегулювання реального чи потенційного конфлікту інтересів під час прийняття управлінських рішень посадовими особами органу місцевого самоврядування або під час прийняття рішень та участі в обговореннях депутатами відповідної місцевої ради. Описом таких конфліктів може бути існування невизначеності у діях особи щодо врегулювання конфлікту інтересів за наявності у неї відповідних сумнівів, що спричинені недостатньою обізнаністю і як наслідок в подальшому така особа може бути притягнена до відповідальності, що може спричинити втраті репутації та ініціювати судові процеси.

В умовах карантину, враховуючи положення Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 30.03.2020 р. № 540-IX колегіальним органам місцевого самоврядування надана можливість проводити дистанційні пленарні засідання місцевих рад, засідання виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад, постійних депутатських комісій в режимі відеоконференції або аудіоконференцій (дистанційне засідання), крім питань, що потребують таємного голосування [5]. Враховуючи зазначені зміни, необхідно передбачити на законодавчому рівні порядок повідомлення про наявність реального чи потенційного конфлікту інтересів у дистанційному режимі, враховуючи специфіку виконання функцій місцевого самоврядування посадовими особами органів місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад.

Отже, організація управління конфліктами в органах місцевого самоврядування в умовах карантину як виклик сучасної науки повинна бути спрямована на формування у посадових осіб органів місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад доброчесної поведінки, необхідністю напрацювання алгоритму дій при виявленні або повідомленні про наявність реального чи потенційного конфлікту інтересів, що може реалізовуватися через відеоконференції або аудіоконференції, дистанційні засідання. Створення таких механізмів сприятиме ефективному запобіганню та врегулюванню конфлікту інтересів в системі місцевого самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 : постанова Кабінету Міністрів України від 09.12.2020 р. № 1236. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1236-2020-%D0%BF#Text (дата звернення: 20.04.2021).

2. Карлов Т. В. Удосконалення механізмів управління конфліктами у взаємодії органів влади та громадськості в Україні: регіональний підхід / Т. В. Карлов // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2018. - Вип. 3. - С. 69-74. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2018_3_11.

3. Олешко О. Особливості управління конфліктом інтересів у сфері державної служби / О. Олешко // Державне управління та місцеве самоврядування. - 2015. - Вип. 1. - С. 254-265. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2015_1_28.

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів : рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від

29.09.2017 р. № 839 URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0839884-17#Text (дата звернення: 20.04.2021).

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) : Закон України від 30.03.2020 р. № 540-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20#Text (дата звернення: 20.04.2021).

СЕКЦІЯ 2.

ЕКОНОМІКА Й УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Помазан Л.М.
аспірантка кафедри економіки,
Дніпровський державний
аграрно-економічний університет
м. Дніпро, Україна

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПІДВИЩЕНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ

В основі економічного прогресу будь-якого суспільства лежить підвищення ефективності виробництва. Економічна ефективність виражає результати виробничо-фінансової діяльності підприємств і організацій різних форм власності. Вона характеризує рівень використання землі, праці, основних і оборотних коштів. Вищим критерієм ефективності є повне задоволення суспільних і особистих потреб при найбільш раціональному використанні наявних ресурсів.

На одному і тому ж підприємстві економічна ефективність виробництва сільськогосподарських культур може бути різною. Оцінюючи економічну ефективність культур, найчастіше перевагу віддають найбільш урожайним культурам, з меншими витратами, багатим протеїном. Керівник будь-якої організації зацікавлений в пошуку нових шляхів підвищення ефективності обсягів виробництва і реалізації продукції, так як саме це обумовлює розмір одержуваного прибутку, а також рентабельність тієї чи іншої діяльності.

В даний час в економічній літературі багато авторів виділяють фактори, що впливають на ефективність виробництва зернових культур. Одні з них залежать від діяльності конкретних сільськогосподарських підприємств і організацій, інші пов’язані з технологією і організацією виробництва, використанням виробничих ресурсів,

впровадженням досягнень науково-технічного прогресу.

На наш погляд, можна виділити три основні групи факторів, що визначають економічну ефективність виробництва зернових культур:

1 - природно-кліматичні;

2 - науково-технічні і технологічні;

3 - організаційно-технологічні.

Перша група факторів виражається в розходженні ефективності виробництва зерна по зонам країни. Друга група факторів передбачає застосування комплексу відповідних напрямків діяльності:

- застосування найбільш раціональних схем розміщення рослин по кращих попередниках в системі сівозмін;

- вдосконалення технології обробітку сортів інтенсивного типу, стійких до вилягання і хвороб;

- створення найбільш ефективних видів добрив, а також внесення науково обґрунтованих норм щодо їх застосування;

- розробка і впровадження інтегрованих систем захисту рослин від хвороб і шкідників;

- своєчасне і якісне виконання всіх технологічний прийомів, що ведуть до скорочення втрат;

- розробка високомеханізованих способів обробітку сільськогосподарських культур, зокрема, зменшення впливу на ґрунт важкої техніки за рахунок комбінування агрегатів;

- інші заходи науково-технічного і технологічного характеру, що сприяють підвищенню економічної ефективності зернової галузі.

Третя група факторів включає в себе напрямки наступного характеру:

- наукова організація праці, нормування та система оплати, а також вдосконалення управління;

- спеціалізація і кооперація виробництва і переробки зерна;

- організація первинної переробки зернових на базі підприємств-виробників;

- вдосконалення взаємодії з ринковим середовищем шляхом введення систем маркетингу;

- державне регулювання цінових пропорцій в агропромисловому комплексі, а також ефективна фінансова (система пільгового кредитування та оподаткування сільськогосподарських виробників) і зовнішньоторговельна політика держави.

З факторами, які впливають на економічну ефективність, пов'язані значні резерви виробництва. В даний час кожне сільськогосподарське підприємство змушене шукати шляхи підвищення економічної ефективності і використовувати наявні резерви.

Підвищення врожайності зернових - основний шлях підвищення ефективності виробництва зерна та його заготовок. Слід пам'ятати, що на врожайність головним чином впливає впровадження високоврожайних районованих сортів, використання високоякісного насіннєвого матеріалу. Всі сільськогосподарські підприємства повинні періодично проводити сортооновлення. Сорт це вирішальна міра визначення якості зерна. Підвищення якості є одним з найважливіших факторів зростання ефективності виробництва зерна. Високі вимоги, що пред'являються до якості зернових, визначаються особливою цінністю цього харчового продукту, необхідністю його тривалого зберігання. Застосування високоврожайних сортів дозволяє при інших рівних умовах отримувати додатково до 15% зерна з гектара в порівнянні з рядовими посівами, як відомо з [1].

В даний час необхідно серйозно задуматися про шляхи підвищення економічної ефективності виробництва зернових культур і сільського господарства в цілому. Більшу увагу слід приділяти технічному і технологічному переоснащенню аграрного сектора, що дозволяє перейти до ресурсозберігаючих схем економічного росту.

Список використаних джерел:

1. Гуреева М. П. Сортовой состав зерновых культур. // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. 2007. № 5. С. 36

СЕКЦІЯ 3.

МЕДИЦИНА

Коломієць А.К.
студент 5 курсу,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Санжаревська В.С.
студентка 5 курсу,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Куршук І.Ю.
студент 5 курсу,
Донецький національний медичний ніверситет
м Лиман, Україна

Глухова О.І.
асистент кафедри епідеміології
та інфекційних хвороб,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВІРУСОЛОГІЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ ПАЦІЄНТІВ ХВОРИХ НА COVID-19

Коронавірусна інфекція дуже стрімко поширилась світом через замовчування та недооцінку ризиків. Наразі, діагностика даного захворювання актуальна для всіх країн, бо кожен пропущений випадок – це ще один крок до погіршення вже існуючої соціальної й економічної кризи. Найбільш точним та поширеним методом є ПЛР-діагностика, для якої

використовують назо- або орофарингеальний мазок чи бронхоальвеолярний лаваж [1].

ПЛР-тестування стовідсотково показує наявність або відсутність РНК чи ДНК вірусу в організмі людини, проте при неправильному заборі матеріалу негативний результат не може виключати наявність COVID-19, у осіб, що мають симптоми захворювання або без них.

Метою роботи є проведення порівняльної характеристики матеріалів для вірусологічного обстеження пацієнтів хворих на COVID-19.

Аналіз інформації щодо вибору матеріалу для ідентифікації коронавірусної інфекції проводився за даними іноземних публікацій.

Бронхоальвеолярний лаваж представляє собою процедуру, під час якої вводиться певна кількість нейтральної речовини (фізіологічний розчин) в бронхи та легені з наступним видаленням та відправкою на аналіз. Така процедура потребує високих лікарських навичок та спеціального обладнання, яким забезпечено не кожний лікарняний заклад. В даний час різні набори для діагностики SARS-CoV-2 доступні від багатьох компаній і національних агентств охорони здоров'я. Однак у сучасних методів діагностики є багато очевидних обмежень. Багато компаній розробляли і продавали діагностичні комплекти в поспіху, оскільки попит різко виріс, без належної перевірки або обширного тестування. Фактично, Китай і США повідомили про проблеми з надійністю наявних наборів для тестування на початку спалаху COVID-19 в кожній країні. У новому дослідженні дослідники Джона Хопкінса виявили, що тестування людей на SARS-CoV-2 (COVID-19) на дуже ранній стадії зараження може призвести до помилково негативні результати, навіть якщо в кінцевому підсумку вони можуть позитивний результат тесту на вірус[2].

Зразки із верхніх дихальних шляхів є основними зразками для ПЛР-діагностики SARS-Cov-2. Отже, щодо назо- або орофарингеального мазків – то вони повинні бути зібрані таким

чином, аби в них були наявні клітини, що мають діагностичне значення (із місця розмноження вірусів), наприклад, циліндричний епітелій із глибоких відділів носової порожнини. Мазки, що містять плоский та перехідний епітелій, тобто за локалізацією відповідають зовнішнім відділам носової порожнини, не інформативні й не підлягають дослідженню[2].

Отже, можемо зробити висновок, що обидві процедури потребують певного обсягу вмінь, проте, в умовах дефіциту персоналу – простіше навчити правильному збору матеріалів із носоглотки, що до речі не потребує обладнання, окрім одноразових стерильних вакутайнерів. Важливим фактором є проміжок часу, через який пацієнт направляється на дослідження. Варто враховувати той факт, що коронавірус вражає організм поступово: спочатку він проникає в слизову оболонку носа та ротоглотки, а потім вже до середніх та нижніх дихальних шляхів, тобто в бронхи та альвеоли. Також необхідно відмітити, що є різні клінічні форми: легка, середньої важкості, важка, безсимптомна. Клінічна картина цих форм, в основному, відрізняється за ураженням відділу респіраторного тракту. Отже, в залежності від клінічної форми (відповідно й рівня ураження), можна вважати недоцільним використання техніки бронхоальвеолярного лаважу при легкій формі, оскільки проникнення віруса зупиняється в верхніх дихальних шляхах. А при формах, перебіг яких ускладнюється пневмонією – для більш достовірної ідентифікації коронавірусної інфекції навпаки необхідно надавати перевагу бронхоальвеолярному лаважу перед мазками [3]. Це підтверджується даними деяких досліджень: 95% позитивної РНК при дослідженні бронхоальволярного змиву у порівнянні з 32% позитивної РНК при дослідженні орофарингеального мазку[4].

Дослідники підрахували, що ті, хто пройшов тестування на SARS-CoV-2 протягом чотирьох днів після зараження, на 67 % частіше мали негативний результат, навіть якщо у них був вірус. Коли у середнього пацієнта почали проявлятися симптоми вірусу, кількість помилково негативні результати

склало 38 %. Тест показав найкращі результати через 8 днів після зараження (в середньому, через 3 дні після появи симптомів), але навіть тоді помилково негативні результати становив 20 %, тобто у кожної п'ятої людини, у якого був вірус, був негативний результат тесту.

Не дивлячись на той факт, що вже не залишилося жодної частинки світу, де не було б виявлено коронавірусної інфекції COVID-19, діагностика залишається актуальною. Оскільки протокол лікування й досі на стадії розробки та відсутнє етіологічне лікування, вчасно лабораторно підтверджений діагноз дає можливість ізолювати особу й припинити розповсюдження інфекції. Наразі, вже відомі нові штами, за типом британської версії, які не потрібно недооцінювати. Станом на 23 квітня 2021 року, Україна посідає 3 місце за захворюванням на COVID-19 серед країн Європи [5].

Підводячи висновки, щодо порівняння матеріалів, які використовуються для вірусологічного обстеження, перед призначенням виду аналізу, необхідно комплексно оцінити стан пацієнта та можливості персоналу. Лише таким чином можливо досягти повноцінної й достовірної ідентифікації збудника.

Список використаних джерел:

1. Khursheed Ul Islam and Jawed Iqbal. *An Update on Molecular Diagnostics for COVID-19*. Published online 2020 Nov 10.
2. Waidi Folorunso Sule, Daniel Oladimeji Oluwayelu. *Real-time RT-PCR for COVID-19 diagnosis: challenges and prospects.* Pan Afr Med, 2020 Jul 21.
3. *Christopher K C Lai, Wilson Lam.* Laboratory testing for the diagnosis of COVID-19. Biochem Biophys Res Commun, 2021 Jan 29
4. Wang W, Xu Y. Detection *of SARS-Cov-2 in Different Types of Clinical Speciments.* Jama 2020

5. Веб-ресурс Wikipedia [https://en.m.wikipedia.org/wiki/Template:COVID-19_pandemic_data].

Мельник О.О.
асистент кафедри педіатрії,
неонатології та дитячих інфекцій,
Донецький національний медичний університет
м. Маріуполь, Україна

ДІЯ COVID-19 НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ДОРОСЛИХ ТА ДІТЕЙ

COVID-19 стала глобальною світовою проблемою за ці 2 роки, що вирує захворювання. Пандемія додала роботи не лише лікарям-інфекціоністам і епідеміологам, але стала актуальною і для фахівців різних спеціальностей: пульмонологів, реаніматологів, терапевтів, педіатрів, кардіологів, гематологів, імунологів, психологів, психотерапевтів, неврологів тощо. Зокрема, в цій статті розглядаються питання надання психологічної допомоги хворим в умовах пандемії. В епоху поширення вірусу, людство зіткнулося з безліччю психічних розладів, що виникають у пацієнтів з COVID - 19, а також у медперсоналу, що доглядає за COVID - ними пацієнтами. Крім того, COVID – 19 може негативно впливати на пацієнтів, у яких раніше, до пандемії, були відмічені психічні розлади, або ця група людей частіше за інших схильна до підвищеного ризику зараження COVID - 19, з-за підвищеної збудливості ЦНС.

Психічна симптоматика і розлади, що виникають під час пандемії COVID - 19, можуть виникати під дією біологічних і психосоціальних фактів. Вірус може впливати на функції та роботу центральної нервової системи, включаючи цереброваскулярні порушення, різкі зміни в поведінці людини, викликати неврологічні зміни.

Численні дослідження показують, що COVID-19 може побічно впливати на нервову систему через пов'язану запальну імунну відповідь і застосування медичних втручань під час лікування. [1].

Саме захворювання, перебування хворого у відділенні

інтенсивної терапії, зазвичай, виникають під впливом екстремальних фізіологічних і психологічних стресових факторів, які є травмуючими й небезпечними для життя і часто провокують виникнення стійкого психологічного розладу або, навіть, захворювання.[1].

Крім того, психічні захворювання, що виникають під час пандемії, можуть бути викликані такими психосоціальними факторами, як [2]:

- Страх заразити членів своєї сім'ї, особливо дітей.
- Відсутність постійного доступу до тестування та медичної допомоги при COVID-19.
- Дистанціювання, домашня ізоляція, карантин, обмеження особистої свободи.
- Економічні труднощі й соціальна незахищеність населення.
- Постійні повідомлення в ЗМІ про рівень пандемії й невизначеності, пов'язаної з її закінченням і результатом.
- Страх можливості тяжкого перебігу захворювання та летального ісходу.
- Панічні атаки.

У амбулаторних пацієнтів, з раніше існуючими психічними захворюваннями, загострення стану можуть статися через те, що профілактичні відвідування психотерапевта неможливо в умовах пандемії. [3]. Отже, пацієнти, що раніше отримували лікарські препарати, змушені зменшити дозування препарату або зовсім відмовитися від отримання лікарської терапії, що крім наявного стресового чинника викликало посилення їх психічного стану.

Пандемія COVID-19 може викликати психічні симптоми і розлади.

Грунтуючись на чинних дослідженнях Вітчизняних і закордонних авторів, можна зробити висновок про те, що пандемія COVID-19 може бути пов'язана з психічними симптомами, які не обов'язково досягають рівня психічного розладу, а можуть проявлятися в виді тривожних розладів, депресивних станів, безсоння і посттравматичного стресового

розладу. (ПТСР).

Крім того, пандемія COVID-19 може бути пов'язана із загостренням поведінки і розладів, пов'язаних з вживанням психоактивних, психотропних і седативних препаратів. Онлайн-опитування дорослого населення Китаю, проведеного в березні 2020 року показало, що під час пандемії значно збільшився попит на алкоголь і тютюнові вироби, особливо в період локдауна і повної ізоляції. [4].

Дія COVID-19 на медичних працівників.

Психологічні зміни й розлади можуть також виникати у медперсоналу, які постійно контактують з COVID-ними пацієнтами.[2]. Наприклад, в дослідженнях використовувалися дані, отримані під час піку пандемії в Китаї та Італії. Для оцінки психологічного стану лікарів і медсестер було досліджено 1200 медичних працівників з Китаю, а також 1300 медичних працівників Італії. З найбільш часто зустрічаємих симптомів у обстежуваних груп обох країн, незалежно від раси та умов життя, превалювали приблизно однакові значення помірних і важких розладів: занепокоєння - 12 - 20%, депресія - 15 - 25%, безсоння - 8%, травматичний стрес - 35 - 49%.

Діти більшою мірою схильні до стресу, через підвищену чутливість дитячої нервової системи, її недиференціювання й незрілості, в порівнянні з дорослим населенням. Дуже важливо надавати психологічну допомогу, підтримку, проводити відволікаючі заходи та ігри з дітьми, знижуючи і усуваючи стан стресу, особливо у дітей в пост COVID-ном періоді. Психологами Бразілії, для дітей була придумана спеціальна програма «обійми ближнього» («синдром обіймів»), щоб при тактильному контакті дитина не боялася, а відчувала любов і безпеку не тільки від його рідних, а й від тих, хто оточує його та, особливо, від медперсоналу. Програма активно працює і поширена в країнах Європи.

У закордонній літературі з'явилися дані британських і американських вчених про плани запуску спецпроекта (глобальне дослідження), для вивчення довгострокового впливу коронавируса на мозок людини та, прицільно, на всю

центральну нервову систему взагалі.

Вчені стурбовані тим, що COVID-19 може викликати довготривале пошкодження мозку і ЦНС, наслідками зараження якого можуть мати відстрочений характер, що можуть проявлятися через декілька років після зараження. Тому, експерти планують запуск програми наукових досліджень про можливі шляхи впливу вірусу на ЦНС і, можливо, призводить до зниження когнітивних функцій, взаємозв'язок діяльності вірусу з розвитком хвороби Альцгеймера та інших форм деменції.

Вже виявлено, що вірус здатний проникати в мозок людини: короновірус здатний інфікувати нейрони, проходячи по повітроносних шляхах та проникаючи в слизові оболонки. Дані досліджень також свідчать про те, що COVID-19 може стати причиною делірію, інсульту і, навіть, паралічів, як наслідок впливу вірусу на ЦНС. [5].

Пандемія, карантин, ізоляція однозначно приведуть до спалаху психологічних проблем по всьому світу. Це проблема вже зараз стає актуальною для всіх країн світу.

Основні причини психологічних проблем серед населення пов'язані з невизначеністю ситуації у Світі, швидкою поширеністю вірусу, високими цифрами хворих, з недостатньою проінформованістю ЗМІ про стан і дію вірусу і, звичайно, про стан власного здоров'я кожного, доступною інформацією про можливі методи ідентифікації вірусу, ефективності лікування, профілактики та необхідності проведення вакцинації. Тема вакцинації, доцільність, безпечність введення, наслідки вакцинації, необхідність ревакцинації займає важливу роль в розгляді питання психологічного стану населення.

Нервова система реагує на такі депресивні думки людини про загрозу під впливом COVID-19, активізацією і викидом стресових гормонів, адже людський мозок не відрізняє реальні загрози від уявних. А вимушена фізична ізоляція позбавляє людину його основного інстинкту, захисного рефлексу, створеного філогенетично еволюцією, як відповідь на тривогу

й стрес - втечею або підвищенням фізичної активності, що неможливо в умовах ізоляції та замкнутого простору.

Список використаних джерел:

1. Holmes EA, O'Connor RC, Perry VH, et al. Multidisciplinary research priorities for the COVID-19 pandemic: a call for action for mental health science. Lancet Psychiatry 2020.

2. Xiang YT, Jin Y, Cheung T. Joint International Collaboration to Combat Mental Health Challenges During the Coronavirus Disease 2019 Pandemic. JAMA Psychiatry 2020.

3. Zhou J, Liu L, Xue P, et al. Mental Health Response to the COVID-19 Outbreak in China. Am J Psychiatry 2020.

4. Sun Y, Li Y, Bao Y, et al. Brief Report: Increased Addictive Internet and Substance Use Behavior During the COVID-19 Pandemic in China. Am J Addict 2020.

5. Global study to investigate whether Covid infection could lead to long-term cognitive decline, Alzheimer's and dementia YEARS after infection Daily Mail, 06 января 2021.

СЕКЦІЯ 4.

МЕНЕДЖМЕНТ

Kovalova O.P.
PhD student
Management Department,
Kharkiv National Automobile and Highway University
Kharkiv, Ukraine

DISCLOSURE AND TRANSPARENCY OF THE STATE-OWNED COMPANY AS A KEY PRINCIPLE OF CORPORATE GOVERNANCE: CURRENT STATUS IN UKRAINE

Certainly, Ukraine as any other developing country could analyse corporate governance systems in the different countries with the market economies and transplant them, adjusting to its own peculiarities and needs, however there was a better way – to implement widely used around the world OECD Principles. Thus, OECD Principles were developed with purpose to help policymakers evaluate and improve the legal, regulatory, and institutional framework for corporate governance, with a view to support economic efficiency, sustainable growth and financial stability. And, considering OECD Principles have become an international benchmark for policy makers, investors, corporations and other stakeholders worldwide [1], approach with their implementation looked easier and more practical.

Therefore, Ukraine is intended to implement OECD recommendations and change corporate governance in state-owned companies accordingly. The Guidelines stipulates that state-owned enterprises should observe high standards of transparency and be subject to the same high quality accounting, disclosure, compliance and auditing standards as listed companies. In order to achieve it, the state is advised to impose such legal requirements when all state-owned companies should disclose financial and non-financial information, and large and listed ones should do so according to

high quality internationally recognised standards [1]. At the same time, OECD emphasised that annual financial statements of state-owned enterprises should be subject to an independent external audit based on high-quality standards. Besides, aggregated reporting that covers all state-owned enterprises should be also prepared by ownership entity and disclosed to the general public [1].

Considering all these recommendations, let us survey how exactly Ukrainian legislation responds to them. After adoption of changes to legislation within the reform of management of state-owned enterprises a lot of new rules related to corporate governance in state-owned companies were incorporated. Thus, one of such new for Ukrainian state-owned companies' requirements was obligation of the state management authority to arrange annual independent audit review of financial statements of the companies [2]. Basically, before start of the reform of corporate governance in 2016, such obligation had been existed in Ukraine only for listed companies and financial institutions, and it became mandatory for state-owned enterprises after. Also, the authority to select an independent auditor and define terms and conditions of the audit services agreement as well as charge fee belongs to the Supervisory Board of the company [2]. Another important change that was imposed and started to imply in 2018 within the reformation process is the requirement for the entities that represent public interest and for large-scale enterprises to draw up their financial statements in accordance with the international standards [3]. The same as with the performance of independent audit, such requirements had been mandatory for listed companies and financial institutions only before the reform started. Also, it stands to mention, that the Ukrainian Government introduced mandatory requirements on disclosure of information about activity of state-owned companies [4]. In addition, Ukraine following OECD recommendations obliged the Ministry of Economic Development and Trade to arrange publication of aggregated reports that covers all state-owned companies [2].

But it is not possible to survey in detail which information is disclosed by companies, but the only one case which clearly looks

as a breach of disclosure policy by “Boryspil” is the deficiency of it the Charter at public sources. Despite this case, it is expected the companies mostly follow mandatory disclosure requirements, considering that the administrative, disciplinary, civil and criminal liabilities are imposed for noncompliance [2].

Let us check if all four main state-owned companies have an independent external auditor as this is one of the crucial conditions for effective management of the company. There is publicly available information that “Naftogaz” has released its 2018 Annual Report prepared in accordance with GRI standards (core), together with the consolidated financial statements, independently audited by Deloitte [5]. “Ukrainian railways” presents the information about independent audit for the first six months of 2018 performed by Ernst& Young, however there is no information about 2018 annual report [6]. Official web page of “Ukrposhta” contains all important information about its activity, including independent 2018 annual audit report prepared by PwC [7]. According to the information in public sources independent 2018 annual audit report of “Boryspil” was performed by BDO [8].

Considering everything examined, it may be said that implementation of the state-owned enterprises governance reform imposed new standards of disclosure and transparency for state-owned companies, including mandatory independent external audit of annual financial statements of such companies. Ukraine has achieved great progress in corporate governance reform but there is still a room for further implementation of OECD recommendations regarding key principles of management state-owned companies.

References:

1. The OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises. Official web site Organisation for Economic Co-operation and Development. Retrieved from: https://www.oecd.org/corporate/soes

2. The Law of Ukraine “On the Management of State Property Objects” as amended by No. 719-IX dd 17.06.2020.

Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text

3. The Law of Ukraine "On accounting and financial statements in Ukraine" as amended by No 776-IX dd 14.07.2020. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14

4. CMU Resolution "The Regulation on disclosure of the information about activity of state-owned enterprises" № 1067 dd 09.11.2016. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1067-2016-%D0%BF

5. Official web site Joint Stock Company "National Joint Stock Company "Naftogaz of Ukraine". Retrieved from: http://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/C8ED6BC50945A6A3C2257F81004EF7EE?OpenDocument&Expand=4&

6. Official web site Joint Stock Company "Ukrainian railways". Retrieved from: https://www.uz.gov.ua/

7. Official web site Stock company "Ukrposhta". Retrieved from: https://www.ukrposhta.ua/ua

8. Official web site International Airport "Boryspil". Retrieved from: https://kbp.aero/en/

Ринкова А.А.
аспірант,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РИНКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПИ

Екологічний стан агроекосистеми у світі викликає серйозне занепокоєння, що обумовлює інтерес споживачів до екологічно чистої, безпечної продукції. Тому на сучасному етапі розвитку аграрного сектору спостерігається тенденція до зростання попиту на органічну продукцію. Як зазначають більшість науковців, галузь органічного сільського господарства активно розвивається в Україні та світі.

Слід зауважити, що у ряді зарубіжних країн виробництво органічної продукції розвивається близько 40 років, чому сприяють державні органи влади, прямо чи опосередковано підтримуючи виробників. Україна тільки розпочала свій перехід від традиційного до органічного виробництва та потребує врахування міжнародного досвіду.

Згідно даних Міністерства аграрної політики України під органічним виробництвом у світі станом на 2019 рік - зайнято 72,3 млн. га земель або близько 1% від загальних площ фермерських земель світу [1].

Якщо проаналізувати статистичні дані країн Європи бачимо, що найбільші площі сільськогосподарських угідь, зайнятих під органічне виробництво, розташовані в Іспанія, Італія, Франції. Україна займає 10 місце в рейтингу, маючи загальну площу 468 тис га. Стосовно кількості виробників-операторів, європейськими лідерами стали Туреччина, Італія, Франція. В Україні налічується 617 операторів, з них 470 виробників, сертифікованих за стандартами [1].

Варто зазначити, що розвиток органічного сектора істотно залежить від державної підтримки, в основі якої лежить надання субсидій. Наприклад, у більшості країн-членів ЄС

субсидування здійснюється в розрахунку на один гектар земельної площі залежно від призначення сільськогосподарських земель. Проте, розподіл бюджету ЄС показує, що відсоток підтримки органічного сектору складає лише 1,5%, тому що основна частина реформ Спільної аграрної політики направлена саме на опосередкований вплив на розвиток цього сектору, до якого входить вирішення кліматичних та екологічних проблем[2].

Зауважимо, що державна підтримка не обов'язково стосується фінансових вливань. Побудова повноцінного правового поля функціонування та формування консультаційної системи для розвитку органічної сфери є так само важливими напрямами.

Розвиток органіки в Данії є пріоритетним для країни, тому серед заходів підтримки є не тільки фінансова допомога, а ще й співпраця з інститутами сільськогосподарської освіти, проведення семінарів для муніципалітетів про майбутнє органічне партнерство. Туреччина направила заходи на просування інформацій для підвищення рівня обізнаності та зацікавленості про органіку. У Швейцарії взагалі головну роль в розвитку сектору відіграє не держава, а активні організації органічних фермерів, що підтримують виробників та допомагають з просуванням продукції[2].

Що стосується українського органічного сектору можна сказати, що державна підтримка перебуває в зародковому стані, проте успіхи все таки присутні, серед яких є:

- Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» (від 06.06.2019р.). Реалізація цього законопроекту покликана удосконалити засади правового регулювання, обігу та маркування органічної продукції, а також гармонізувати законодавство України до європейського [3].

- Ініціатива Міністерства аграрної політики та продовольства України (від 17 лютого 2021р.), щодо стимулювання органічного виробництва шляхом надання

прав оренди на земельні ділянки державної власності на земельних аукціонах за пільговими орендними ставками.

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам» (від 7 лютого 2018р.), у результаті чого фермерські господарства, що прийняли рішення виробляти органічну продукцію або уже сертифіковані за органічними стандартами, мають можливість отримати державну підтримку [4].

Розглянувши основні світові тенденції розвитку і ведення органічного виробництва на підприємствах зарубіжних країн, можна виділити основні шляхи удосконалення вітчизняного ринку органічного землеробства, розвиток якого напряму залежить від синергії зусиль держави та товаровиробників, а саме:

- упроваджувати у виробництво інноваційні технології вирощування органічної продукції;
- забезпечувати подальше виробниче підприємство органічної продукції за рахунок власного вирощування сировини (кормів для тваринництва, органічних добрив для рослинництва);
- встановити квоти на ціни для виробничого підприємства органічної продукції;
- розробити систему дотацій для виробничого підприємства;
- впровадити програму підтримки сертифікації продукції;
- поширювати інформацію про постачальників органічної сировини;
- поширювати інформацію для населення щодо важливості споживання органічної продукції – вживати заходів щодо підвищення кваліфікації виробників органічної продукції.

Отже, виробництво органічної продукції є пріоритетним напрямом розвитку у сільському господарстві, яке дозволяє

реалізувати концепцію збалансованого розвитку агросфери за рахунок соціально-економічної і природно-ресурсної збалансованості. Головною метою розвитку цього сектору є забезпечення суспільства безпечними та якісними продуктами харчування, оздоровлення нації, а також збереження та покращення стану навколишнього природного середовища.

Список використаних джерел:

1. OrganicInfo [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://organicinfo.ua/ru/
2. Organic in Europe. Prospects and Developments (2017). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.organic-europe.net/
3. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/384-2021-п#Text

СЕКЦІЯ 5.

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Агафонова М.В.
провідний економіст,
Інститут економіки та прогнозування НАН України
м. Київ, Україна

KYIV SMART CITY СЕРЕД РОЗУМНИХ МІСТ СВІТУ

Бути визнаним smart city у всьому світі на сьогоднішній день вкрай важливо для залучення інвестицій і талантів до міста [1].

Для визначення конкурентоспроможності «розумних» міст світу Smart City обсерваторія Всесвітнього центру конкурентоспроможності Інституту розвитку менеджменту (IMD World Competitiveness Center) в м. Лозанні, Швейцарії у співробітництві із Сінгапурським університетом технологій і дизайна (SUTD) у 2020 році розробила видання Smart City Index 2020 (CSI), що охоплює 109 міст по всьому світу. Глобальний індекс CSI фокусується на сприйманні мешканцями міста заходів, направлених на те, щоб зробити свої міста «розумними», поєднуючи економічні, технологічні та соціальні аспекти.

ТОП-10 «найрозумніших» міст в 2020 році: Сінгапур (1-е), Гельсінкі (2-е), Цюрих (3-е), Окленд (4-е), Осло (5-е), Копенгаген (6-е), Женева (7-е), Тайбей (8-е), Амстердам (9-е) і Нью-Йорк (10-е).

Київ у 2020 р. в рейтингу Smart City Index посів 98 місце серед 109 міст, що рейтингуються, випередивши серед міст Європи лише Афіни та Рим (рис. 1). До того ж Україна у 2020 р. втратила власні позиції в рейтингу відносно 2019 р. (у 2019 р. – 92 місце серед 102 міст світу). Найнижчі позиції в рейтингу Smart City Index 2020 займають міста Південної Америки та Африки.

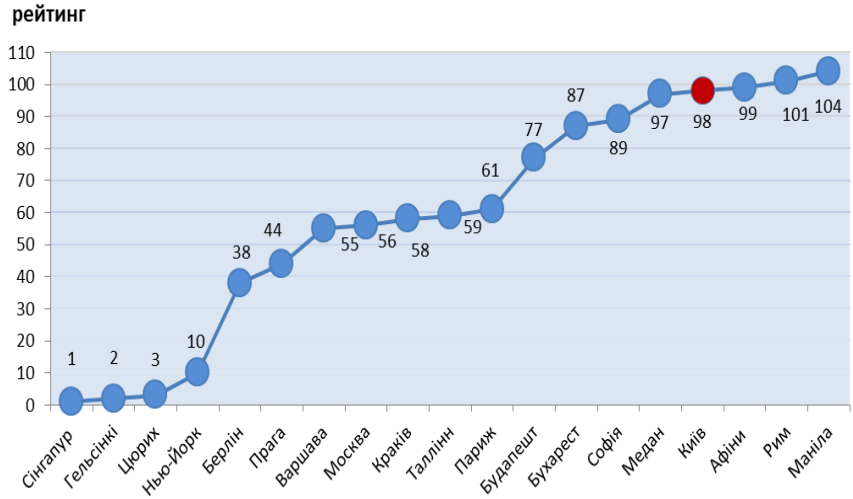

Рис. 1. *Київ в рейтингу міст світу по індексу SmartCity 2020, місце в рейтингу (серед 109 міст світу).*

Джерело: побудовано автором за даними [2, С. 9-10].

Висока якість системи освіти в м. Києві є однією з конкурентних переваг міста, що робить його конкурентоспроможним порівняно з іншими містами Європи. Зокрема, на тлі розгортання Четвертої промислової революції, розвитком діджиталізації, однією з найбільш затребуваніших професій у світі є професія програмістів. Програмісти беруть активну участь у розбудові «розумних» міст, у створенні та діяльності стартап-акселераторів, стартапів, технопарків, інноваційних хабів і т.ін. Українські програмісти цінуються на світовому ринку як професіонали з креативним підходом до вирішення найскладніших задач. Розглянемо рівень надання ІТ-навичок в школах м. Києва серед міст Європи (рис. 2).

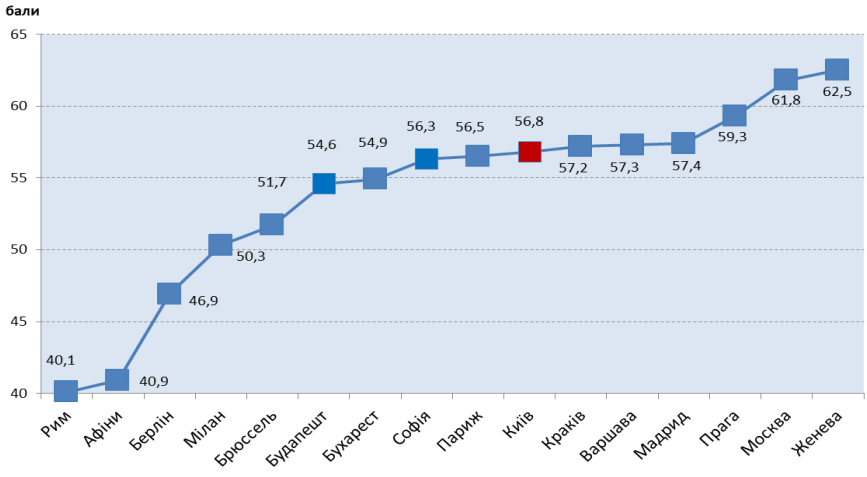

Рис. 2. *Рівень надання IT-навичок в школах м. Києва серед міст Європи у 2020 р., бали(максимальний бал – 100).*

Джерело: побудовано автором за даними [2, С. 19-119].

Результати дослідження показали, що за рівнем надання IT навичок в школах європейських міст Київ випереджає такі міста як Рим, Афіни, Берлін, Мілан, Брюссель, Будапешт, Бухарест, Софію та Париж.

Важливим кроком для підвищення конкурентоспроможності Kyiv Smart City серед Smart City світу має бути створення комплексу стимулів та переваг для залучення та утримання українських програмістів на території міста та країни в цілому. Нажаль, на сьогоднішній день на ринку праці м. Київ виступає містом-донором з інтелектуального ресурсу, і, фактично, бере участь в економічному розвитку міст світу, зокрема у розвитку «розумних» міст світу. Дані реалії вимагають докорінних та найшвидших змін.

За оцінками McKinsey Global Institute до 2030 року 14% зайнятим в усьому світі (375 млн. працівників) необхідно буде змінити спеціалізацію через автоматизацію, цифровізацію, зростання використання штучного інтелекту та алгоритмів машинного навчання [3]. Це створює передумови для навчання

протягом всього життя, і саме цей лозунг потрібно вкладати учням, починаючи ще зі шкільних лав, мотивувавши та зацікавивши їх майбутньою професією. Штучний інтелект і автоматизація, (які вже впроваджують у освітні програми ВНЗ та середніх навчальних закладів в рамках схваленої Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти)» від 5 серпня 2020 р. № 960-р.) [4], мають тенденцію робити працівників ціннішими, затребуванішими та висококваліфікованими. Є дані про те, що висококваліфіковані працівники надають самі собі можливості для отримання освіти впродовж усього життя, в той час як участь низькокваліфікованих, низькооплачуваних працівників в такому навчанні набагато менша. При безперервному навчанні у висококваліфікованих фахівців є можливість піти далеко вперед [5, С.214].

Розглянемо рівень забезпечення можливостями для навчання протягом усього життя, що надаються місцевими закладами м. Києва серед інших міст Європи (рис. 3).

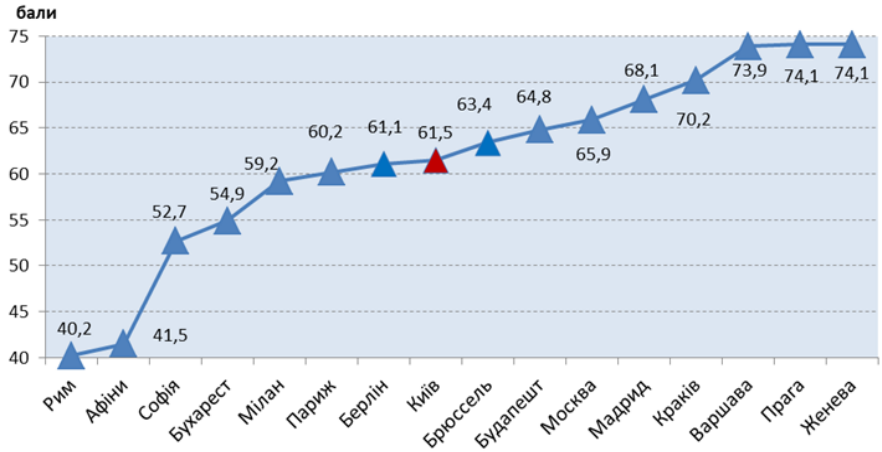

Рис. 3. *Рівень забезпечення можливостями для навчання протягом усього життя, що надаються місцевими закладами м. Києва серед інших міст Європи у 2020 р., бали (максимальний бал – 100)*

Джерело: побудовано автором за даними [2, С. 19-119].

Проведене дослідження показало, що м. Київ має потенціал до підвищення конкурентоспроможності smart city, адже рівень розвитку людського капіталу, зокрема рівня надання ІТ навичок в школах, та можливостей для навчання протягом всього життя є вагомою перевагою міста Києва серед інших міст світу, а також є передумовою розвитку діджиталізації та економіки знань.

Список використаних джерел:

1. IMD Smart City Index 2019. URL: https://www.imd.org/research-knowledge/reports/imd-smart-city-index-2019/
2. IMD Smart City Index 2020. URL: https://www.imd.org/smart-city-observatory/smart-city-index/
3. Леа Бельски. Как технологи изменяют высшее образование. Ведомости. URL: https://www.vedomosti.ru/management/ articles/2019/12/11/818499-tehnologii-izmenyat
4. КМУ. Про схвалення Концепції розвитку STEM-освіти. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text
5. Доклад о человеческом развитии 2019. URL: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2019_ru.pdf

СЕКЦІЯ 6.

ПРАВО

Бабіна В.О.
кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та права,
Державний заклад «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

Горбачова О.І.
студентка 1 курсу Гуманітарного факультету,
кафедра міжнародних відносин та права,
Державний заклад «Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Сучасні держави в своїй зовнішньополітичній діяльності активно використовують односторонні акти держав. Останні все частіше стають тим інструментом, до якого звертаються держави в процесі міжнародного спілкування для висловлення своєї позиції з того чи іншого питання. Незважаючи на різноманітність форм такого роду актів, вони об'єднані спільною характеристикою: це воєвиявлення суб'єкта міжнародного права, спрямоване на створення правових наслідків. До односторонніх актів в доктрині зазвичай відносять обіцянку, визнання, протест, відмову. Однією з дискусійних проблем, пов'язаних з односторонніми актами держав - є питання, яке місце такі акти займають в системі джерел сучасного міжнародного права. Можна виокремити три основні підходи в сучасній доктрині міжнародного права до вирішення цього питання: одні вчені зараховують односторонні акти до джерел міжнародного права (Нгуен Куок Динь, Патрик Алэн; М.В. Буроменський; С.А. Мельник

[1, с.267], другі вважають їх допоміжним засобом для встановлення правових норм (Л.Д. Тімченко, Л.А. Тимченко; В.М. Шумилов); треті джерелом міжнародних зобов'язань (М.В. Ільяшевич [4, с.18], Каламкарян).

Міжнародне право, як зазначає Нгуен Куок Дінь, визначається як право, що застосовується до міжнародного співтовариства. І далі він відзначає, що це формулювання має розумітися як існування міжнародного співтовариства, відмінного від національного співтовариства, внутрішнього товариства або державної спільності. Водночас це визначення вказує на відповідні сфери застосування міжнародного права і права внутрішнього. Нарешті, воно підтверджує соціологічний і, отже, необхідний зв'язок між правом і суспільством.

А. Кассезе розглядає міжнародне співтовариство (international community) як юридичний порядок, цілком відмінний від правових систем держав. Ознаки світового співтовариства (the world community), говорить він, є унікальними. В міжнародному співтоваристві жодна держава або група держав не стоїть на чолі з тим, щоб міцно тримати владу, необхідну для нав'язування своєї волі всьому світовому співтовариству. Влада є фрагментарною та розпорошеною… Відносини між державами, що складають міжнародне співтовариство, значною мірою залишаються горизонтальними. Жодна вертикальна структура до цього часу не вилилася в певну форму, як існує заміна цього правила у внутрішніх системах держав. З точки зору сьогодення, таку ситуацію Кассезе вважає незадовільною. На його думку, «головним наслідком горизонтальної структури міжнародного співтовариства є те, що організаційні норми перебувають на вельми незрілій стадії». Він визнає існування загальних інтересів держав в міжнародному співтоваристві лише в специфічній формі, укладаючись, однак, у свою концепцію організаційної нерозвинутості останнього. Так, наприклад, право кожної держави захоплювати піратів у відкритому морі розглядається ним як дії не від імені світового співтовариства (the world community) та захисту його цінностей, а «з метою

охорони спільного інтересу». У даний час, як відзначає Кассезе, кожний знає, що складові частини національних структур міжнародного співтовариства (індивіди, групи, асоціації, державо-подібні утворення, багатонаціональні корпорації, транснаціональні організації, багатонаціональні фінансові структури, засоби масової інформації тощо) настільки переплітаються, проходячи через національні кордони, що вони складають явище, яке увійшло у вжиток під назвою «глобалізація». Він визначив комплекс обов'язків або зобов'язань міжнародного співтовариства, які характеризуються унікальними особливостями. Ними є: обов'язки, що захищають основоположні цінності, такі як мир, права людини, самовизначення народів, захист навколишнього середовища; зобов'язання erga omnes, що стосуються всіх держав-членів міжнародного співтовариства, або у випадку багатосторонніх договорів – всіх інших держав, що договорюються; обов'язки, що супроводжуються відповідним правом, яке належить будь-якій державі у випадку зобов'язань, передбачених в багатосторонніх договорах; таке право може бути здійснено будь-якою іншою державою-учасницею договору, якщо так або інакше вона матеріально або морально стала потерпілою внаслідок порушення; право здійснювати від імені всього міжнародного співтовариства охорону основоположних цінностей співтовариства, наприклад, коли держава висловлює заперечення іншій державі внаслідок звірств, скоєних останньою проти власних громадян, або рішуче протестує проти неї, і вимагає негайного припинення цих звірств не мотивованих бажанням гарантувати власні інтереси або запобігти в майбутньому можливій шкоді; її виключною або первісною метою є відстоювання гуманітарних цілей від імені всього міжнародного співтовариства. Тому ці права можуть бути названі «правами співтовариства».

Проблема методу правового регулювання вичерпала себе. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції, подальшого розвитку системи міжнародного права варто говорити скоріше не про методи (способи) правового регулювання міжнародного

права, а про правові режими галузей міжнародного права. Під правовим режимом розуміється порядок регулювання, який виражений в комплексі правових засобів, що характеризують особливе поєднання взаємодіючих між собою дозволів, заборон, а також позитивних зобов'язувань і створюють особливу спрямованість регулювання. правовий режим характеризується: 1) правовим становищем суб'єктів міжнародного права; 2) характером правових приписів; 3) способом правового впливу; 4) характером і заходами юридичної відповідальності. Події, що відбуваються в світі привели до виникнення нових галузей міжнародного права: міжнародного космічного права, міжнародного екологічного права, міжнародного цивільно-процесуального права, міжнародного кримінально-процесуального права. У зв'язку з появою регіональних організацій і формуванням їх власного права, з'явилися спеціальні режими міжнародного права, до яких вчені відносять систему врегулювання суперечок СОТ, право Європейського союзу, право Ради Європи та інші.

Питання про галузі міжнародного права є на даний момент дискусійним. Д. І. Фельдман визначає галузі міжнародного права як «сукупність узгоджених юридичних норм, що регулюють більш-менш автономно міжнародні відносини певного виду, яка характеризується відповідним предметом правового регулювання».

У роботах зарубіжних і вітчизняних вчених пропонується виділення галузі міжнародного інвестиційного права. Це пояснюється наявністю великої кількості іноземних інвестицій в національних економіках, що має регулюватися не стільки на рівні внутрішньодержавного права, скільки на рівні міжнародного. Міжнародне інвестиційне право має свій предмет правового регулювання і ґрунтується на певних принципах, але відсутність єдиної позиції правознавців щодо його місця в системі міжнародного права (окрема галузь або інститут) так і не дозволили інвестиційному праву стати її частиною.

Масштабність і значимість питань в сфері енергетики

незаперечна. Тому висловлюються думки визнання міжнародного енергетичного права не інститутом міжнародного економічного права, а окремою галуззю. Предметом її регулювання повинні стати відносини в сфері енергетики, яка включає в себе різні види енергетичних ресурсів, енергетичну безпеку, енергетичні ринки та їх регулювання, міжнародні енергетичні договори та інше. По суті, міжнародне енергетичне право відповідає вимогам, що пред'являються до виділення галузі права. Розвиток цього міжнародно-правового явища свідчить не тільки про прогресивний розвиток міжнародного права в цілому, але і про зацікавленість міжнародної спільноти у вирішенні проблем енергетичного сектора. [6]

Підводячи підсумки, хотілося б відзначити, що, незважаючи на наявність великого обсягу робіт про систему міжнародного права, дане питання досі залишається дискусійним. Розвиток міжнародних відносин призводить до появи нових галузей в міжнародному праві, але вони, на жаль, не завжди стають загальновизнаними і належним чином закріпленими. З появою спеціальних режимів міжнародного права виникло явище його фрагментації, яке сьогодні в основному розглядається як динамічний процес поділу, «атомізації» міжнародного права на частини за допомогою виділення автономних і самодостатніх міжнародно-правових режимів в зв'язку з поширенням міжнародного права на нові сфери відносин і за допомогою створення великого числа правових інститутів для управління і контролю.

Список використаних джерел:

1. Мельник С. А. Односторонние акты государств в современном международном праве : монография / С. А. Мельник. - Одесса : Фенікс, 2011. - 336 с.

2. Далявська Т. П. Невизнані держави в контексті державотворчих процесів та міжнародного визнання / Т. П. Далявська // Держава і право. Юридичні і політичні

науки. - 2014. - Вип. 66. - С. 345-353.

3. Дурсунов Р.М. Міжнародно-правове визнання держав (проблеми теорії та практики) [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Дурсунов Раміль Малік огли ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х., 2014. - 19 с.

4. Ильяшевич М. В. Понятие односторонних актов государств в международном праве / М. В. Ильяшевич // Московск. журн. междунар. права. Ę 2011. Ę № 1. Ę С. 172Ę184.

5. Електронний ресурс «Про нові тенденції розвитку системи міжнародного права», Міронова Е.А. – Режим доступу file:///C:/Users/Home/Desktop/o-novyh-tendentsiyah-razvitiya-sistemy-mezhdunarodnogo-prava.pdf

Комнатний С.О.
докторант кафедри психології права та юридичної логіки,
Національна Академія Внутрішніх Справ України
м. Київ, Україна

ЖИТЛОВА ПОЛІТИКА У СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Узявши за основу парадигму сприйняття права на житло як одного з природних прав людини і громадянина, можна припустити, що забезпечення житлом є однією з основних умов розвитку окремого індивіда і суспільства загалом. Житлова політика – важлива і невід'ємна складова соціальної політики будь-якої сучасної держави. Від чіткого, прозорого і послідовного впровадження державної житлової політики залежить формування світоглядного сприйняття громадянами країни їхнього права на житло і зобов'язань держави щодо його забезпечення. Реалізація державної політики у забезпеченні житлом громадян завжди належала до найбільш важливих складових відтворення людського капіталу і суспільного розвитку, адже саме якість середовища існування людини визначає напрям і ступінь розвитку соціально-економічних відносин у суспільстві. Рівень соціального і економічного розвитку суспільства пов'язаний з рівнем забезпеченості житлом громадян цього суспільства, і навпаки. Формування сталого типу суспільного устрою залежить від стандартів організації житлового простору людей у ньому.

Розглядаючи зв'язок суспільних очікувань щодо належної ролі держави у забезпеченні громадян житлом, слід розуміти історичні аспекти психологічного сприйняття громадянами обов'язку держави, яке сформувалося за десятиліття радянської системи суспільного устрою. Протягом десятиліть громадяни України (в межах тодішнього СРСР) були впевнені, що саме держава має забезпечити їх житлом. І варто зазначити: так чи інакше, але держава це завдання вирішувала, хоч і з потугами та розтягнутими часовими рамками. У часи, коли інституту

приватної власності не існувало, не було підстав вести мову і про виховання психології відповідального власника житлових приміщень. Це стало однією з ключових причин вкрай поганого стану житлових будівель після приватизації, проведеної в Україні наприкінці ХХ століття. Отримавши власників індивідуальних житлових помешкань, ми не забезпечили виховання відповідальності за спільне майно на кшталт місць загального користування чи прибудинкових територій. Навіть після того, як громадяни стали власниками своїх осель у розумінні законодавчого поняття приватної власності, громадяни продовжували очікувати від влади надання ремонтних чи обслуговуючих послуг щодо їхнього житлового фонду. З іншого боку, і держава надто різко переклала обов'язок забезпечення громадян житлом на плечі самих громадян. Після розпаду Радянського Союзу житлова політика держави почала стрімко розвиватися за ринковими умовами, хоч при цьому в законодавстві все ж залишилися «марні надії» щодо зобов'язань держави забезпечити житлом окремі соціально незахищені категорії громадян. Від року до року кількість родин, які отримали житло від держави, лише скорочувалася, при цьому у свідомості людей продовжувала існувати надія. Непослідовність, безсистемність і непрозорість механізмів реалізації державної житлової політики в Україні за роки Незалежності призвели до викривлення сприйняття людьми їхнього права і обов'язку держави в житлових питаннях. Політичний популізм не дав змоги жодній владі за останні тридцять років сказати людям правду – безкоштовного житла від держави для всіх більше не буде. Тож досі маємо у житловій сфері розбалансовану систему нормативно-правових актів, які, з одного боку, базуються на «ленінських ідеях побудови комуністичного суспільства», а з іншого – розвивають ринкові механізми в реалізації права на житло.

Дослідження вказують, що люди, не задоволені своєю житловою ситуацією, більш критично ставляться до уряду країни, тоді як власники будинків і квартир схильні до підтримки уряду. Напруженість у суспільстві, спричинена

«квартирним питанням», є серйозним викликом, ігнорувати який небезпечно. Прямий зв'язок між забезпеченістю житлом і політичними поглядами є емпіричним питанням.

Соціальна спрямованість Конституції України підтримує патерналістські сподівання більшості мешканців України. Стаття 47 Основного Закону стверджує: «*Кожен має право на житло. Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну їм плату відповідно до закону»* [1].

Теоретично правильні суспільно важливі норми Конституції продовжують не виконуватися як на державному, так і на місцевому рівнях. Держава не створила умов, за яких кожен може придбати чи побудувати собі житло: на таке спроможні лише громадяни із середніми чи вище середнього доходами. Цивілізованого ринку орендного житла не створено, а вчасно не зупинений процес приватизації вимив фонди соціального житла у муніципалітетів та уповноважених державних установ. Не визначено чітко перелік осіб, які потребують соціального захисту в розуміння житлової політики. Створені та впроваджені в різні періоди державні житлові програми мають хаотичний характер і часто виконують функцію інструменту загравання влади з електоратом.

Майже кожна політична сила перед виборами декларує розробку державної стратегії в галузі житлової політики, проте ніхто не береться проаналізувати результати впровадження чинної Концепції державної житлової політики, затвердженої Верховною Радою України ще 1995 року [2].

Проблема поглиблюється і вищими навчальними закладами, які, виховуючи юристів «нової генерації», як основні напрямки курсу житлового права продовжують укорінювати у свідомість молоді можливість забезпечення громадян житлом за рахунок державного чи комунального

житлових фондів – базуючись при цьому на засадах Житлового Кодексу УРСР зразка1983 року [3].

Беручи до уваги обраний більшістю українського суспільства і державною владою Євроатлантичний напрямок розвитку України, необхідно в найкоротшій перспективі вжити заходів щодо балансування прав і обов'язків у галузі житлової політики, чіткого й відвертого діалогу із громадськістю з метою переосмислення на філософському рівні парадигми житлової політики і напрацювання нової реальної стратегії її впровадження.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, 1996 р.
2. Концепція державної житлової політики, 1995 р.
3. Житловий кодекс Української РСР, 1983 р.

Пухтецька А.А.
доктор юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права та
процесу Інституту права,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЕКТУ КОДЕКСУ УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРОСТУПКИ

На рецензування кафедри адміністративного права та процесу Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка було подано проект Кодексу України про адміністративні проступки, підготовлений Міністерством юстиції України [1]. Серед висловлених мною зауважень хотілося б приділити увагу наступним:

Проект не містить посилання на ідеологічні засади цілепокладання, центральні ідеї адміністративістів, які розробляли Концепцію адміністративно-правової реформи в Україні з 1998 р., їх ідеологічне та концептуальне бачення підмінене узагальненнями сумнівного теоретичного рівня, тому виникає питання, хто є автор-розробник, зокрема, першого розділу Кодексу, адже вбачається недостатня обізнаність у предметі адміністративного права, системі законодавства, темах з адміністративного примусу та об’єктів адміністративно-правової охорони, поняття адміністративного делікту.

Проект не містить посилання на ідеологічні засади цілепокладання, центральні ідеї адміністративістів, які розробляли Концепцію адміністративно-правової реформи в Україні, їх ідеологічне та концептуальне бачення підмінено узагальненнями сумнівного теоретичного рівня, тому

Проект не містить інформації про концептуальні, вихідні засади, концепції, презумпції в сфері адміністративно-

деліктних відносин, аксіологічні засади цілепокладання при застосуванні адміністративного примусу не окреслені, потребують закріплення на рівні Преамбули або Вступної частини Кодексу.

Європейські кодекси ознайомлюють читача з порівняльною таблицею колишніх законів, які були консолідовані в кодифікаційний акт, чого, на жаль, в цьому Кодексі немає, хоча багато положень запозичені з діючих актів законодавства України.

Не зазначений склад авторів-розробників Кодексу, приміром Рада Європи не знеособлює внесок авторів, а, навпаки, подає кожну частину статті в редакції доктора (кандидата) юридичних наук. Натяк на те, що нелогічні хибні твердження висловлені не юристами і без належної кваліфікації не можуть бути частиною нормотворчого процесу, тим паче кодифікаційного. Про це, зокрема, свідчить перша стаття Кодексу «Законодавство України про адміністративні проступки», в якій визначено: «Законодавство України про адміністративні проступки складається з Кодексу України про адміністративні проступки». Система законодавства України, зокрема, адміністративно-деліктного, відома юристам і такі твердження дивують своїм змістом в кодифікаційному акті.

Цілий Розділ Кодексу присвячений начебто законодавству, проте порядок застосування Європейської Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини, рекомендацій і резолюцій Ради Європи, що мають особливе значення щодо захисту приватних осіб від незаконних рішень адміністративних органів, чомусь не наведені, залишаються не закріпленими. Так само оминули увагою проблеми застосування в Україні положень регламентів та директив ЄС, хоча вони містять положення про притягнення до відповідальності і мають транскордонний характер.

Зміст Кодексу у вигляді окремої таблиці не подано, що ускладнює характеристику розлогого тексту. Пропонується звернути увагу розробників Кодексу на доопрацювання таблиці з предметними покажчиками розміщених у них статей. Такі

предметні покажчики супроводжуються посиланнями на судові рішення, узагальнення практики, практику Європейського суду з прав людини для полегшення користування Кодексом як початківцями, так і адвокатами, суддями, працівниками правоохоронних органів.

Структура Кодексу не повністю розкрита, містить розділи, які позначені за назвою, проте не розкриті за змістом, зокрема, Глава Загальні положення містить 2 статті, в яких розглядають положення про законодавство і завдання Кодексу, а загальні положення десь зникли.

Увагу Комісії з розробки Кодексу слід привернути до необхідності розробки вступної частини Кодексу з урахуванням наступних вимог:

1. Додати Преамбулу, в якій висвітлити сучасні аксіологічні засади, загальні принципи, принципи європейського адміністративного права, поваги та захисту прав і свобод людини і громадянина, а також презумпції, які визнаються найважливішими (презумпція невинуватості, поваги гідності особи, відповідальності держави, органів публічної адміністрації перед приватними особами та презумпцію їх винуватості у випадку заподіяння шкоди матеріального чи морального характеру).

2. В Кодексі не простежується сучасна термінологічна складова, дефініції не наведені на початку першого розділу, що не відповідає сучасним вимогам до нормопроектування. Їх зміст має бути чітким, лаконічним викладом положень сучасної доктрини адміністративно-деліктного права, що передбачає: адміністративні делікти, самостійні адміністративні стягнення для фізичних та юридичних осіб, інших колегіальних суб'єктів адміністративно-деліктних відносин, зміст ключових презумпцій, концепцій, проваджень, суб′єктів, вимог до процесуальних документів, правових форм діяльності уповноважених суб'єктів.

3. На початку Кодексу викладаються логічно хибні узагальнення, зокрема, про те, що «Законодавство про

адміністративні проступки складається з цього Кодексу», хоча всім юристам другокурсникам відомо, що це не так. Цілий Розділ Кодексу присвячений начебто законодавству, проте порядок застосування Європейської Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини, рекомендацій і резолюцій Ради Європи, що мають особливе значення щодо захисту приватних осіб від незаконних рішень адміністративних органів, чомусь не наведені, залишаються не закріпленими. Так само оминули увагою проблеми застосування в Україні положень регламентів та директив ЄС, хоча вони містять положення про притягнення до відповідальності і мають транскордонний характер.

Список використаних джерел:

1. Національна Рада не підтримала проект Кодексу України про адміністративні проступки. URL: https://www.nrada.gov.ua/ natsionalna-rada-ne-pidtrymala-proyekt-kodeksu-ukrayiny-pro-administratyvni-prostupky/ (Дата звернення: 26 квітня 2021 р.)

Шаповал А.А.
магістрантка кафедри кримінального
процесу та криміналістики,
Інститут права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

МЕТА ДОКАЗУВАННЯ ТА СТАНДАРТ ДОКАЗУВАННЯ «ПОЗА РОЗУМНИМ СУМНІВОМ»: ВІД ЙМОВІРНОСТІ ДО ВІРОГІДНОСТІ

Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» - основоположний для змішаної моделі кримінального процесу, створений з метою гарантування того, що жодна особа не буде засуджена за злочин, поки суб'єкт прийняття рішення не буде впевнений у вині особи. Так, даний стандарт отримав нормативне закріплення у ч. 2 ст. 17 КПК України, де встановлено, що ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення і має бути виправданим, якщо сторона обвинувачення не доведе винуватість особи поза розумним сумнівом [1]. У зв'язку з цим категорії ймовірності та вірогідності тісно пов'язані зі стандартом «поза розумним сумнівом» та впливають на визначення мети доказування.

У науці непоодинокими є позиції, які визначають мету доказування як знаходження істини. Однак, як видається, питання істини є одним із ключових не для права, а для філософії, у рамках якої склалися в цілому чотири концепції істини: класична кореспондентська, когерентна, прагматична та епістемічна. Тому можна зробити висновок, що єдиного розуміння істини немає, а іноді її вважають навіть «надлишковим концептом» для кримінального судочинства [2, с. 44]. Крім того, деякі концепції навантажені ще й ідеологічно. Зокрема, кореспондентська теорія має очевидну схожість з марксистсько-ленінською теорією відбиття, що характерне для радянської доби. Так, М. С. Строгович вказує, що діяльність

органів попереднього розслідування та суду може бути успішною за умови відповідності їхніх рішень тому, що сталося насправді. Слідчий, суд повинні повно та точно пізнати картину вчиненого злочину, тобто пізнати істину [3, с. 36].

Ю. М. Грошевий та С. М. Стахівський, продовжуючи відстоювати ідея істини як мети доказування, вважають, що «змінюється і вдосконалюється сам процес доказування в кримінальному судочинстві, його правове регулювання, але мета доказування - встановлення об'єктивної істини - залишається незмінною» [4, с. 13]. В. Т. Нор стверджує, що досягнення мети доказування – істини – є необхідною умовою вирішення завдань кримінального судочинства, оскільки без правильного пізнання того, що відбулося насправді, не можна розкрити злочин і викрити винних у його вчиненні та притягти їх до відповідальності [5, с 1]. З приводу того, що принцип встановлення істини не закріплений у кримінальному процесуальному законі, вчений вважає це технічним недолік законодавця, а не як нову філософію правосуддя, що допускає постановлення вироків на підставі ймовірного знання про злочин, його суб'єкта та вину [5, с. 3]. Отже, науковці виходять з того, що дослідник може пізнати навколишню реальність такою, якого вона є, але залишається відкритим питання, що є критерієм істинності такого пізнання.

З появою у КПК України вимоги доведеності вини поза розумним сумнівом сучасні процесуалісти переглядають становище істини як мету доказування, ставлячи на її місце отримання ймовірного (вірогідного) знання про кримінальне правопорушення. Б. П. Ратушна вважає, що «результат судового пізнання завжди має елемент ймовірності» [6, с. 289]. Т. Андерсон, Д. Шум та В. Твінг відстоюють позицію, що в цілому існує кілька причин імовірності встановлених на підставі доказів фактів та обставин, серед яких неповнота, суперечність та неостаточність доказових матеріалів на етапі судового розгляду [7, с. 246]. Тому питання ймовірності та вірогідності у жодному разі не повинне розглядатися у контексті встановлення істини під час кримінального

провадження. Варто погодитися із Х. Р. Слюсарчук, що будь-який стандарт доказування не має на меті встановлення істини, натомість встановлюють вимогу правильного прийняття рішення [8, с. 59].

Стандарт «поза розумним сумнівом» заперечує можливість встановлення істини у кримінальному провадженні, замінюючи її високою ймовірністю (вірогідністю) висновку, який ґрунтується на досліджених доказах. Як справедливо зазначає А.С. Степаненко, вказаний стандарт встановлює поріг прийняття рішення на рівні відсутності розумного сумніву, що не має дорівнювати повній, абсолютній доведеності, впевненості, вірогідності, істинності обвинувачення [2, с. 50]. Тобто йдеться про поріг ймовірності, який є достатнім для ухвалення рішення. Стандарт значно впливає на визначення мети доказування і з урахуванням обмеженості судового пізнання, протиставляє розумний сумнів категоричності. У зв'язку з цим варто проаналізувати категорії ймовірності та вірогідності, оскільки вони є невіддільним елементом суті стандартів доказування.

Якщо звернутися до тлумачного словника, то «вірогідний» означає «той, який не викликає сумніву; достовірний», імовірний – «те саме, що можливий» [9]. М. Є. Шумило зазначає, що «ймовірність та вірогідність – різні сторони знання» [11, с. 45]. При цьому вірогідне знання має свої ступені та форми, однією з яких є ймовірність [10, с. 45]. Схожу позицію мають О. Г. Шило, Ю. М. Грошевий та О. В. Капліна, стверджуючи, що ймовірний висновок означає відсутність однозначності отриманого судом знання, яке в силу своєї невизначеності не може бути покладено судом у підґрунтя обвинувального вироку [11, с. 180]. Натомість достовірний висновок означає, що він є однозначним, обґрунтованим, тобто вичерпно доведеним під час доказування встановленими в законі процесуальними джерелами та таким, що відповідає встановленій та перевіреній судом сукупності доказів [11, с. 180].

Слід зазначити, що на користь тези про трансформацію

ймовірного знання у вірогідне протягом кримінального провадження також свідчить наявність стадій та мета застосування стандартів доказування у національній практиці. На етапі досудового розслідування знання, безумовно, ймовірні, оскільки можуть не підтвердитися результатами подальших слідчих (розшукових) дій або навпаки доповнитися. Тому на цьому етапі знання можуть оцінюватися як маловірогідні, достатньо вірогідні або з малою чи великою вірогідністю [11, с. 45]. Крім того, кінцеве рішення у кримінальному провадженні приймається на підставі не повного знання, а лише такого його обсягу, який формує внутрішнє переконання, і це призводить до недоцільності подальшого дослідження обставин провадження, оскільки саме такої вірогідності знань вимагає закон для прийняття рішення про винуватість особи у змагальній моделі кримінального процесу» [8, с. 62]. Тобто доказування має за мету отримання вірогідних знань про подію кримінального правопорушення та особу, яка його вчинила. Таким чином, стандарт доказування «поза розумним сумнівом» встановлює критерій ухвалення рішення на підставі вірогідного знання і є несумісним з істиною як метою доказування у кримінальному судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення 29.04. 2021).

2. Степаненко А. С. Стандарт доказування «поза розумним сумнівом» в кримінальному провадженні: дис… канд. юр. наук: 12.00.09 / Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса. 2017. 234с.

3. Теория доказательств в советском уголовном процессе: учебник/ Белкин Р. С. и др. 2-е изд.,испр. И доп. М.: Юрид.лит, 1973. 429 с.

4. Грошевий Ю. М., Стахівський С. М. Докази і доказування у кримінальному процесі: науково-практичний посібник. КНТ. Київ. 2006. 272 с.

5. Нор В. Т. Істина у кримінальному судочинстві: ідея, догма права, реалізація. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2010. №2. С. 1 - 14.

6. Ратушна Б. П.Стандарт доказування як критерій достовірності судового пізнання. Право України. 2012. С. 282-289.

7. Anderson T., Schum D., Twining W.Analysis of Evidence. Cambridge: Cambridge University Press, 2005. 471 p.

8. Слюсарчук Х. Р. Стандарти доказування у кримінальному провадженні: дис… канд. юр. наук: 12.00.09 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2017. 258 с.

9. Словник української мови: в 11 томах / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. Т. 6 (1975). URL: http://sum.in.ua/s/viroghidnyj (дата звернення: 29.04.2021).

10. Шумило М. Є. Імовірність і вірогідність знання у кримінальному провадженні як передумова потреби об'єктивізації результатів доказування. Право України. 2014. №10. С. 44-52.

11. Кримінальний процес: підручник/Ю. М. Грошевий та ін.; за заг.ред. В.Я. Тація, В. П. Пшонки.Х.;Право, 2013. 540 с.

СЕКЦІЯ 7.

ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Безлуцька О.П.
доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін та інноваційної педагогіки,
Херсонська державна морська академія,
м. Херсон, Україна

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ РІЧКОВОГО ТА МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Умови в яких працюють фахівці річкового та морського транспорту в повній мірі можна назвати особливими, а іноді й екстремальними. Особливо тому, що професійна діяльність морських фахівців супроводжується значними психоемоційними навантаженнями, викликаними: обмеженим простором судна; мультикультурним екіпажем; різноманіттям та складністю професійних завдань (іноді пов'язаних з ризиком для життя); обробкою значної кількості інформації; дефіцитом часу під час прийняття рішень; високою відповідальністю за прийняті рішення; ймовірністю піратських атак та ін.

Система психологічного забезпечення фахівців річкового та морського транспорту передбачає три етапи:

Перший етап – психологічна підготовка до роботи в екстремальних умовах. Заходи першого етапу відбуваються у період навчання майбутнього моряка в навчальному закладі. Підготовка до екстремальних умов праці відбувається під час вивчення дисциплін психологічного циклу (проводяться лекційні та практичні заняття спрямовані на ознайомлення здобувачів морської освіти з особливостями діяльності в екстремальних ситуаціях); ментальних тренінгів

(використовуються аутогенні тренування, ідеомоторні і сюжетно-рольові тренування, медітативні методики та ін.) та тренажерної підготовки (наприклад, курси BOSIET, HUET, FOET, тренажер шлюпка вільного падіння).

Другий етап – психологічний супровід на борту судна – включає заходи з психологічного супроводу морських фахівців у період рейсу. Так, деякі морські організації запустили спеціальні проекти покликані надавати допомогу морякам, де б вони не знаходились. Наприклад, Міжнародна благодійна організація моряків (ISWAN) пропонує членам екіпажів скористатися цілодобовою телефонною лінією SeafarerHelp, що є доступною і в мобільних додатках WhatsApp та Viber. Фахівці задіяні у проекті розмовляють англійською, російською, філіппінською, китайською, турецькою, арабською мовами і намагаються допомагати морякам у важких та стресових ситуаціях, незалежно від їх національності та релігійної приналежності чи раси. Крім цього, ISWAN випустила брошури «Психологічний добробут на морі», «Кроки до покращення психічного здоров'я», «Управління стресом та повноцінним сном в морі» що містять прості та зрозумілі рекомендації з подолання стресу на морі. Серед рекомендацій: фізичні вправи, підтримка зв'язку з рідними за допомогою Інтернету, спілкування з іншими членами екіпажу [2].

У свою чергу Міжнародна федерація транспортників (МТФ) та Всесвітній морський університет оголосили про запуск нової програми з навчання екіпажів ключовим навичкам добробуту на борту. Програма професійного розвитку «Морський добробут» (MARI-WEL) надається дистанційно, дозволяючи учасникам проходити її у будь-якій точці світу [1].

Міжнародна благодійна організація «Sailors Society» запустила онлайн-версію своєї програми «Wellness at Sea», яка акцентує увагу на п'яти аспектах здоров'я та добробуту моряків, що можуть вплинути на безпеку судноплавства. Крім того, відповідаючи на прості запитання за допомогою мобільного додатку можна відслідковувати, як змінюється фізичний та емоційний стан протягом рейсу [3].

Міжнародний комітет соціально-побутового обслуговування моряків розробив рекомендації для екіпажів морських суден, що допоможуть тримати себе у формі та боротися зі стресом. Більшість вправ можна виконувати просто в своїй каюті: ходьба, біг на місці, кругові рухи рук та повороти тулуба, присідання. Експерти радять приділяти два рази на тиждень 20 хвилин силовим вправам; три рази на тиждень по півгодини на пластику, віджимання та качання пресу, підтягуванню на поперечині; три рази на тиждень по 20 хвилин аеробним навантаженням (вправи на біговій доріжці, велотренажері або вправи зі скакалкою).

Третій етап – психологічна робота з моряками після повернення з рейсу – передбачає заходи з реабілітації фахівців річкового та морського транспорту після тривалого рейсу, перебування у піратському полоні, проявів булінгу на борту судна та ін. Психореабілітаційна робота з моряками спрямована на відновлення їх професійної придатності; збереження, відновлення або компенсацію порушених психічних функцій та якостей; психосоціальну адаптацію; розвиток психологічного компоненту професійної стресостійкості тощо. В Україні психологічну допомогу морякам пропонують: благодійна організація «Фонд допомоги морякам «Асоль»; медичний центр психотерапевтичного та психологічного консультування «Грація»; волонтерська психологічна служба.

Отже, психологічне забезпечення екстремальної діяльності фахівців річкового та морського транспорту базується на системному підході та має практичну направленість. Спрямоване на мінімізацію виникнення аварійних ситуацій спричинених «людським фактором».

Список використаних джерел:

1. MARI-WEL [Электронный ресурс]. Режим доступу: https://mariwel.wmu.se/

2. SeafarerHelp [Электронный ресурс]. Режим доступу:

SeafarerHelp [Электронный ресурс]. Режим доступу: https://www.seafarerswelfare.org/our-work/seafarerhelp

3. Wellness at Sea [Электронный ресурс]. Режим доступу: https://wellnessatsea.org/

Борисенко А.О.
аспірант,
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Важливо усвідомлювати, що студентоцентризм є складним, багатоплановим явищем і процесом. Студентоцентризм – це активна реакція освітянського середовища на мінливі потреби ринку праці, потреби формування загальних і фахових компетентностей, необхідних не лише для якісного виконання професійних обов'язків, а й для розв'язання життєвих проблем, ситуацій, нагальних проблем державотворення, тощо [1, с. 99].

Застосування принципу студентоцентризму в коледжі – це система навчання, яка ставить студента у центр навчального процесу. Саме навчання сприяє активній участі студента, і прагне прищепити студентам радість від навчання в коледжі та поза його межами.

Таким чином, можна застосовувати термін «навчання, орієнтоване на студента» в основному майже до будь-якого виду навчальної діяльності. Однак, ця навчальна система стосується саме тих, хто навчає та використовує методології навчання, що допоможе студентам розвивати власну думку, винахідливість та необхідні для них вміння навчатись впродовж життя, стратегічними та мотивованими та бути спроможними вчитися поза класом, із здатністю до незалежного розслідування та почуття відповідальності за власне навчання [2].

Цієї мети можна досягти, лише якщо ми визнаємо, що навчальний процес, що здійснюють і студент, і вчитель. Далеко не зменшує роль педагогів, ця педагогічна стратегія підкреслює

їх значення. Завдяки лекціям та іншим методологіям викладання, вчитель забезпечує необхідне змістове навчання.

Лекції, якщо вони добре викладаються, чудові інструменти для розвитку критичного мислення, необхідного на все життя навчання. Завдяки дискусіям у викладач може вказати на подальші сфери інтересів, чим студенти мотивовані займатися далі в класі, як індивідуально, так і в групі, за допомогою бібліотечних досліджень або позакласні роботи.

На практиці, завдяки студентської консультації викладач може направляти студентів у своїй роботі та спрямовувати їх у правильному напрямку.

Головна умова, яку мають усвідомити студенти – взаємодія між викладачем та студентом у класі – це лише один із різних можливих режимів навчання, і що вони також можуть багато чому навчитися на своєму власному досвіді поза класом. Водночас вони не повинні нехтувати цінністю взаємодії між викладачем та студентом. Висвітлюючи при цьому потребу, від студентів участі у навчальній діяльності поза межами в класі, орієнтоване на студентів навчання – це не зведення до мінімуму важливість навчальної діяльності в класі. Викладачам рекомендується експериментувати з альтернативними методами навчання, але не замінювати ними подальше використання ефективних лекції в класів.

Навчання за принципом студецентризму, також не стосується знецінення знань, досвіду та авторитету вчителів, насправді це вимагає більше від нас і спирається на наші джерела творчості, планування, гнучкості та винахідливості [3, с.20].

Принцип студентоцентризму, є суб'єктивним і корисним лише тому, що врешті-решт підтримує розробку навчального досвіду для студентів.

Маючи це на увазі, можна виокремити чотири (з незліченної кількості) принципів студентоцентризму, які слід враховувати при розробці навчальної програми та навчання. Студентоцентризм – це процес навчання, який ставить потреби студентів перед зручностями планування, політики та процедури [2]. Так, розрізняють 4 головні умови реалізації

принципу студентоцентризму, а саме:

Середовище:

–Творче;

–Динамічне;

–Мобільне;

–Емоційно безпечне;

–Пізнавально агітуючи;

Місце:

–Повага до історії

–Збуджує ентузіазм та допитливість ;

–Студенти вірять, що мають вплив.

Оцінювання:

–У формах оцінювання відповідно до навчальних програм ;

–Оцінки зростають відповідно до зростання ступеню розуміння студентів;

–Відображає, ким вони є насправді;

Вибір:

–За змістом і пріоритетом;

–Напрямку своїх робіт в аудиторії;

–У навчальних стратегіях, тощо.

–У темпі та послідовності.

Таким чином, принцип студентоцентризму є системою навчання, що ставить студента у центр навчального процесу. Саме навчання сприяє активній участі студента, і прагне прищепити студентам радість від навчання в коледжі та поза його межами. Крім цього, основними умовами реалізації принципу студентоцентризму є середовище, місце, оцінювання та вибір.

Список використаних джерел:

1. Ільченко А.М. Студентоцентризм як базовий принцип організації освітнього процесу у вищій школі // Вісник ЗНПУ. 2015. №5. С. 99 – 102.

2. Космачева Л. М. Студентоцентрированное образование как условие реализации основных образовательных программ // Вестник РМАТ, 2011. №2. С. 96-99.
3. Rodolfo P. Ang Elements of Student-Centered Learning. Loyola Schools Ateneo de Manila University. 2012. 63 p.

Глухова О.І.
асистент кафедри епідеміології
та інфекційних хвороб,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Потій В.В.
к.мед.н., доцент, кафедри епідеміології
та інфекційних хвороб,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Куницька О.С.
асистент кафедри епідеміології
та інфекційних хвороб,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ОКРЕМИХ ФОРМ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ ТА ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ ДОНЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Дистанційна освіта набула поширення протягом останніх 8-10 років. Університети, загальноосвітні заклади прагнуть залучитись до цієї «винайденої» форми освіти. Враховуючи, що більше людей здобувають другу освіту після здобуття ступеня бакалавра, і все більше студентів прагнуть просувати свою кар'єру пройшовши навчальні дистансійниі курси, тому ринок віртуальної освіти буде продовжувати зростати [1].

Підготовка майбутнього фахівця повинна передбачати традиційні і нові форми самостійної роботи і бути спрямованою на розвиток діалектики мислення, але, дистанційне навчання - це заново винайдений метод навчання, а не новий.

В перші дні дистанційне навчання складалося з заочної

освіти, що транслювалася по телебаченню, курси, колекції відеокасет та касетні записи [2]. Слайд-проектори і мікрофільми дозволили студентам згадувати історію за допомогою фотонегативів. Кабельне телебачення, відеомагнітофони та супутникове телебачення дозволяли студентам брати участь у заняттях у свій час. Інтранет та створення локальних мереж (LAN) та глобальні мережі (WAN) дали можливість студентам досвід дистанційного навчання поза попередньо записаними касетами та фільмами.

Дистанційне навчання означає таку організацію навчального процесу, при якій викладач розробляє навчальну програму, головним чином базується на самостійному навчанні студента, лікаря-інтерна або спеціалізованого фахівця. Таке середовище навчання характеризується тим, що учень в основному, а часто і зовсім відділений від викладача в просторі або в часі. У той же час, що навчаються і викладачі мають можливість здійснювати діалог між собою за допомогою засобів телекомунікації [3].

Даний вид навчання відносяться по суті до інших параметрами дидактичного процесу. Вони можуть забезпечити досягнення необхідних цілей навчання, якщо буде в наявності необхідна для цього матеріально-технічна база, а викладачеві нададуть право вибору організаційної сторони навчання, тобто форми (або види) занять. Освітній же процес при такому виді навчання складається, як правило, з послідовно чергуються періодів контактного і неконтактного часу. Тривалість їх різна. У деяких випадках контактний період в процесі навчання може взагалі бути відсутнім.

Далеко не будь-яку професію можна успішно освоїти дистанційно. Медична наука, наприклад, річ і без того надзвичайно складна, а отримання медичного диплома накладає ще й величезну відповідальність. З одного боку, медична освіту вимагає засвоєння дуже великого обсягу теоретичного та практичного матеріалу. З іншого боку, дистанційне навчання медичних професій в значній мірі ускладнюється відсутністю можливості дати студенту

практичну сторону справи [4]. Учням медичних вищих навчальних закладах доводиться чимало практикуватися, перш ніж вони отримають свої довгоочікувані дипломи. Випустити з навчального закладу "чистого" теоретика недозволено, знову ж через високу відповідальності перед людьми, чиї життя і здоров'я будуть від нього залежатиме. Обидва ці фактори - обсяг знань і необхідність в практиці, ставлять дистанційне навчання медичних професій, фактично, на грань неможливого. Проте, в деяких країнах, таких як Італія, Німеччина, Чехія, Іспанія, вже існує цілий ряд університетів, готових приймати студентів саме на цю форму навчання.

На кафедрі епідеміології та інфекційних хвороб Донецького національного медичного університету застосовуються такі добре відомі форми навчання, як лекції, семінари, практичні заняття, науково-дослідницькі роботи, заліки, іспити, консультації та самостійна робота. Всі вони з певною специфікою мають місце і в дистанційному навчанні.

Лекції є одними з найважливіших форм навчальних занять і складають основу теоретичної підготовки студентів та інтернів медиків. Лекції повинні стимулювати активну пізнавальну діяльність учнів, сприяти формуванню творчого мислення.

У методичному відношенні лекція являє собою систематичне проблемний виклад навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмета. Систематичний курс лекцій, в якому послідовно викладається матеріал за навчальною програмою, включає, традиційно, ввідні, настановні, ординарні, оглядові та заключні лекції, загальні вимоги до яких в дистанційній освіті зберігаються. Це перш за все науковість, доступність, єдність форми і змісту, органічний зв'язок з іншими видами навчальних занять.

Семінари є активною формою навчальних занять і широко використовуються при викладанні всіх медичних дисциплін. Семінари будуються, як правило на основі живого творчого обговорення, товариської дискусії з даної тематики. Насправді, як вказують багато педагогів, основний недолік

семінарських занять в даний час полягає в пасивності слухачів, у створенні видимості активності шляхом попереднього розподілу питань і виступів, у відсутності справді творчої дискусії.

Проводяться семінари в дистанційній формі навчання за допомогою комп'ютерних відео - і телеконференцій. У педагогічному аспекті відеоваріант нічим не відрізняється від традиційного, так як учасники процесу бачать один одного на екранах моніторів комп'ютера.

Таким чином, підготовка майбутнього фахівця повинна передбачати традиційні і нові форми роботи з навчальним матеріалом при цьому акцент на підвищення дистанційної освіти висуває додаткові вимоги до всього науково-педагогічному складу кафедри, який повинен домогтися того, щоб вміло проведеними лекціями і семінарами сформувати потреба у інтернів і курсантів в систематичному дистанційному навчанні.

Дана форма навчання забезпечує не тільки повноцінне засвоєння програмного навчального матеріалу і отримання додаткової наукової інформації, але і сприяє самоосвіті, що лежить в основі підготовки висококваліфікованого фахівця майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Бабінцева, Л. Ю. Дистанційне навчання як важлива складова безперервного професійного розвитку / Л. Ю. Бабінцева // Актуальні питання фармацевтичної та медичної науки та практики. – 2007. - Вип. 18 . - С. 70-73.

2. Вороненко Ю. В. Дистанційне навчання в режимі on-line: нові можливості для професійного розвитку, нові перспективи / Ю. В. Вороненко, І. С. Зозуля // Укр. медичний часопис. – 2011. - № 3. – С. 26.

3. Косовська, Т. М. Дистанційне навчання - нові можливості для професійного розвитку / Т. М. Косовска // Медична освіта. - 2012. - № 4. - С. 73-76.

4. Организация дистанционного обучения в условиях интеграции вузов //Высшее образование сегодня. - 2005. - № 3. - С. 24-29.

Мартиненко О.П.
кандидат філософських наук,
докторант кафедри філософії,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

ПОСТСЕКУЛЯРНИЙ ДИСКУРС ЯК ДЖЕРЕЛО НОВОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПАРАДИГМИ В ДІАЛОЗІ РЕЛІГІЇ ТА НАУКИ

Актуальною проблемою філософії науки сьогодні постає діалог науки і релігії на ціннісному полі західноєвропейської культури, де чітко виявляє себе феномен постсекуляризму. При цьому, як зазначає Ю. Габермас, секуляризація не втратила значимості в «постсекулярному суспільстві» [5, с. 61-62]. Ще 2001 року він акцентував увагу на тому, що суспільство змінилося, а дискурс – ні. Т. Сунайт, аналізуючи феномен постсекулярної культури, констатує, що «постсекуляризм Габермаса – це інтелектуальна побудова й запрошення до діалогу, а не опис уже нового й оформленого постсекулярного типу культури» [3, с. 143]. Отже, суть проблеми можна виразити у вигляді запитання: «Чи справедливо говорити про існування на межі XX і XXI ст. постсекулярного дискурсу?

Історичну зумовленість дискурсу як соціокультурного феномену дослідив Мішель Фуко, виклавши свої результати у монографії «Археологія знання» [4]. Вчений починає оперувати такими поняттями, як “дискурсивне поле” і “дискурсивна практика”. Дискурсивне поле – синтез інтелектуального і соціального поля, де соціальна дія стає причиною переходу в той або той вид діяльності – дискурсивну практику. Інтелектуальне поле можна трактувати як певну формальну потенцію, що має здатність до розвитку, збагачуючись за рахунок соціальної дії. М. Фуко звернув увагу на дискурсивну сумісність – комунікацію смислів, які пов’язують людей однієї доби. Наприклад: «Якісні описи,

біографічні розповіді, виокремлення, інтерпретація і зіставлення симптомів, висновки за аналогією, дедукція, статистичні оцінки, експериментальні верифікації та безліч інших форм висловлювань – ось що ми можемо виявити у XIX столітті в дискурсі лікарів. Який зв'язок між ними, яка їхня потреба один в одному? Чому ці висловлювання, а не інші?» [4, с. 112]. У такий спосіб М. Фуко вказує на певні чинники, які єднають людей однієї професії, одної доби.

За аналогією, можемо звернутися до середньовічного наукового дискурсу, де уявлення про місце розташування нашої планети – центр Усесвіту – єднало людей. Світ середньовічної людини був теоцентричним, Слова "Бог" і "Диявол" означали геть не те, що нині. М. Фуко звертає увагу, що досліджуючи тексти інших епох, сучасник має змогу розпочати концептуальні "розкопки" минулих значень, стати "читачем", – "археологом знання", – відновивши на короткий час дискурс минулої доби. Отже, текст – це "дрімаючий" до певного часу дискурс, а прочитаний текст – це вже власне дискурс [див.: 6, с. 179]. Цю думку можна розвинути, змінивши вектор історичної спрямованості з минулого у майбутнє.

Значимим концептом постмодерністської філософії стала "смерть суб'єкта". Цей вислів виріс із ніцшеанського "Бог мертвий", що трансформувався відтак у "смерть автора". В сучасній дискурсивній філософії все це призвело до своєрідного народження читача. «На зміну пласкої й однозначної фігури автора приходить багатовимірна постать читача-інтерпретатора» [6, с. 180].

Звернімо увагу на те, що крім актуальних текстів завжди існували потенційні. У будь-яку добу частина "культурного коду" залишається непрочитаною. Це не лише тексти, які з різних причин втрачені для сучасності. Це можуть бути ті самі тексти, що раніше були лідерами з "прочитання". Нові смисли можуть приховуватися між рядків неодноразово прочитаного тексту, стати актуальними в іншу добу, завдяки новому дискурсу, який дозволяє "читати" інакше. Так, у 1975 році французький лінгвіст і філософ П. Серіо здійснив новітню

“екзегезу” – дискурсивний аналіз радянського когнітивно-текстуального поля. Політичний дискурс СРСР у його розумінні – зріз особливої радянської ментальності й знеособленої ідеології [див.: 2]. Вчений показав, що радянський тип дискурсу використовував особливий тип комунікації, специфічну граматику й правила лексики, створюючи «дерев’яну мову» [1, с. 671]. Така постановка змістових акцентів розвиває уявлення про світогляд “читача” як активний процес конструювання реальності.

На цей момент варто звернути увагу – нове уявлення про “реальність” стало змістом лінгвістичного повороту у філософії ХХ ст. «Аналіз мови приводить філософів до ідеї конструювання “потенційних світів”. Осмислення процесу створення потенційного інтелектуального світу, сповненого творчої свободи та інтелектуальної естетики, вступило у конфлікт з уявленнями про одиничну цілісність справжньої реальності. Ідея приписувати дискурсу здатність будувати реальне стає живим нервом гуманітарних дискусій, захоплюючи уми лінгвістів, психологів, літературознавців, антропологів, філософів. Тепер інтерес викликає конструювання реальності, що виникає знову і знову в мовах культур» [6, с. 180]. Дискурс – це “мова у мові”, тобто певна лексика, семантика, прагматика і синтаксис, які показують себе в актуальних комунікативних актах, мові, текстах.

Отже, якщо дослідити у цьому контексті поняття “постсекулярний дискурс”, то можна вийти на ту гаму комунікативних значень, яку задає другий член словосполучення – інтерпретація нової реальності – потенційний конструкт, здатний утілитися через особливе прочитання “читача”. Безумовно, феномен постсекулярного дискурсу існує в інтелектуальному й соціальному полі. Це той “дрімаючий текст”, який потрібно прочитати, щоб виявити. Якщо Ю. Габермас фіксує існування «постсекулярного суспільства», то, напевне, постсекулярний дискурс так само повинен існувати. Постсекулярне суспільство – носій постсекулярної свідомості, джерело неформалізованого

постсекулярного дискурсу. У разі формалізації дискурсу є підстава говорити про виявлення постсекулярної парадигми в діалозі релігії та науки.

Список використаних джерел:

1. Гутнер Г.Б. Дискурс. *Новая философская энциклопедия. В 4 томах.* 2010. Т.1. М.: Мысль, 2010. С. 670-671.
2. Серио П. Как читают тексты во Франции. *Квадратура смысла. Французская школа анализа дискурса*. 1999. Москва. С. 12-53.
3. Сунайт Т. Секуляризация как проблема теории и истории культуры: дис. ... кандидата культурологии: 24.00.01 / С.-Петерб. гос. ун-т. Санкт-Петербург, 2016. 162 с.
4. Фуко М. Археология знания. СПб.: ИЦ «Гуманитарная Академия»; Университетская книга, 2004. 416 с.
5. Хабермас Ю. Модерн – незавершенный проект. *Вопросы философии*. 1992. № 4. С. 40-51.
6. Ярославцева И.П. Теория дискурса и специфика современного философского дискурса. *Известия Южного федерального университета. Технические науки*. 2005. vol. 53, №. 9. С. 176-181.

Прозоровська І.М.
викладач англійської мови,
Черкаський державний бізнес-коледж
м.Черкаси, Україна

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, який сприяв глобалізації; змусив міняти традиційні методи і підходи у викладанні іноземної мови, особливо англійської мови, як передової в світі. Майбутні спеціалісти починають все більше розуміти значення конкуренції на ринку праці. Саме тому, вони змінюють своє відношення до мови, яку потрібно вивчати, тобто мотивація, яка виникає у них у цих умовах, є запорукою взаємного успіху, як з боку студента, так і з боку викладача. Тому, з рештою цей процес полегшив працю викладача, і крім мотивованих студентів, він отримав набір інструментів для цього – інтернет-ресурси, електронні підручними, відео-, аудіоматеріали тощо.

У цій статті ми розглянемо сучасні методи, як зробити викладання іноземної мови ефективним у сфери професійної підготовки майбутніх спеціалістів.

По перше, різноманітні ресурси, які є тепер у розпорядженні викладача, полегшують процес підбору найкращих ресурсів. По друге, вони дають змогу звузити вивчення іноземної мови до того мінімуму лексичних одиниць, граматичних явищ, вмінь та навичок, необхідних у подальшій професійній сфері. Звісно, що пріоритетним завданням є навчити студентів спілкуватися іноземною мовою, тобто комунікативний підхід є одним з найголовніших. Але, щоб вийти на рівень спілкування, потрібно підготувати певну лексичну та граматичну базу. Викладачу потрібно визначити перелік тем курсу, які будуть найкориснішими. До тем підібрати певні аутентичні тексти, опрацьовуючи які, студенти оволодіють достатньою кількістю лексичних та граматичних

явищ. Студенти можуть навіть самі шукати та пропонувати такі тексти. На думку Райлянової В.Е. «тексти мають відповідати ряду вимог: пізнавальної та комунікативної цінності, їх інформативності, прагматичної змістовності, тематичного співвідношення для тих, хто навчається» [1]. Роботу з лексикою можна урізноманітнити всіма можливими способами – використання флешкарток, вправи на словотворення; на підбір синонімів, антонімів, опрацювання сталих виразів тощо. До курсу слід включити розділ письма – а саме, складання ділових листів, певних документів, тобто все те корисне, що буде потрібно у певній професійній діяльності. Певну увагу слід звертати на розвиток навичок сприйняття мови на слух – тобто прослуховування аудіоматеріалів та перегляд відеоматеріалів з подальшим їх обговоренням.

Запорукою успіху у розвитку навичок спілкування є інтерактивне навчання. А. Циркаль визначає «інтерактивне навчання» як «взаємодію викладача та студента в процесі спілкування та навчання з метою вирішення лінгвістичних та комунікативних завдань. Інтерактивна діяльність включає організацію та розвиток діалогічного мовлення, спрямованих на взаємодію, взаєморозуміння, вирішення проблем, важливих для кожного із учасників навчального процесу» [2]. Інтерактивне навчання реалізується за допомогою рольових ігор, бесід, диспутів, проектів, презентацій, складання бізнес планів, творчих заходів, конкурсів, онлайн спілкування з носіями іноземної мови тощо.

Висока ефективність занять здійснюється через індивідуальну, парну та групову (командну) форми роботи. Куца С. виділяє найефективніші форми парної та групової роботи:

- «внутрішні (зовнішні) кола (inside/outside circles);
- мозковий штурм (brain storm);
- читання зигзагом (jigsaw reading);
- обмін думками (think-pair-share);
- парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші» [3].

Дуже важливо на початку курсу провести діагностику знань студентів для того щоб виявити певні прогалини у всіх необхідних аспектах володіння іноземною мовою. Персоналізація навчання є складовою подальшого успіху. Для обох і студента, і викладача буде зрозумілим, що треба підтягнути, так би мовити вирівняти, щоб через певний час група студентів вийшла на певний рівень, який буде задовольняти потреби ефективної роботи і тим самим працювати на загальний успіх. Також студент відчує зацікавленість викладача у його роботі, що в більшості випадках спрацює на посилення його мотивації.

Слід також зазначити такий аспект, як постановка мети, викладач повинен окреслити студенту той результат, який він досягне, опанувавши той, чи інший обсяг матеріалу.

Отже, успіх викладання іноземних мов в умовах сучасних реалій залежить в першу чергу від викладача, його професіоналізму, методів, які він обере в своїй роботі. Діагностика початкових знань, з подальшою їх корекцією та персоналізацією сприятимуть мотивації студентів як запоруки майбутнього успішного результату. Надзвичайно важливо визначити перелік тем, які будуть вивчати студенти, як найкорисніші і потенційно спрямовані на потреби майбутньої професії, зосередившись на якості знань, а не на кількості. Розвиток комунікації студентів краще будувати на засадах «інтерактивного навчання».

Список використаних джерел:

1. Райлянова В.Э. Аспекты преподавания иностранного языка по специальности. *Актуальні проблеми викладання іноземних мов для професійного спілкування* : Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 6-7 квіт. 2012 р. : У 3 т. – Т.2. Д. : Біла К.О., 2012. С.37-38.

2. Циркаль А.Ю. Огляд найбільш цікавих інтерактивних методів на заняттях англійської мови [Электронный ресурс]. Режим доступу: http://confesp.fl.kpi.ua/

sites/default/ files/cirkalayu_stattya_onlayn.pdf

3. Куца С. Сучасні методи викладання іноземних мов [Электронный ресурс]. Режим доступу: http://oldconf.neasmo. org. ua/node/757

Савченко Ю.В.
аспірант 2 курсу спеціальність 011,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
м. Умань, Черкаси

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Варто почати з того, що право дитини на освіту (в т.ч. дошкільну) є невід'ємним та абсолютним. Це — надбудова соціальної держави. Окрім того, супутні фактори, як-от : фізико-інтелектуальний розвиток, рівень психологічної та розумової резистентності не повинні впливати на процес соціалізації.

Проблемі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти приділяли увагу О. Богініч, Н. Голота, О. Коваленко, І. Зязюн, С. Русова, Г. Бєлєнька тощо.

Інклюзивне суспільство ототожнюється із повноцінною та комплексною залученістю у процес соціалізації суспільства. За таких умов, кожна дитина є активною персоналією. Необхідно відмітити, що це є можливим лише у випадку визнання її потреб, бажань та почувань. Інклюзія — спосіб створити умови для розвитку на засадах рівності та поваги до людських прав незалежно від похідних обставин.

Інклюзивне виховання залежить від ставлення до дитини та обрання певних концепцій взаємодії. У цьому випадку, саме на вихователя покладається обов'язок налагодження контакту із інклюзивними дітьми. Процес соціальної взаємодії у закладах дошкільної освіти повинен базуватися на ідеях суспільно-навчальної респонденції. Так, вихователь повинен слідкувати за недопущенням дискримінації : важливо пояснити та впровадити презумпцію рівності для усіх дітей із врахуванням особливих потреб певної категорії дітей [1].

Відтак, майбутній вихователь закладу дошкільної освіти повинен будувати взаємодію із дітьми, виходячи із ідеології згуртованості. Потрібно розуміти, що певні відмінності не слугують сигналом до розшарування на різні соціальні групи. Навпаки, інклюзія передбачає сприйняття особливих потреб як прийнятний соціальний фактор.

В той же час, в умовах інклюзивного середовища вихователю необхідно пояснити, що індивідуальні потреби вихованця закладу дошкільної освіти повинні бути узгоджені та вирішені шляхом поєднання різних темпів та підвидів навчального процесу. Дошкільній освіті має кореспондувати продумана стратегія, що включатиме в себе планування, організаційно-розробницькі ідеї, ресурсно-матеріальне забезпечення процесу соціалізації дітей з особливими потребами [2].

Ідеологічно, інклюзивні діти мають бути забезпечені усіма необхідними допоміжними засобами, що гіпотетично можуть стати в нагоді під час процесу виховання та кооперації з однолітками. Логічно, що подібний член суспільства має право на гарантію поваги та емпатії до його персони. До того ж, за умови вірної та виваженої позиції вихователя між ровесниками (незалежно від їх соціально-особистісного статусу) може виникнути порозуміння та дружні стосунки.

Водночас, підготовка майбутніх вихователів повинна відбуватися на засадах інклюзивного підходу. Останній передбачає проєкцію таких кондицій, за яких виховний процес є універсальним та однаковим для кожного, а інклюзивні діти отримують додаткову протекцію від антигуманних проявів щодо них з боку однолітків та інших представників суспільства. Вихователь повинен усвідомлювати, що концептуальна комунікація із ровесниками є причиною соціалізації подібної дитини : це впливає на соціально-емоційний, когнітивно-мовний та психологічний підтекст їх розвитку. Ровесник, що спілкується із інклюзивною дитиною, формує певні уявлення про особливості її персони та характеру. Це важливо з точки зору подальшого ставлення до

таких осіб у суспільстві, адже основи особитісних переконань формуються на етапі дошкільного виховання [3].

Окрім того, вихователь повинен здійснювати постійний аналіз інтересів дітей з особливим потребами. У такому випадку, можна примножити та удосконалити унікальні вміння та здібності окремого індивіда. Акцент на позитивних якостяях інклюзивної особистості — запорука підтримки її інтересів та заохочення її становлення. Дитина, що відчуває підтримку власних позитивних якостей, здатна швидше знайти спільну мову із представниками її соціального угруповання.

Важливо навчити дітей дошкільного віку, із котрими навчаються інклюзивні діти, толерантно та гуманно ставитися до особливостей їх поведінки, мотороки та поведінкових реакцій. Відповідно до Листа МОН «Щодо організації діяльності інклюзивних груп в закладах дошкільної освіти» № 1/9 -691 від 13. 11. 2018 р., доцільною є інтеграція та культивація дружніх відносин між дітьми одного соціального середовища. Навчання взаємодії — ще один обов'язковий елемент, що має підтримуватися вихователем. Тлумачення ідей чуйності — основа спілкування не лише в умовах дошкільно-освітянського процесу, але й загальносоціальних тенденцій [4].

Фактично, вихователь інклюзивного представника дошкільної освіти повинен більш повноцінно розуміти людську (а особливо — дитячу) психологію. Специфічність методологічних основ навчання впливає на розуміння персоналії дитини, її очікувань та індивідуальних переконань. Більше того, у такий спосіб дитина соціалізується : адже розуміє, що її особливості не є перешкодою до комунікативного сприйняття.

Необхідно констатувати, що спілкування із інклюзивними дітьми створює необхідність більш повноцінного погляду на потреби такої персони, її погляди та міркування щодо соціального влаштування. Супутніми вимогами до вихователя, відтак, можна назвати : заходи із персональної та соціальної адаптації дитини; фізичну підтримку особистості; використання психологічних методик впливу на соціальне

середовище; співпраця із професійними фахівцями (психологами, терапевтами тощо) задля створення індивідуального клімату для дітей з особливими потребами.

У Саламанській декларації від 10.06.1994 р. на вихователя закладу дошкільної освіти покладено обов'язок пошуку ідеальної моделі навчання, влаштування інтерактивних заходів та мобілізації дітей різного статусу задля створення «м'яких умов» інклюзивним дітям. Саме амортизаційна складова, яку здатен забезпечити наставник дитячої соціальної групи, впливає на формування персональних орієнтацій індивіда з особливими потребами в подальшому. Участь дітей має ґрунтуватися на ідейності, залученості у процес та сприйняттю інформації : за таких умов, потреби дітей дошкільного віку (разом їз їх бажаннями) будуть повністю задоволені [5].

Мета функціонування інклюзивного закладу дошкільної освіти — забезпечення умов для виховання на принципах ефективності, рівності та спільності зусиль. Останнім передбачено, що вихователь та діти (в тому числі, інклюзивні) формують сталу ієрархічну одиницю, що іменується групою людей. Окрім цього, її доповнюють члени родин — неабиякого значення у формуванні гідного ставлення до дітей з особливими потребами набуває процес сприйняття таких осіб усіма дотичними представниками суспільства. На додаток, інклюзивна дитина має бути забезпечена допомогою на випадок виникнення несприятливих/контраверсійних суспільних ситуацій.

Вихователю важливо донести до учнів ідею соціально-орієнтованого ставлення до оточення. Досвід, отриманий внаслідок комунікації з інклюзивними вихованцями, повинен сприяти формуванню неупередженого та антидискримінаційного ставлення до їх персоналії. Заклад дошкільної освіти повинен надавати освітні послуги незалежно від індивідуальних особливостей дитини. Примітно, що інклюзивність надання послуг дошкільної освіти є одним із субінститутів, що генералізує суспільну свідомість та ставлення до дітей з особливими потребами на рівні

демократичного суспільства [6].

Згадана раніше Саламанська декларація від 10.06.1994 р. у п. 16 акцентує увагу не лише на принципі рівності як базовому принципі соціалізації, але й як елементі інтегрованого суспільства, що є попередником інклюзії та повним антагоністом сегрегації. Відповідно, вихователі повинні отримувати комплексні знання щодо основ соціально-професійної та персональної карти потреб інклюзивних дітей. У п.20 Саламанської декларації наголошується на обов'язковості забезпечення прав, свобод, інтересів дітей з особливими потребами задля досягнення ними незалежного, самостійного та повністю дорослого життя.

Додатково, на вихователя має бути покладено обов'язок визнання непересічності, індивідуальності та своєрідності потреб інклюзивних дітей дошкільного віку. Ідеальна модель – – забезпечення дітей з особливими потребами відповідною підтримку під час стандартного навчання та виховання. Важливо пам'ятати, що саме інклюзивні діти потребують допомоги під час використання загальних принципів комунікації. Доцільним виступає ведення моніторингу : наприклад, засвоєнння слів, матеріалу; зацікавленість дитини у пізнавальний процес, її бажання виявляти активність у соціальному середовищі (соціалізуватися) тощо [7].

Отже, системні особливості підготовки вихователів закладів дошкільної освіти формуються на засадах комплексної емпатії до інклюзивних дітей, бажанні віднайти ідеальний варіант комунікації між дітьми з різними соціально-особитісними можливостями та повазі до невід'ємних людських прав незалежно від супутніх обставин. Процес спілкування з дітьми із особливими потребами має ґрунтуватися на ефективності, рівності та дружніх стосунках.

Список використаних джерел:

1. Бєлєнька Г. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу : Київ,

2011 р. (монографія). – 320 с.

3. Середовище, що належить дітям : порадник для педагогів закладів дошкільної освіти, UNICEF (Київ, 2019) // Режим доступу : https://www.unicef.org/ukraine/sites/unicef.org.ukraine/files/2020-04/seredovysche_06.04.pdf

4. Інклюзивне навчання : МОН, методичні рекомендації // Режим доступу : https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya

5. Лист МОН «Щодо організації діяльності інклюзивних груп в закладах дошкільної освіти» № 1/9 -691 від 13. 11. 2018 р. // Режим доступу : https://mon.gov.ua/ua/npa/list-mon-shodo-organizaciyi-diyalnosti-inklyuzivnih-grup-v-zakladah-doshkilnoyi-osviti

6. Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки Дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами № 995_001-94 від 10.06.1994 р. (Саламанка, Іспанія) // Відомості Верховної Ради // Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text

7. Педагогічна майстерність / І.А. Зязюн, Л.В. Карамушка, І.Ф. Кривонос : Київ, 1997. – 349 с.

8. Русова С. Дошкільне виховання : Київ, 1996 р.– С. 34-184.

Черевко О.В.
магістр психології та
маркетингу, аспірант,
Національний Авіаційний Університет
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ У СТАРШОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

Сфера духовного розвитку в Україні є найбільш важливих сфер психологічного здоров'я населення. Саме від неї залежить ефективність роботи і можливість самореалізації кожної людини. Сучасні інноваційні технології та наукові відкриття дозволяють по новому подивитись на фактори, які впливають на становлення та розвиток особистості, і на сам перед формування її духовної складової, від якої залежить не тільки теперішній розвиток людства, але і розвиток та спосіб життя майбутній поколінь.

Враховуючи активне використання інноваційних та інформаційних технологій у ідеологічних цілях, дуже важливим є не тільки збереження своєї самобутності і системи цінностей, але і розуміння алгоритмів їх формування для кожної людини та суспільства в цілому. Саме у старшому юнацькому віці особистість формує свої ідеали та життєві цілі, які обумовлюють рівень її домагань та цілеспрямованість до їх досягнення [1]. Усесторонній інформаційний вплив з джерел ЗМІ та інтернет ресурсів впливає не лише на її систему цінностей, але і на спосіб життя. Тим паче, сучасна наука перебуває у стані кризи, адже не зважаючи на активність використання технологій маніпуляції свідомістю з використанням нейролінгвістичних технологій програмування свідомістю. Існує неврахований фактор, який блокує будь яких негативний вплив на свідомість, виконуючи захисний механізм по збереженню психічного здоров'я та духовної культури особистості.

Загально відомо, що основним підґрунтям формування людських цінностей, когнітивної карти свідомості з низкою вірувань та переконань, а також цінностей є життя у певній інформаційній та соціальній середі, у якій людина переймає та засвоює цінності та погляди оточуючих [2].

Це бачення людської свідомості, яке досі панувало у науковому уявленні щодо формування людської особистості, на жаль не дає повної картини розуміння існування явища нонконформізму, при якому людина володіючи вродженими лідерськими якостями та духовно-ціннісною самодостатністю, самостійно слугує взірцем, та прикладом для наслідування для оточуючих. Що наводить на думку, про існування передачі духовного досвіду і системи цінностей не тільки через інформаційно-соціальний фактор середи, у якій людина розвивається, але і через генетично-психічний рівень.

Для поглиблення у розуміння природи духовних цінностей людини та її першооснов, дуже важливим є перегляд розуміння природи людської психіки та свідомості.

Перш за все важливо зазначити, що значущим фактором є генетичний аспект, у якому людина наслідує якості характері, погляди, цінності завдяки прямому отриманні них, внаслідок генетики, яка обумовлює нейрофізіологічний фактор, який задає можливості для певного рівня сенсорного, інтелектуального та когнітивного світосприйнятя. Адже володіючи високим інтелектуальним рівнем обумовленим нейрофізіологічно, людина прийде до тих самих висновків та форм світосприйняття, що і її батьки та пращури [3].

Тим паче, генетична модель хоча і має під собою найбільшу частину обґрунтування формування системи цінностей, на які вже накладається фактор виховання та соціально-інформаційного коригуючого впливу. Але тим не менш, загальновідомим є факт існування дітей, які будучи близькими родичами, обирають для орієнтиру різні моделі когнітивної картини реальності та мають дуже різні картини світобачення, які виходять за межі можливостей корекційного впливу соціально-інформаційної середи, на світогляд людини.

Існуюча наукова проблема розуміння цього явища, можлива за рахунок розширення уявлення, щодо природи свідомості, яку з урахуванням знать щодо існування колективного несвідомого, і новітніх наукових відкриттів, доцільно перевести на рівень енергетично-польового явища.

Цей погляд на предмет дослідження явища, дозволяє не лише обґрунтовано осмислити природу існування колективного несвідомого, з можливістю передачі досвіду, поглядів та переконань і їх засвоєння на інтуїтивному рівні, але і вирішити кризу наукової неспроможності повністю обґрунтувати природу людської свідомості та психіки, в контексті її взаємодії з електро-хімічними процесами мозку. Які, самі по собі, за думкою ведучих світових нейрофізіологів слугують лише ретрансляторами, які уловлююсь сигнал психічної та духовної природи, та перетворюють його на рівень електрохімічної, нейронної та інших видів активності, що і дозволяє свідомості керувати фізичним тілом.

Цей інноваційний підхід, одразу вирішує проблеми, які стоять не тільки перед розумінням природи духовності людини, та можливості існування інтуїції та таких понять як совість, яка обумовлює внутрішню сили людини, першооснову її цінностей через взаємозв'язок з колективним несвідомим і надсвідомим. Але на сам перед і вирішує проблеми дослідження свідомості з позиції нейрофізіології, моделі якої не можуть повністю претендувати на достовірність по причині виявлення наукою явища нейропластичності. Існування якої, і можливість психосоматичної зміни фізіологічного стану організму вказує на динамічність системи як нейрофізіології, так і фізіології людини, наштовхуючи на логічні висновки, щодо вторинності нейрофізіології відповідно до свідомості, яка слугує як джерелом зародження життя і можливості його самоорганізації, так і структурою, яка має польову частотно-енергетичну природу, що дозволяє створити підходи її безпосереднього вивчення, обходячи суб'єктивний фактор видимих людських проявів. Виводячи психологічну і низку пов'язаних з нею наук на нову сходинку наукових знань XXI століття.

Список використаних джерел:

1. Смірнов С. Д. Світ образів і образ світу. Як парадигма психологічного мислення // Світ психології 2003.- № 4 (36) .- С. 18-31.

2. Рашкофф Д. Медіавірус! Як поп-культура таємно впливає на вашу свідомість - М .: Ультра.Культура, 2003 - 368с.

3. Савельєв. С.В. Стереоскопічний атлас мозку людини - М .: AREA XVII, 1996. - 352 с.

СЕКЦІЯ 8.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Краєвська Г.О.
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
відділу проблем формування
соціального капіталу,
Інститут демографії та соціальних
досліджень ім. М.В. Птухи НАН України
м. Київ, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ОТГ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Сучасна парадигма управлінського розвитку громад за якої їх жителі є лише споживачами різноманітних послуг не відповідає наявним викликам, пов'язаним із реформою місцевого самоврядування і територіальної організації влади та станом економіки самих громад. Ця парадигма може бути виправданою за умови високоефективного менеджменту та наявності достатніх ресурсів для розвитку. Такі можливості є далеко не в усіх громад в Україні. Часто органи місцевого самоврядування мають проблеми з ефективним виконанням своїх функцій без залучення жителів до забезпечення розвитку громади (спільне прибирання громадських місць, узбічь, очищення доріг від снігу, ремонт освітніх закладів тощо). Тому технології управлінського менеджменту та його професійні компетенції мають корегуватися відповідно до сучасних викликів і трансформацій в адміністративно-територіальному управлінні та суспільному розвитку.

В сучасних умовах в управлінні громадами виникає необхідність застосування технологій залучення населення до

їх розвитку та формування соціального капіталу шляхом виявлення індивідуального потенціалу кожного з членів територіальної громади та внутрішньогромадівських груп, розробки системи мотивації їх участі. Стимулювання активності громадян до взаємодії як механізм розвитку соціального капіталу має передбачати формування мети і завдань, які б об'єднували її жителів. В першу чергу потреб в робочих місцях, доходах, якості соціальних послуг, соціальному захисті. Це дасть змогу підвищити індивідуальну відповідальність та готовність до взаємодії, напрацювати соціальні контакти та довіру. Необхідно слідкувати за проявом ініціатив громадян та підтримувати їх. Це може стати основою для зміцнення довіри до місцевої влади. Благоустрій та розвиток місцевої інфраструктури є тими сферами діяльності, які мають успішні практики реалізації спільними зусиллями жителів територіальних громад на чолі із їх керівництвом. Практику участі та спільної дії потрібно поширювати й на інші напрями розвитку громади.

Слід зазначити, що засоби та інструменти розвитку соціального капіталу відрізнятимуться залежно від рівня урбанізованості територіальної громади. В містах із формалізацією сусідства та руйнацією первинної соціалізації вони відрізнятимуться від сільських територіальних громадах, а в ОТГ, які часто об'єднують міста та села існує необхідність використання територіально диференційованого підходу до розвитку соціального капіталу. Наявний рівень соціального капіталу в громаді є ще однією критеріальною ознакою вибору заходів його подальшого розвитку. За умов розвиненого соціального капіталу більшість жителів територіальної громади є активними та ініціативними людьми, які вірять в свої сили та беруть відповідальність за свої вчинки. Це забезпечується наявністю довіри, практики взаємодії на основі конструктивних соціальних норм.

П. Бурдьє визначає соціальний капітал як продукт діяльності колективу зі встановленою часткою відповідальності його членів. Тому для розвитку соціального

капіталу потрібно сприяти задіянню якомога більшої кількості жителів громади через стимулювання створення органів самоорганізації та діяльності депутатського корпусу. За твердженням Дж Коулмена Соціальний капітал є особливою формою відносин, що супроводжується нагромадженням двосторонніх очікувань та зобов'язань [1, с. 138.]. Сприяти цьому може середовище довіри, яке формується за умов дотримання законності та етичності поведінки. Перший крок у цьому напрямі здійснено у 2016 р. Урядом було затверджено Постанову № 65 Про затвердження Правил етичної поведінки державних службовців, яка втратила чинність 2017 р. На сучасному етапі розвитку держави питання етики державних службовців регулюються законами «Про запобігання корупції» та «Про державну службу». В ЄС правила етики та поведінки державних службовців детально опрацьовані у положеннях Модельного кодексу поведінки для державних службовців [2]. Цей акт сприяв не лише прийняттю національних кодексів, а й створенню спеціальних державних інституцій з проблем етики, впровадженню етичної освіти тощо. На основі даного Модельного кодексу на сьогоднішній день багато країн (Великобританія, Австралія, Франція, Канада, Іспанія, Нідерланди, Нова Зеландія, Швеція) вже ввели в дію Етичні кодекси (кодекси поведінки) державних службовців. У Великобританії проблеми етики та ефективності державної служби вирішувалися ще 30 років тому через десятирічну програму «Громадська хартія», яка була орієнтована на високі стандарти державної служби зі встановленням стандартів державних послуг у 40 галузях.

Сприятиме зростанню довіри наявність місцевих засобів комунікації, які будуть доступними для всіх вікових категорій жителів громади та платформи для прозорої діяльності влади, на якій можуть оприлюднюватися регулярні звіти роботи, використання фінансів, плани та потреби громади. В умовах низької активності жителів важливими суб'єктами взаємодії залишаються органи місцевого самоврядування та підприємці. Розвиток публічно-приватного партнерства, стимулювання та

підтримка соціально відповідального бізнесу та професіоналізація управлінських кадрів є необхідними заходами зміцнення внутрішньогромадівського соціального капіталу.

В дослідженнях щодо розвитку соціального капіталу територіальних громад [3, 4] акцентується увага на технологізації цього процесу та ролі особистості лідера в ньому. Необхідною є наявність особи, яка б ініціювала та координувала колективні дії. Де-юре ця функція покладена на голів територіальних громад, але щоб вона була реалізована де-факто потрібні спеціальні індивідуальні та професійні якості, досвід та наявність помічників з відповідними професійно-кваліфікаційними навиками. Забезпечення цих умов є утрудненим через відсутність достатніх критеріїв щодо освіти, кваліфікації та досвіду роботи для кандидатів на посади голів громад. Особливо це відчутно в невеликих або економічно слаборозвинених громадах, бюджет яких не в змозі забезпечити кваліфікованими кадрами у якості помічників голови громади.

Існує ще й ризик уваги по залишковому принципу до слабших населених пунктів, що увійшли до ОТГ. З метою його мінімізації запроваджується інститут старост. Так на одну ОТГ в країні станом на квітень 2021 року в середньому припадало 5 старост. П’ятдесят сім відсотків старостинських округів мають чисельність населення від 500 до 1500 осіб і 21 % від 1500 до 3000 осіб [5, с. 6]. Крім старост інтереси громадян представляють 35534 депутати рад громад, які можуть бути активними суб’єктами налагодження діалогу між жителями громади і її керівництвом.

Отже, децентралізація прав та повноважень на засадах принципу субсидіарності передбачає наявність небайдужого, активного середовища, яке б мало здатність брати на себе відповідальність за їх реалізацію та мало компетенції здійснювати це ефективно. В умовах демократичного розвитку держави останнє досить утруднене або й неможливе без активної участі та підтримки населення територіальної

громади. А для цього потрібно розвивати її соціальний капітал.

Список використаних джерел:

1. Coleman, J. S. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. The American Journal of Sociology 94, 95–120 pp. URL: https://www.econ.msu.ru/cmt2/lib/c/477/File/Social%20Capital%20in%20the%20Creation%20of%20Human%20Capital.pdf.
2. Recommendation No. R (2000) 10 of the Committee of Ministers to Member states on codes of conduct for public officials (Adopted by the Committee of Ministers at its 106 Session on 11 May 2000)/ URL: https://rm.coe.int/16805e2e52.
3. Турчинов І. Т. Роль держави та місцевого капіталу у формуванні соціального капіталу територіальних громад. URL: http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11tiektg.pdf;
4. Kulesza M. Methods and Techniques of Managing Decentralization Reforms in CEE Countries. The Polish Experience. URL: http://www.sigmaweb.org/publications/35674974.pdf.
5. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади станом на 09 квітня 2021 року / Міністерство розвитку громад та територій України . – 23 с. URL:https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/710/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_09.04.2021.pdf.

Матеріали IX-ої Міжнародної науково-практичної конференції
(07 травня 2021 р., м. Афіни (Греція), дистанційно)

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Підписано до друку 05 травня 2021 р. Формат 60x90/8.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

ФОП КАНДИБА Т.П. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи Державного реєстру видавців серія ДК № *№5263 від 20.12.2016р.*

Надруковано рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл., м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
тел.+38073 996 46 57, +.38050 771 27 31, e-mail: gotoprint@gmail.com